การคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน : การศึกษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์

ปริญญานิพนธ์

ของ

รัชนีวรรณ ประยงค์กุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์การศึกษา

เมษายน 2558

การคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน : การศึกษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์

ปริญญานิพนธ์

ของ

รัชนีวรรณ ประยงค์กุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์การศึกษา

เมษายน 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน : การศึกษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์

บทคัดย่อ

ของ

รัชนีวรรณ ประยงค์กุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์การศึกษา

เมษายน 2558

รัชนีวรรณ ประยงค์กุล. (2558). *การคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน : การศึกษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาศาสตร์การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ : อาจารย์ ดร.นันทนา วงษ์ไทย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน : ศึกษาตามแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) เกี่ยวกับทฤษฎีความสุภาพ (Politeness Theory) เรื่องวัจนกรรมคุกคามหน้า (Face Threatening Acts) อ้างอิงตามแนวคิดของบราวน์และเลวินสัน (Brown & Levinson. 1987) และแนวคิดการรักษาหน้าตนเองของเฉิน (Chen. 2001) และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนโดยใช้แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาพื้นฐานการใช้ภาษาอังกฤษ ระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 16 คน และการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความรุนแรงในการใช้ภาษาคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน จากนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน และอาจารย์ 32 คน

ผลการศึกษาพบกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนทั้งหมด 18 กลวิธี แบ่งเป็น กลวิธีเดี่ยว จำนวน 14 กลวิธี และกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน จำนวน 4 กลวิธี กลวิธีเดี่ยวจำนวน 14 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีปฏิเสธ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ กลวิธีแสดงเหตุผล กลวิธีขอร้อง กลวิธีเตือนความจำ กลวิธีใช้คำไม่สุภาพ กลวิธีล้อเลียน กลวิธีประชดประชัน กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว กลวิธีต่อว่ากลับ กลวิธีกล่าวแย้ง กลวิธีแสดงความรู้สึกด้านลบ กลวิธีสั่ง และกลวิธีตัดบทสนท' และกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน จำนวน 4 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่ง กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีการใช้คำไม่สุภาพ และกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีขอร้อง

อาจารย์และนักศึกษาให้ค่าระดับความรุนแรงในการใช้ภาษาจากข้อมูลภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันในทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างไรก็ดี จากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าแม้นักศึกษามีความตระหนักรู้ว่าภาษาที่ตนใช้กับอาจารย์ผู้สอนนั้นมีความรุนแรงและไม่เหมาะสม แต่นักศึกษาก็ยังคงเลือกใช้พูดกับอาจารย์ผู้สอน

FACE THREATENING ACTS TOWARDS UNIVERSITY PROFESSORS : A STUDY OF PRAGMATICS

AN ABSTRACT

BY

RATCHANEEWAN PRAYONGKUL

Presented in Partial Fulfillment of the Requirement for the

Master of the Education Degree in the Educational Linguistics

At Srinakharinwitrot University

April 2015

Ratchaneewan Prayongkul. (2015). *Face Threatening Acts towards University Professors : A study of Pragmatics.* Master thesis, M.Ed. (Educational Linguistics). Bangkok: Graduate School, Sirnakharinwirot University. Advisor Committee : Dr. Nuntana Wongthai

The research aims to study Face threatening Acts towards University Professors : A study of Pragmatics by using the frameworks of Face Threatening Acts in Politeness Theory based on Brown and Levinson's (1987) and Self-Politeness by Chen (2001) and to study the relation between linguistic strategies and the severity of face threatening acts. The data of linguistic strategies of face threatening acts towards university professors was collected by interviewing 16 university professors who taught the subject "Fundamentals of English Usage" and the data of the severity of face threatening acts was collected by questionnaires from 132 samples (100 undergraduate students and 32 professors).

The findings show 18 linguistic strategies of face threatening acts towards university professors, divided into 14 single strategies and 4 mixed strategies. Single strategies are refusals, criticism/complaints, giving reasons, requests, reminding, saying discourteous words, parody, sarcasm, speaking about private matters, towards reproach, argument, rising of negative emotions, orders, and interruptions.

Mixed strategies are giving reasons occur with orders, giving reasons occur with criticism/complaints, criticism/complaints occur with and saying discourteous words and criticism/complaints occur with request.

The professors and undergraduate students rated the severity of linguistic strategies of face threatening acts found no statistically significant at .05 level. However, the results reveal that even though students are aware that the language they use to talk to their professors are severe and not appropriate, they still talk to them that way.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน : การศึกษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์

ของ

รัชนีวรรณ ประยงค์กุล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์การศึกษา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2558

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

.....

(อาจารย์ ดร.นันทนา วงษ์ไทย)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ปัญญาเมธีกุล)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.นันทนา วงษ์ไทย)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ปนันดา เลอเลิศยุติธรรม)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจากความเมตตาช่วยเหลือและการสนับสนุนข
บุคคลหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง อันได้แก่

อาจารย์ ดร.นันทนา วงษ์ไทย อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ผู้ให้ความรู้ แนวคิดแ
คำแนะนำอันมีคุณค่าอย่างยิ่งแก่ผู้วิจัย อีกทั้งยังให้ความเอาใจใส่ด้วยความอดทน มีเมตตา และให้
กำลังใจให้ผู้วิจัยเกิดความอุตสาหะในการทำวิจัยครั้งนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ จึงขอกราบขอบพระคุณ
อาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ปัญญาเมธีกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.สุกัญญา เรืองจรูญ อาจารย์ ดร.ณัฐยา พิริยะวิบูลย์ คณะกรรมการปริญญานิพนธ์ และอาจารย์
ดร.ปนันดา เลอเลิศยุติธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก จากภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้ความกรุณาชี้ข้อบกพร่องและแนะนำแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการ
จัดทำวิทยานิพนธ์นี้ให้มีเนื้อหาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณกานต์ ลิขิตรัตนพร อาจารย์ที่
ปรึกษาและคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาภาษาศาสตร์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาอันมีคุณค่าแก่ศิษย์มา
โดยตลอด รวมทั้ง อาจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล ภาควิชาจิตวิทยา ที่สละเวลาอันมีค่าให้
ความรู้เกี่ยวกับการใช้โปรแกรม SPSS สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้

คณาจารย์และผู้บริหารสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งที่กรุณาเอื้อเฟื้อข้อมูลในการทำ
วิจัยครั้งนี้ รวมทั้งให้การสนับสนุน และคอยช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอด

ท้ายสุด ขอขอบพระคุณครอบครัวที่รักยิ่ง ผู้คอยสนับสนุนช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งมอบ
ความรักและกำลังใจที่สำคัญยิ่งให้เสมอมา

รัชนีวรรณ ประยงค์กุล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	6
ความสำคัญของการวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	7
ข้อจำกัดในงานวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
สมมุติฐานในการวิจัย	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
วัจนปฏิบัติศาสตร์	9
ความสุภาพและกลวิธีความสุภาพ	11
หน้าและวัจนกรรมคุกคามหน้า	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
3 วิธีดำเนินการวิจัย	32
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	32
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล	33
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	34
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	39
กลวิธีการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน	40
กลวิธีเดี่ยว	40
กลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน	73

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

4 (ต่อ)

ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน 80

5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 86

กลวิธีการใช้ภาษาคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน 86

ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน 94

อภิปรายผล 96

ข้อเสนอแนะ 99

บรรณานุกรม..... 100

ภาคผนวก..... 105

ประวัติย่อผู้วิจัย 120

บัญชีตาราง

ตาราง **หน้า**

1 ค่าร้อยละของกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน 40
2 ค่าร้อยละของกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีเดี่ยว 41
3 ค่าร้อยละของกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีหลายกลวิธี
ร่วมกัน 74
4 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีปฏิเสธกับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์
ผู้สอน 83

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่คนในสังคมเดียวกันร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อวิถีการดำรงชีวิตร่วมกัน และแสดงให้เห็นความเป็นหมู่คณะเดียวกัน หากบุคคลในสังคมหนึ่งต้องการที่จะติดต่อสื่อสารกับบุคคลในอีกสังคมหนึ่งที่ใช้ภาษาแตกต่างกันออกไป ก็จำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาที่ใช้ในสังคมนั้น เช่น หากคนไทยต้องการติดต่อธุรกิจกับชาวอเมริกันก็จำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาอเมริกันเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในสื่อสาร หากในบางกรณีที่เป็นเหตุสุดวิสัยซึ่งไม่อาจสื่อสารด้วยภาษานั้น ๆ ได้ เช่น ต้องติดต่อสื่อสารกับชาวจีน อย่างน้อยต้องสามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษากลางในการสื่อสารทั่วโลกได้ แต่การที่เรามีความรู้เกี่ยวกับภาษาของคนในสังคมอื่น เช่นรู้ความหมายของคำ วลี สำนวน หรือโครงสร้างประโยค ไม่ได้หมายความว่าเราจะสามารถบรรลุเป้าหมายในการสื่อสารได้เสมอไป เนื่องจากการใช้ภาษาจะสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ด้วย กล่าวคือวัฒนธรรมสามารถแสดงออกได้ทางภาษานั่นเอง ผู้พูดจึงต้องคำนึงถึงการใช้ภาษาควบคู่ไปกับความเหมาะสมด้านวัฒนธรรม เช่น สังคมคนเอเชียให้ความสำคัญอย่างมากกับความอาวุโส การใช้ภาษาสนทนากับเด็กหรือคนที่มีวัยไล่เลี่ยกันหรือบุคคลที่สนิทกันจะแตกต่างกับการใช้ภาษาสนทนากับคนที่อาวุโสกว่า ไม่ว่าจะด้วยวัยหรือสถานภาพทางสังคม สิ่งหนึ่งที่สามารถแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อความอาวุโสของคู่สนทนาผ่านทางภาษาคือ การใช้คำเรียกแทนตนเอง นันทนา วงษ์ไทย (2553 : 134) พบว่าในสังคมไทย ผู้หญิงมีการใช้คำเรียกแทนตัวเองที่หลากหลายกับคู่สนทนาที่ไม่คุ้นเคย อย่างไรก็ดีกลับพบว่าผู้หญิงใช้เรียกแทนตัวเองว่า “หนู” เมื่อสนทนากับผู้ที่มีอายุมากกว่าไม่ว่าผู้นั้นจะมีสถานภาพสูงกว่าหรือต่ำกว่าก็ตาม แสดงให้เห็นว่าผู้พูดต้องการแสดงความนอบน้อมต่อคู่สนทนาที่มีความอาวุโสมากกว่า นอกจากคำเรียกแทนตนเองที่แสดงให้เห็นถึงความนอบน้อมที่ผู้พูดให้ความสำคัญกับความอาวุโสของผู้ฟังแล้ว คนไทยยังนิยมเรียกคู่สนทนาที่ไม่คุ้นเคยที่มีอายุมากกว่าด้วยคำว่า “พี่” มากที่สุด เนื่องจากผู้ใช้คำเรียกขานคู่สนทนาว่า “พี่” ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านวัยของคู่สนทนา (นันธิกานต์ จันทร์อภิบาล. 2554: 40-41)

นอกจากคำเรียกแทนตนเองที่แสดงให้เห็นถึงความนอบน้อมและการให้ความสำคัญต่อความอาวุโสทั้งด้านวัยและด้านสถานภ พทางสังคมของคู่สนทนาแล้ว ยังมีการแสดงความสุภาพ (Politeness) อีกอย่างหนึ่งคือการใช้การลงท้าย ถ้าผู้พูดเป็นผู้หญิงจะลงท้ายด้วย “ค่ะ” หากเป็นประโยคคำถามจะลงท้ายด้วย “คะ” หากเป็นผู้ชายจะลงท้ายด้วย “ครับ” ในตอนท้ายของประโยคเมื่อผู้พูดมีอายุน้อยกว่าหรือสถานภาพต่ำกว่าดังตัวอย่าง (1)

(1) สุดา : หัวหน้าทานข้าวกลางวันหรือยังคะ

หัวหน้า : ยังเลย ผมติดประชุมตั้งแต่เช้า

จากตัวอย่าง (1) พบว่า เมื่อสุดาถามหัวหน้างานของตน จะใช้คำเรียกแทนคู่สนทนาว่า “หัวหน้า” เพื่อยกย่องบุคคลนั้น และลงท้ายประโยคคำถามด้วย “คะ” แต่หัวหน้าไม่จำเป็นต้องลงท้ายคำพูดตัวเองด้วย “ครับ” เมื่อตอบคำถาม แสดงให้เห็นว่าสุดามีตำแหน่งงานที่ต่ำกว่าหัวหน้าจึงต้องลงท้ายคำถามของตนเองด้วย “คะ” เพื่อแสดงความสุภาพในฐานะที่หัวหน้างานเป็นผู้อาวุโสกว่า แต่หากสุดาใช้คำถามที่มีวัตถุประสงค์เดียวกับที่ถามหัวหน้างานไปถามกานดาผู้ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมงานแทน จะพบความแตกต่างในการใช้ภาษา ดังตัวอย่าง (2)

(2) สุดา : กานดา กินข้าวกลางวันหรือยัง

กานดา : ยังเลย ฉันติดประชุมตั้งแต่เช้า

จากตัวอย่าง (2) พบว่า เมื่อสุดาและกานดาคุยกัน สุดาใช้ชื่อ “กานดา” เป็นคำเรียกแทนคู่สนทนาไม่ใช่ตำแหน่งงาน ใช้คำว่า “กิน” แทนคำว่า “ทาน” อีกทั้งสุดาก็ไม่ลงท้ายประโยคคำถามด้วย “คะ” และกานดาก็ไม่ลงท้ายคำตอบด้วย “ค่ะ” ซึ่งแตกต่างจากที่สุดาคุยกับหัวหน้างาน แสดงให้เห็นว่าสุดากับกานดาอาจมีวัยที่ไล่เลี่ยกัน หรือสนิทสนมกัน หรือระดับของตำแหน่งงานที่เท่ากัน เพราะขณะที่สนทนาสุดาและกานดาไม่ได้ยกย่องความอาวุโสซึ่งกันและกัน แต่ไม่ได้หมายความว่าทั้งสองพูดถ้อยคำที่ไม่สุภาพต่อกัน เพียงแค่เป็นการเลือกใช้คำพูดที่เหมาะสมกับผู้ฟัง ตามที่ จุงซู(ประจวบ ยิ้นเสน. 2548: 47; อ้างอิงจากจุงซู. 1997) ได้ให้ความหมายของการแสดงความสุภาพไว้ว่า “เป็นการเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมกับฐานะทางสังคม ความสนิทสนมหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง”

จากตัวอย่าง (1) และ (2) แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยสามารถสะท้อนถึงวัฒนธรรมไทยที่ให้ความสำคัญต่อการเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับคู่สนทนาเพื่อแสดงความสุภาพและให้คุณค่ากับความอาวุโสของบุคคล เช่นเดียวกับวัฒนธรรมของคนจีนที่ให้ความสำคัญต่อความอาวุโสของบุคคล (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์.2533:25) คำในภาษาจีนที่สะท้อนให้เห็นการให้ความสำคัญต่อความอาวุโสของบุคคล เช่น 您 / nin / (ท่าน) ใช้เป็นคำสรรพนามแทนบุคคลที่อาวุโสกว่าไม่ว่าจะเป็นด้วยวัยหรือฐานะสังคมก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น 您第一次来中国吗？แปลว่า ท่านมาเมืองจีนเป็นครั้งแรกใช่มั้ย ส่วนภาษาเกาหลีมีคำว่า 씨 / si / (คุณ) ปรากฏอยู่ระหว่างประธานและภาคแสดงเพราะผู้ฟังมีอายุหรือฐานะทางสังคมสูงกว่าผู้พูด (ประจวบ ยิ้นเสน. 2548: 49; อ้างอิงจาก ซังนยอง. 1964: 318) ยกตัวอย่างเช่น 하늘씨가빵을먹어요. แปลว่า คุณฮานึลทานขนมปัง

อย่างไรก็ดี เราจะพบว่าในบางครั้งแม้ผู้พูดใช้คำแสดงความสุภาพในถ้อยคำที่พูดแล้ว แต่ยังฟังดูไม่เหมาะสมกับคู่สนทนาและอาจทำให้คู่สนทนารู้สึกไม่ดีต่อผู้พูดได้ดังตัวอย่าง (3)

(3) สมใจ: อาจารย์คะ ปล่อยเถอะค่ะ หนูหิวข้าวแล้ว

จากตัวอย่าง (3) แม้ว่าประโยคที่สมใจพูดกับอาจารย์ที่กำลังสอนอยู่อาจจะบรรลุผลตามที่สมใจต้องการกล่าวคือ ให้อาจารย์เลิกสอนและปล่อยไปพักทานข้าวแต่อาจมีผลทำให้อาจารย์รู้สึกไม่ดีต่อสมใจได้แม้จะมีคำลงท้ายแสดงความสุภาพ “คะ” และ “ค่ะ” ก็ตาม เพราะประโยคที่สมใจพูดทำให้อาจารย์เกิดการเสียหน้าเนื่องจากสมใจใช้รูปประโยคคำสั่งกับอาจารย์ ซึ่งขัดกับกฎความสุภาพของเลคอฟ (Lakoff. 1973) ทั้ง 3 ข้อ ได้แก่ อย่าบังคับ (Don’t impose) ให้ทางเลือก (Give options) และทำให้ผู้อื่นรู้สึกดี จงเป็นมิตร (Make a feel good, Be friendly)

นักภาษาศาสตร์มองว่าความสุภาพในภาษานั้นเป็นมากกว่ารูปภาษาที่แสดงความสุภาพ หรือรูปภาษาแสดงการยกย่องเพียงอย่างเดียว อีกทั้งในสังคมไทย ผู้ที่มีอายุมากกว่าหรือระดับตำแหน่งของหน้าที่การงานสูงกว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้นั้นมีอำนาจ (Power) ทางสังคมมากกว่าผู้น้อย (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2533:28) นอกจากนี้สถานภาพทางสังคมในด้านศักดิ์ศรีของอาชีพของคนในสังคมไทยยังเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการใช้ภาษา บีบี (Beebe. 1974) ได้ทำการสำรวจความเห็นเกี่ยวกับศักดิ์ศรีของอาชีพในสังคมไทยพบว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยมีศักดิ์ศรีอยู่ในระดับชั้นที่ 1 หรือชั้นสูงสุดร่วมกับนักวิทยาศาสตร์และแพทย์ ต่อมา สุภางค์ จันทวานิช (2531: 43-73) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเกียรติภูมิของอาชีพต่าง ๆ ในสังคมไทย พบว่าอาชีพอาจารย์มหาวิทยาลัยถูกจัดอยู่ในกลุ่มนักวิชาการ-วิชาชีพ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเกียรติภูมิสูงสุด โดยอาชีพอาจารย์มหาวิทยาลัยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเกียรติภูมิเป็นอันดับสองรองจากอาชีพแพทย์ ทันสัตวแพทย์และเภสัชกรที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเกียรติภูมิสูงสุด เห็นได้ชัดว่าเกียรติภูมิของอาจารย์มหาวิทยาลัยยังคงอยู่ในระดับสูงและผลการศึกษาไม่แตกต่างจากผลการสำรวจของบีบีมากนัก จากผลการวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้นทำให้เข้าใจได้ว่าผู้ที่ประกอบอาชีพที่มีเกียรติภูมิหรือศักดิ์ศรีอยู่ในระดับสูงของสังคมนั้นน่าจะใช้รูปแบบภาษาที่มีศักดิ์ศรี (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์.2539:60) และรูปแบบภาษาที่ใช้พูดกับคนเหล่านี้ก็น่าจะต้องเป็นรูปแบบที่ให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีเช่นกัน

การคำนึงถึงการใช้รูปแบบภาษาให้เหมาะสมกับศักดิ์ศรีของอาชีพคู่สนทนานั้นเป็นการแสดงถึงการให้ความเคารพต่อสถานภาพสังคมของบุคคลนั้น เนื่องจากคนทุกคนย่อมมีสถานภาพทางสังคมหรือมีศักดิ์ศรีทางสังคมของตนเอง ในทางภาษาศาสตร์เราเรียกศักดิ์ศรีนั้นว่า หน้า (Face) ซึ่งหมายถึงภาพลักษณ์สาธารณะ เมื่อทุกคนมีหน้าก็ย่อมมีความต้องการหน้า (Face wants) ซึ่งหมายถึงการ

ต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคมเช่นเดียวกัน หากเปรียบเทียบสถานภาพทางสังคมด้านอาชี' บุคลากรในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งประกอบด้วย อาจารย์ นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ จะพบว่า อาจารย์ย่อมมีสถานภาพทางสังคมที่สูงกว่าเจ้าหน้าที่และนักศึกษา ซึ่งหมายถึงการมีอำนาจมากกว่า จึงย่อมไม่ต้องการให้ผู้อื่นที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่าหรือมีอำนาจน้อยกว่ามาทำลายหน้าของตน ไม่ว่าด้วยการกระทำหรือคำพูด ในส่วนการใช้ภาษาของผู้พูดที่มีสถานภาพสูงกว่าคู่สนทนานั้นย่อมมีการแสดงอำนาจของตนผ่านทางภาษาด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีที่นักข่าวสัมภาษณ์บุคคลสาธารณะ เช่นบุคคลในวงการบันเทิง หรือนักการเมือง นักข่าวมักคิดว่าตนเองเป็นผู้ที่มีอำ มากกว่าผู้ถูกสัมภาษณ์เพราะคิดว่าตนเป็นตัวแทนประชาชน มีสิทธิ์ในการถามคำถาม จึงใช้ภาษาในตั้งคำถามอย่างตรงไปตรงมาเกี่ยวกับประเด็นที่เป็นที่สนใจ แต่มีผลต่อการคุกคามหน้าหรือภาพลักษณ์ผู้ถูกสัมภาษณ์ ทำให้ผู้ถูกคุกคามต้องใช้กลวิธีต่าง ๆ ในการตอบคำถามเพื่อรักษาหน้' ตนเอง (Face saving) (วรวรรณา เพ็ชรกิจ. 2549: 191) หรือในกรณีหมอกับคนไข้ ที่หมอย่อมมีอำนาจมากกว่าคนไข้ เพราะฉะนั้นหมอจึงคิดว่าตนเองมีสิทธิ์ในการซักถามคนไข้ทุกเรื่องที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อการรักษา โดยที่คำถามนั้นอาจเป็นคุกคามหน้าคนไข้ซึ่งอาจเป็นเรื่องที่คนไข้ไม่อยากตอบคำถามหรือรู้สึกเขินอายที่จะพูดออกมาตรง ๆ เช่น ตัวอย่างของหมอที่บอกให้คนไข้ผู้หญิงถอดเสื้อผ้าเพื่อทำการตรวจรักษา แต่การถอดเสื้อผ้าถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ควรทำในที่แจ้งต่อหน้าผู้อื่น จึงทำให้คนไข้รู้สึกไม่สะดวกใจที่จะปฏิบัติตาม ดังตัวอย่าง (4)

(4)

1 D2: Right we'll have to take off the gown too
  P: (……) don't

2 D2: Why not? – We *are* in the hospital you know. Right now then

3 D2: let's sit down here shall we?
  P: /quietly/ (…….)

4 D2: *Right* take off the gown please.
  P: Gown – but I've

5 D2: take if off please – the gown. We've
  P: got nothing under the gown.

6 D2: got to do an ECG. Right No one's
  P: (…….) Gown

7 D2: looking – well – it's only the doctor

8 ⌈ D2: - isn't it. He's allowed
⌊ P: The doctor can look – but

D2: to look isn't it he – right let's sit down here

D2: shall we.

(Wodak. 1996: 45-46)

จากตัวอย่าง (4) พบว่า เมื่อหมอ (D2) บอกให้คนไข้ (P) ถอดเสื้อคลุมออกเพื่อเป็นการสะดวกต่อการตรวจโรค แต่คนไข้ใช้วิธีการเงียบและพูดปฏิเสธ เนื่องจากไม่สะดวกใจที่จะต้องถอดเสื้อคลุมออกต่อหน้าหมอและผู้ช่วยที่เป็นผู้ชาย อีกทั้งตนเองก็ไม่ได้ใส่เสื้อผ้าไว้ภายในเสื้อคลุม แม้ว่าหมอจะใช้วัจนกรรมอ้อม (Indirect speech act) โดยการใช้สรรพนาม "เรา" (**We**'ll have to take off the gown too) ในครั้งแรกที่บอกให้คนไข้ถอดเสื้อคลุม เพื่อให้คนไข้รู้สึกว่าคนไข้กับหมอเป็นพวกเดียวกัน เป็นการลดระยะห่างระหว่างบุคคล ไม่เกิดความรู้สึกถูกแบ่งแยกอันเนื่องมาจากสถานภาพแตกต่างกัน ส่วนในการบอกครั้งที่สองนั้นหมอใช้เหตุผลในการโน้มน้าวคนไข้ว่า เราอยู่ในโรงพยาบาล (We are in the hospital…) เพื่อเป็นการบอกให้คนไข้เข้าใจว่าโรงพยาบาลเป็นสถานที่สำหรับตรวจรักษาโรค การถอดเสื้อคลุมเพื่อให้หมอตรวจรักษาโรคจึงไม่ใช่เรื่องน่าอาย หลังจากนั้นหมอใช้คำแสดงความสุภาพ '**please**' ในการบอกคนไข้ให้ถอดเสื้อคลุม (Take off the gown **please**) โดยเป็นถ้อยคำที่ใช้วัจนกรรมตรง (Direct speech act) มากขึ้น แต่ยังคงได้รับการปฏิเสธจากคนไข้ที่จะทำตาม จะเห็นได้ว่าหมอซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจทางสังคมมากกว่าคนไข้น่าจะเป็นผู้ที่สามารถบอกให้คนไข้ปฏิบัติตามขั้นตอนในกระบวนการรักษาโรค แต่ในบางครั้งการสื่อสารก็ไม่สำเร็จ เนื่องจากแม้ว่าถ้อยคำที่ใช้จะสุภาพมากแค่ไหนก็ยังคงทำให้คนไข้รู้สึกว่าถูกคุกคามและไม่ยินดีปฏิบัติตาม

จากการศึกษาเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยคิดว่าในบริบทภายในสถานศึกษา นักศึกษาควรคำนึงถึงการใช้ภาษาในการสนทนากับอาจารย์ให้เหมาะสม เพื่อแสดงความเคารพและให้เกียรติต่ออาจารย์ซึ่งเป็นผู้ที่มีความอาวุโสกว่าทั้งทางด้านอายุและสถานภาพทางสังคม ซึ่งหมายถึงการให้การยกย่องหน้าหรือภาพลักษณ์สาธารณะของอาจารย์ รวมทั้งพยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยซึ่งประกอบอาชีพเป็นอาจารย์ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ได้สังเกตการใช้ภาษาของนักศึกษากับอาจารย์ผู้สอน รวมทั้งสอบถามเบื้องต้นกับอาจารย์ผู้สอนท่านอื่นพบว่าถ้อยคำที่นักศึกษาใช้ระหว่างการเรียนการสอนในห้องเรียนนั้นมักเป็นการกระทำคุกคามหน้าผู้สอนอยู่เสมอเช่น "อาจารย์เขียนตัวหนังสือชัด ๆ หน่อยครับ ผมอ่านไม่ออก" "วันนี้แต่งตัวไม่สวยเลยค่ะ" "หนูว่าเฉลยข้อนี้ผิดแล้วค่ะ" จะเห็นได้ว่าถ้อยคำดังกล่าวแสดงถึงการวิพากษ์วิจารณ์ และแสดง

การไม่เห็นด้วย ซึ่งบราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson. 1987) ได้กำหนดให้ลักษณะดังกล่าวเป็นถ้อยคำซึ่งเป็นวัจนกรรมคุกคามหน้าด้านบวก (Positive face threatening acts) หมายถึงการทำลายความภาคภูมิใจต่อภาพลักษณ์สาธารณะที่ต้องการเป็นที่ยอมรับ ซึ่งภาพลักษณ์สาธารณะหรือ “หน้า” ของอาจารย์คือ บุคคลผู้มีความรู้และมีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักศึกษา แต่การที่นักศึกษาวิจารณ์เรื่องการสอนถือว่าเป็นการทำลายภาพลักษณ์สาธารณะหรือ “หน้า” ทั้ง ๆ ที่อาจารย์เป็นผู้มีอำนาจทางสังคมมากกว่านักศึกษา แต่กลับถูกนักศึกษาที่มีอำนาจทางสังคมน้อยกว่าใช้ถ้อยคุกคามหน้าซึ่งรูปแบบการใช้ภาษาดังกล่าวนี้ ไม่เป็นไปตามลักษณะวัฒนธรรมในสังคมไทยที่ให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสและผู้มีสถานภาพสูงกว่า

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ของการเลือกกลวิธีการใช้วัจนกรรมคุกคามหน้ากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้า เนื่องจากผู้วิจัยเล็งเห็นว่าผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถบ่งชี้ได้ว่าแท้จริงแล้วนักศึกษารู้หรือไม่ว่าถ้อยคำที่ตนเองใช้เป็นวัจนกรรมคุกคามหน้า

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. ศึกษากลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงรูปแบบกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าของคนในสังคมไทย
2. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สนใจนำผลวิจัยไปใช้ในการแก้ไขปัญหาการใช้ภาษานักเรียน/นักศึกษา
3. เพื่อนำผลวิจัยไปใช้ในการสร้างความตระหนักด้านการใช้ภาษาของนักศึกษสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย
4. เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับความสุภาพในแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับบริบทของสังคมไทย

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาพื้นฐานการใช้ภาษาอังกฤษจำนวน 16 คน ที่สอนรายวิชาดังกล่าวให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ภาคปกติ ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาพื้นฐานการใช้ภาษาอังกฤษ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 1,179 คน

ข้อจำกัดในงานวิจัย

ในการเก็บข้อมูลทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนในครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่สามารถเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงการสนทนาของนักศึกษาได้ เนื่องจากมีนักศึกษาหลายสาขาวิชาที่มีเวลาเรียนในรายวิชาพื้นฐานการใช้ภาษาอังกฤษในเวลาเดียวกัน ทำให้ไม่สามารถบันทึกเสียงนักศึกษาหลายห้องในเวลาเดียวกันได้ รวมทั้งการบันทึกเสียงโดยไม่ขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยจะเป็นการผิดจริยธรรมการวิจัย แต่หากผู้วิจัยขออนุญาตก่อนเก็บข้อมูลจะเป็นการแจ้งให้กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยทราบว่าผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูลทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน อาจส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ภาษาได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลทางภาษาที่เกิดขึ้นในบริบทการสนทนาระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ผู้สอนภายในห้องเรียนจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนแทน โดยอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้พิจารณาจากถ้อยคำและน้ำเสียงของนักศึกษาแล้วยืนยันว่าเป็นการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **หน้า** (Face) หมายถึง ภาพลักษณ์สาธารณะ แบ่งออกเป็นหน้าด้านบวก และหน้าด้านลบ (Brown; & Levinson. 1987 : 62)

2. **ความต้องการหน้า** (Face wants) หมายถึง ความประสงค์ที่จะได้รับการชื่นชมและการยอมรับจากผู้อื่น รวมทั้งความประสงค์ที่จะไม่ถูกขัดขวาง บังคับหรือจำกัดทางเลือก (Brown; & Levinson. 1987 : 62)

3. **การคุกคามหน้า** (Face threatening acts) หมายถึง การใช้คำพูดของนักศึกษากับอาจารย์ผู้สอนแล้วทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกเสียหน้า

4. **อาจารย์ผู้สอน** หมายถึง อาจารย์ระดับมหาวิทยาลัยผู้สอนรายวิชาพื้นฐานการใช้ภาษาอังกฤษ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง

5. **นักศึกษา** หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ภาคปกติ สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่งที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาพื้นฐานการใช้ภาษาอังกฤษ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) เกี่ยวกับทฤษฎีความสุภาพ (Politeness Theory) อ้างอิงตามแนวคิดของบราวน์และเลวินสัน (Brown; & Levinson. 1987) ประกอบกับทฤษฎีการรักษาหน้าตนเอง (Self politeness) ของเฉิน (Chen. 2001) และ ทฤษฎีรูปภาษาสุภาพและการใช้ภาษาสุภาพโดยคำนึงถึงกลวิธีสัญนิยม[1] ทางสังคมมากกว่าปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Formal form and discernment) ของอิเดะ (Ide. 1989)

สมมุติฐานในการวิจัย

1. กลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนที่พบมากที่สุดคือ กลวิธีสั่ง
2. อาจารย์กำหนดระดับความรุนแรงของกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าแตกต่างจากนักศึกษา

[1] สัญนิยม หมายถึง การปฏิบัติหรือธรรมเนียมทั่วไปที่ใช้กันอยู่ในกลุ่มสังคมในขณะนั้น เช่น การไหว้เป็นสัญนิยมหนึ่งของคนไทย

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. วัจนปฏิบัติศาสตร์
2. ความสุภาพและกลวิธีความสุภาพ
3. หน้าและวัจนกรรมคุกคามหน้า
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. วัจนปฏิบัติศาสตร์

ลีช (Leech. 1983: 1) กล่าวไว้ว่า "…we cannot really understand the nature of language itself unless we understand pragmatics: how language is used in communication." หมายถึงเราจะไม่สามารถเข้าใจธรรมชาติของภาษาได้ถ้าเราไม่มีความเข้าใจด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ศึกษากลวิธีการใช้ภาษาที่เกิดขึ้นในการสนทนาในสถานการณ์จริง ความคิดของลีชนั้นสอดคล้องกับเลคอฟ (Lakoff. 1971) ที่เคยกล่าวไว้ว่าการศึกษาแค่โครงสร้างของประโยคไม่สามารถอธิบายการใช้ภาษาของมนุษย์ได้ เช่นเดียวกับมอริส (Morris. 1938) ที่ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าวัจนปฏิบัติศาสตร์จนเป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายว่า "the study of the relation of signs to interpreters" หมายถึง "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัญญาณและผู้ตีความ" ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาภาษาศาสตร์ดั้งเดิมที่เน้นศึกษาแต่องค์ประกอบและโครงสร้างของประโยค แต่วัจนปฏิบัติศาสตร์จะศึกษากลวิธีการใช้ภาษาของมนุษย์ในสถานการณ์จริง (Mey. 1993: 4-5) จากคำกล่าวของนักภาษาศาสตร์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การทำความเข้าใจในกลวิธีทางภาษาที่มนุษย์ใช้สื่อสารในแต่ละสังคมนั้นไม่สามารถใช้หลักวิเคราะห์ด้านโครงสร้างหรือความหมายเพียงแค่นั้น แต่ยังต้องเข้าใจในปริบทของผู้ใช้ภาษาอีกด้วย

ในทางภาษาศาสตร์ การศึกษาเกี่ยวกับวัจนปฏิบัติศาสตร์เป็นการศึกษาการใช้ภาษาในปริบทที่เกิดจากการสนทนาในสถานการณ์จริงนั้น ปริบทในที่นี้คือ ผู้ร่วมสนทนา เวลา สถานที่ ความเชื่อ ความรู้ ความตั้งใจ และเจตนา ไม่ใช่การศึกษาความหมายของคำหรือประโยคเหมือนด้านอรรถศาสตร์ (Semantics) หรือโครงสร้างประโยค ในการศึกษาด้านวากยสัมพันธ์ (Syntax) แต่การศึกษาด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์จะเน้นศึกษาที่เจตนาและการตีความหมายของผู้ใช้ภาษาเป็นสำคัญ กล่าวคือ เน้นศึกษาว่าสิ่งใดคือเจตนาที่ผู้พูดต้องการสื่อถึงผู้ฟังโดยใช้ภาษาเป็นสื่อกลาง ดังนั้นสิ่งที่ผู้สนใจศึกษา

ภาษาในแง่ของวัจนปฏิบัติศาสตร์คือผู้คนใช้ภาษาเพื่อสื่อเจตนาได้ตามที่ตนเองต้องการหรือไม่เป็นอันดับแรก ไม่ได้สนใจเรื่องการสะกดคำว่าถูกต้องหรือเขียนโครงสร้างประโยคถูกต้องหรือไม่เป็นหลัก เพราะการศึกษาการใช้ภาษาด้วยความหมายของคำหรือโครงสร้างของประโยคไม่สามารถบอกเจตนารมณ์หรือจุดประสงค์ของผู้ส่งสารที่แท้จริงได้ เช่นเมื่อมีคนพูดกับเราว่า

(5) ก. “จะไปไหนคะ?”
ข. “ไปไหนมาคะ?”
ค. “ทำอะไรอยู่คะ?”

(สุจริตลักษณ์ ดีผดุง. 2549 : 1)

ทั้งสามถ้อยคำข้างต้นจากตัวอย่าง (5) นั้นเมื่อวิเคราะห์ด้วยหลักอรรถศาสตร์ที่ศึกษาด้านความหมายและหลักวากยสัมพันธ์ที่ศึกษาด้านโครงสร้างของประโยคจะพบว่าทั้งสามถ้อยคำอยู่ในรูปแบบของประโยคคำถามที่ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟังในขณะที่เจอกันว่า จะไปที่ไหนหลังจากนี้ในประโยค ก ไปที่ไหนมาก่อนหน้านี้ในประโยค ข หรือตอนนี้ทำอะไรอยู่ในประโยค ค แต่หากพิจารณาจากเจตนาของผู้พูดแล้วจะพบว่าทั้งสามถ้อยคำข้างต้นเป็นถ้อยคำที่คนในสังคมไทยใช้ทักทายเมื่อพบเจอกันเท่านั้นและผู้พูดไม่ต้องการคำตอบจากผู้ฟังว่าจริง ๆ แล้วทำอะไรอยู่หรือไปที่ไหนมา ส่วนผู้ฟังจะตอบคำถามหรือไม่ตอบก็ได้เพราะคู่สนทนาต่างเข้าใจเจตนากันและกันว่าพูดเพื่อทักทายเท่านั้น

ในบางครั้ง การตอบไม่ตรงคำถามก็สามารถทำให้ผู้ฟังเข้าใจเจตนาที่ผู้พูดต้องการสื่อได้เช่นกัน เช่น

(6) “ช่วยรับโทรศัพท์ให้หน่อยได้ไหม”
“แป๊บนึง/ยุ่งอยู่”

หากวิเคราะห์คำพูดในตัวอย่าง (6) แค่เพียงความหมายของคำและโครงสร้างของประโยคที่เป็นเพียงประโยคคำถาม ผู้ฟังก็จะตอบกับไปแค่เพียงว่า “ได้” หรือ “ไม่ได้” ซึ่งไม่ใช่เจตนาหรือวัตถุประสงค์ของผู้พูดที่ต้องการให้ตอบคำถาม แต่หากวิเคราะห์ในทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ คำพูดดังกล่าวแฝงเจตนาของผู้พูดว่าต้องการความช่วยเหลือให้รับโทรศัพท์ที่กำลังดังให้ ไม่ได้ต้องคำตอบว่าได้หรือไม่ได้ การขอร้องให้ผู้อื่นกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้โดยส่วนใหญ่จะใช้ประโยคคำถามในการขอร้อง เนื่องจากผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังไม่รู้สึกว่าเป็นการรบกวนและบีบบังคับให้ทำมากเกินไป รวมทั้งยังรู้สึกว่าผู้ถามให้ทางเลือกกับตนเองโดยใช้คำว่า “ได้ไหม” ทั้งที่คำถามเชิงขอร้องแบบนี้ไม่

จำเป็นต้องตอบว่า “ได้” หรือ “ไม่ได้” เช่นเราอาจได้ยินคำตอบ “แป๊บนึง” หรืออาจได้คำตอบว่า “ยุ่งอยู่” ซึ่งหากเราวิเคราะห์การสนทนาข้างต้นโดยใช้การตีความหมายจากคำหรือโครงสร้างของประโยคจะไม่สามารถอธิบายได้เลยว่าเจตนาของผู้ถามคำถามกับเจตนาของผู้ตอบคำถามสัมพันธ์กันอย่างไร แต่หากอธิบายด้วยความรู้ด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์จะทำให้เราทราบว่า แม้ผู้ตอบคำถามจะไม่ได้ตอบว่า “ได้” หรือ “ไม่ได้” แต่การตอบว่า “แป๊บนึง” สามารถตีความได้ว่า ผู้ถูกขอร้องตอบรับให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ร้องขอแม้ว่าจะติดภารกิจอยู่ เจตนาของผู้พูดมีความหมายโดยนัยเท่ากับ “ได้” แต่การตอบว่า “ยุ่งอยู่” ก็แสดงให้เห็นว่าผู้ถูกขอร้องติดภารกิจจนไม่สามารถทำตามที่ร้องขอได้ ดังนั้นเจตนาของผู้พูดมีความหมายโดยนัยเท่ากับ “ไม่ได้”

จากตัวอย่าง (5) และ (6) ผู้วิจัยเห็นว่าหากผู้ที่ต้องการจะศึกษาการใช้ภาษาที่เกิดขึ้นในการสนทนาจากสถานการณ์จริงศึกษาแต่ความหมายของคำที่นำมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นประโยคหรือศึกษาแต่โครงสร้างประโยคโดยไม่พิจารณาที่ตัวผู้พูดและผู้ฟัง อาจจะทำให้ไม่เข้าใจเจตนาในการสื่อสารหรือการใช้ภาษาของคนในสังคมนั้น ๆ ได้ เราจะเห็นว่าการตอบไม่ตรงคำถามสามารถสื่อสารเชื่อมโยงกับเจตนาของคู่สนทนาได้อยู่บ่อยครั้ง ทั้งนี้การตอบไม่ตรงคำถามหรือการเลี่ยงคำตอบอาจทำให้คู่สนทนารู้สึกดีกว่าการตอบคำถามโดยตรง เช่น เมื่อครูถามนักเรียนในห้องว่ามีใครจะสามารถอยู่ช่วยงานโรงเรียนในช่วงเย็นได้บ้าง แต่มีนักเรียนคนหนึ่งตอบว่า “หนูต้องทำงานที่ร้านอาหารตอนเย็นค่ะ” แสดงให้เห็นเจตนาของนักเรียนว่าไม่สามารถอยู่ช่วยงานตอนเย็นได้ จึงตอบคำถามเพื่อเลี่ยงที่จะพูดคำว่า “ไม่ได้” เนื่องจากการปฏิเสธโดยตรงจะทำให้ครูเสียความรู้สึก นักเรียนจึงใช้สาเหตุที่สามารถอยู่ช่วยงานครูได้มาเป็นคำตอบแทน นอกจากการตอบไม่ตรงเป็นการตอบคำถามที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีมากกว่าการตอบปฏิเสธโดยตรงแล้ว ผู้พูดยังเชื่อว่าการรักษาความรู้สึกที่ดีของผู้ฟังเป็นการแสดงความสุภาพต่อผู้ฟังและจะช่วยลดการกระทำให้ผู้อื่น เสียหน้า เสียความรู้สึก ลดความขัดแย้งกับคู่สนทนาลงได้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความสุภาพของ บราวน์และเลวิน (Brown and Levinson. 1987) ซึ่งจะผู้วิจัยจะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

2. ความสุภาพและกลวิธีความสุภาพ

2.1 ความสุภาพ

เมื่อพูดถึง “ความสุภาพ” โดยทั่วไปแล้วคนเราอาจนึกถึงการประพฤติตนให้มีกิริยามารยาทที่เรียบร้อยและแสดงออกตามสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เช่น ผู้น้อยจะต้องเดินค้อมหลังเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่หรือผู้ที่มีความอาวุโสกว่า การลุกขึ้นปรบมือต้อนรับแขกผู้มีเกียรติเมื่อเดินทางมาถึงในห้องประชุม หรือการเลือกใช้บุรุษสรรพนามให้เหมาะสมกับผู้ที่เราสนทนาด้วย เช่น ฉัน ดิฉัน กระผม ข้าพเจ้า ซึ่งอีเลน (Eelen, 2001 อ้างถึงใน ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา, 2011) ได้กล่าวไว้ว่าการแสดงความ

สุภาพดังกล่าวเป็นเพียงความสุภาพขั้นที่ 1 ส่วนความสุภาพขั้นที่ 2 เป็นความสุภาพในมุมมองนักภาษาศาสตร์ และทฤษฎีความสุภาพที่ใช้อธิบายความสุภาพในทุกสังคม แต่วัตต์ (Watts, 2003 อ้างถึงใน ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา, 2011) ได้กล่าวแย้งเรื่องความสุภาพขั้นที่ 2 ไว้ว่าในทางภาษาศาสตร์ “ความสุภาพ” หมายถึงความสุภาพที่มิใช่หมายถึงเพียงแค่รูปภาษาที่สุภาพเท่านั้น แต่การใช้ภาษาให้สุภาพต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของคนในสังคมด้วยว่ามีหลักความร่วมมือในการสนทนากันเช่นไร โดยผู้พูดต้องตระหนักเสมอว่าจะไม่พูดสิ่งใดที่อาจทำให้ผู้อื่นรู้สึกไม่ดี ดังที่ไกรซ์ (Grice. 1975) ผู้บุกเบิกเรื่องความสุภาพได้เสนอหลักความร่วมมือ (Co-operative principle) ในการสนทนาไว้ว่า คู่สนทนาจะต้องให้ความร่วมมือในการสนทนาโดยยึดหลักความร่วมมือดังนี้

1. หลักคุณภาพ (The Maxim of Quality) พูดในสิ่งที่เป็นจริง
2. หลักปริมาณ (The Maxim of Quantity) ให้ข้อมูลที่มีปริมาณเหมาะสม ไม่มากหรือน้อยเกินไป
3. หลักตรงประเด็น (The Maxim of Relevance) ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่พูดเท่านั้น
4. หลักวิธีพูด (The Maxim of Manner) ให้ข้อมูลที่กระชับ ชัดเจน ไม่คลุมเครือ

แต่ลีช (Leech. 1983) กลับเห็นว่าการใช้หลักความร่วมมือของไกรซ์ทั้ง 4 ข้อยังไม่เพียงพอ คู่สนทนาต้องคำนึงถึงความสุภาพทางภาษาที่ใช้ด้วย เนื่องจากบางครั้งหากคู่สนทนาคำนึงถึงแต่หลักความร่วมมืออาจทำให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่ดี ดังต่ออย่าง (7) และ (8)

(7) ลูกค้า: ขอโทษนะคะ ขอแลกแบงค์ย่อยหน่อยได้ไหมคะ
เจ้าของร้าน: ไม่ได้ค่ะ ทางร้านต้องใช้
(8) ลูกค้า: ขอโทษนะคะ ขอแลกแบงค์ย่อยหน่อยได้ไหมคะ
เจ้าของร้าน: พอดีทางร้านต้องใช้ค่ะ แนะนำให้ไปแลกที่ธนาคารนะคะ อยู่ใกล้ ๆ นี่เอง

จากตัวอย่าง (7) จะเห็นว่าเจ้าของร้านปฏิบัติตามหลักความร่วมมือของไกรซ์ เมื่อมีลูกค้ามาขอแลกแบงค์ย่อยแต่เจ้าของร้านไม่สามารถให้แลกได้ จึงตอบกลับไปโดยพูดในสิ่งที่เ (The Maxim of Quality) คือไม่สามารถให้แลกได้ มีปริมาณการให้ข้อมูลที่เพียงพอไม่มากหรือน้อยเกินไป (The Maxim of Quantity) โดยให้เหตุผลว่าทางร้านต้องใช้แบงค์ย่อยที่มีอยู่เหมือนกัน เป็นการตอบคำถามที่ตรงประเด็น (The Maxim of Relevance) และชัดเจน (The Maxim of Manner) เมื่อพิจารณาจากบทสนทนาดังกล่าวแล้วเจ้าของร้านตอบคำถามลูกค้าโดยยึดตามหลักความร่วมมือ

ของไกรซ์ทุกประการ แต่การปฏิเสธลูกค้าของเจ้าของร้านจะทำให้ลูกค้ารู้สึกเสียความรู้สึกเนื่องจ
ไม่ได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนเองคาดหวังไว้

ในขณะที่ตัวอย่าง (8) แม้ว่าเจ้าของร้านจะไม่ได้ตอบสนองในสิ่งที่ลูกค้าต้องการ และตอบคำถามขัดแย้งกับหลักความร่วมมือของไกรซ์ 3 ข้อ ได้แก่ ขัดแย้งหลักปริมาณ และหลักตรงประเด็น เนื่องจากลูกค้าถามคำถามว่า “ขอแลกแบงค์ย่อยได้ไหมคะ” ซึ่งเป็นคำถามที่เจ้าของร้านควรให้คำตอบแค่ว่า “ได้” หรือ “ไม่ได้” เท่านั้น แต่เจ้าของร้านกลับให้ข้อมูลที่ลูกค้าไม่ได้ถามกลับไปว่า “พอดีทางร้านต้องใช้ค่ะ แนะนำให้ไปแลกที่ธนาคารนะคะ อยู่ใกล้ ๆ นี่เอง” สุดท้ายคือขัดแย้งกับหลักวิธีพูด ซึ่งต้องให้ข้อมูลที่กระชับ ชัดเจน ไม่คลุมเครือ แต่คำตอบที่ว่า “แลกที่ธนาคารได้เลยค่ะ อยู่ใกล้ ๆ นี่เอง” นอกจากจะไม่กระชับแล้ว ลูกค้ายังไม่ได้คำตอบรับที่ชัดเจนว่า “ได้” หรือคำตอบที่ปฏิเสธว่า “ไม่ได้” จากเจ้าของร้านอีกด้วย แต่การที่เจ้าของร้านไม่ได้ใช้คำพูดปฏิเสธโดยตรงกลับไม่ทำให้ลูกค้ารู้สึกไม่ดีหรือรู้สึกเสียหน้า นอกจากนี้เจ้าของร้านยังให้ข้อมูลที่เป็นทางเลือกอื่นสำหรับลูกค้าคือ แนะนำให้ลูกค้าไปแลกเงินได้ที่ธนาคารซึ่งอยู่ไม่ไกลจากร้านค้า ทำให้ลูกค้ารู้สึกว่าเจ้าของไม่ตัดรอนความรู้สึกขอ
ตนเองมากเกินไป ลักษณะการตอบของเจ้าของร้านจึงสามารถลดความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นจากการสนทนาได้

เมื่อในหลาย ๆ โอกาสการสนทนาไม่สามารถยึดหลักความร่วมมือ (Co-operative principle) ของไกรซ์เพียงอย่างเดียวได้ ลีชจึงได้นำเสนอหลักการความสุภาพ (Politeness principle : PP) เพื่อใช้ควบคู่ไปกับหลักความร่วมมือว่า “In its negative form, the PP might be formulated in a general way: ‘Minimize (other things being equal) the expression of impolite beliefs’, and there is a corresponding positive version (“Maximize (other things being equal) the expression of polite beliefs’) which what somewhat less important.” (Leech. 1983: 81) หมายความว่า “หากต้องกล่าวสิ่งที่เป็นแง่ลบ ให้ใช้หลักความสุภาพ โดยกล่าวถ้อยคำที่เชื่อว่าไม่สุภาพให้น้อยที่สุดและให้กล่าวถ้อยคำที่เชื่อว่าสุภาพให้มากที่สุด” เพื่อลดหรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่อาจเกิดขึ้นจากคำพูดที่ใช้ในการสนทนาอย่างไรก็ตาม “ความสุภาพ” ของภาษาไม่ได้หมายความว่าผู้พูดจะต้องใช้ถ้อยคำที่อยู่ในรูปแสดงความยกย่องนับถือ (Honorifics; deference markers) เสมอไป ดังที่จุงซู (ประจวบ ยิ้นเสน. 2548: 47; อ้างอิงจาก จุงซู. 1997) ได้ให้ความหมายของการแสดงความสุภาพไว้ว่า “เป็นการเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมกับฐานะทางสังคม ความสนิทสนมหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง” หากมิเช่นนั้นแล้วการใช้ถ้อยคำที่อยู่ในรูปแสดงความยกย่องนับถือโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของคู่สนทนาอาจทำให้กลายเป็นถ้อยคำที่แสดงความไม่สุภาพไปในทันยกตัวอย่างการใช้ถ้อยคำระหว่างพี่กับน้อง ในตัวอย่าง (9) และ (10)

(9) ตั้ม กินเค้กในกล่องนั้นสิ พี่ซื้อมาฝาก

(10) ตั้ม กรุณาช่วยทำความสะอาดบ้านหน่อยได้ไหม

จากตัวอย่าง (9) จะเห็นได้ว่า แม้ถ้อยคำที่พี่พูดกับน้องจะอยู่ในรูปของประโยคคำสั่งแต่เป็นถ้อยคำที่เลือกใช้กับผู้ฟังที่เป็นน้องได้อย่างเหมาะสมรวมทั้งยังเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ฟัง ทำให้ถ้อยคำที่พี่พูดแม้ไม่มีรูปแสดงความยกย่องนับถือก็สามารถเป็นถ้อยคำที่สุภาพได้ ซึ่งตรงข้ามกับตัวอย่าง (10) แม้ว่าผู้พูดจะใช้คำว่า “กรุณา” ในการให้ผู้ฟังช่วยกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งรวมทั้งถ้อยคำที่ใช้อยู่ในรูปประโยคคำถามที่ให้ทางเลือกแก่ผู้ถูกถาม แต่ในสถานการณ์ที่ผู้พูดมีฐานะเป็นพี่ใช้ถ้อยคำดังกล่าวพูดกับน้อง น้องจะสามารถรับรู้ได้ว่าเป็นการประชดชัน อาจเพราะตนเองอยู่เฉย ขณะที่พี่ทำความสะอาดบ้าน หรือเป็นการตำหนิจากพี่ว่าตนเองทำบ้านรกสกปรก

ดังนั้นการใช้ความสุภาพทางภาษาจึงไม่ได้หมายความว่าผู้พูดใช้รูปภาษาที่มีรูปแบบแสดงการยกย่องเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเป็นภาษาที่ผ่านการไตร่ตรองในการเลือกใช้กลวิธีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสื่อสาร เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดปัญหาระหว่างคู่สนทนา สอดคล้องกับแนวคิดของบราวน์และ เลวินสัน (Brown & Levinson. 1987) ที่ว่าความสุภาพสามารถลดการคุกคามหน้าของผู้พูดและผู้ฟัง เนื่องจากในการสื่อสารนั้นอาจมีการทำให้ผู้พูดหรือผู้ฟังต้องเสียหน้าได้

2.2 กลวิธีความสุภาพ

เลคอฟ (Lakoff. 1973: 293) เสนอกฎความสุภาพไว้ 3 ข้อ ได้แก่ 1. อย่าบังคับ (Don’t impose) คือการไม่บังคับให้ผู้ฟังต้องปฏิบัติตามที่ผู้พูดพูด หากผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังปฏิบัติตามที่ตนเองพูดจริง ๆ ให้หาวิธีพูดที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าไม่ใช่เรื่องหนักหนาหรือร้ายแรงอะไร 2. ให้ทางเลือก (Give options) โดยผู้พูดอาจใช้คำพูดด้วยวิธีการขอร้องหรือใช้คำถามเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังในการตอบคำถาม และ 3. ทำให้ผู้อื่นรู้สึกดี จงเป็นมิตร (Make a feel good, Be friendly) ด้วยวิธีการที่ผู้พูดต้องคำนึงถึงว่าเรื่องที่จะพูดเป็นสิ่งที่ผู้ฟังต้องการฟังหรือไม่ หลีกเลี่ยงการพูดคุยในเรื่องหรือหัวข้อที่อาจทำให้เกิดความขัดแย้ง

ลีช (Leech. 1983: 132) มีแนวคิดเป็นไปในทางเดียวกันกับเลคอฟที่ว่าความสุภาพสามารถช่วยลดความขัดแย้งและรักษามิตรภาพระหว่างบุคคลในสังคมได้ อย่างไรก็ดี ลีชเห็นว่าการแสดงความสุภาพในการสนทนาระหว่างบุคคลไม่สามารถปฏิบัติตามกฎความร่วมมือในการสนทนาของไกรซ์ได้เสมอไปจึงได้เสนอหลักเกณฑ์ในเรื่องความสุภาพ (Maxims of politeness) ไว้ 6 ข้อ โดยหลักความสุภาพนี้จะคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาและบุคคลที่ 3 ที่ไม่ได้อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ

ด้วย การแสดงความสุภาพนั้นผู้พูดจะต้องนึกถึงความรู้สึกของผู้ฟังมากกว่าความรู้สึกของตน หลักความสุภาพมีดังนี้

1. หลักรู้ผ่อนหนักผ่อนเบาหรือเพิ่มประโยชน์ให้ผู้ฟัง (Tact maxim) เน้นการลดต้นทุนความยุ่งยากในการรบกวนผู้อื่นและเพิ่มผลประโยชน์ให้กับผู้อื่น

2. หลักความเอื้อเฟื้อหรือลดประโยชน์ของผู้พูด (Generosity maxim) เน้นการลดผลประโยชน์ของตนเองและเพิ่มต้นทุนความยุ่งยากให้กับตนเอง

3. หลักชื่นชมยินดี ยกย่องผู้อื่น (Approbation maxim) เน้นลดการตำหนิผู้อื่นและเพิ่มการยกย่องสรรเสริญผู้อื่น

4. หลักถ่อมตนหรือลดตัวผู้พูด (Modesty maxim) เน้นลดการยกย่องสรรเสริญตนเองและเพิ่มการตำหนิตนเอง

5. หลักคล้อยตามเพื่อลดความขัดแย้ง (Agreement maxim) เน้นลดความไม่เห็นด้วยระหว่างตนเองกับผู้อื่นและเพิ่มความเห็นด้วยระหว่างตนเองกับผู้อื่น

6. หลักเห็นใจเพื่อลดความไม่ลงรอยกัน (Sympathy maxim) เน้นลดการเกลียดชังระหว่างตนเองกับผู้อื่นและเพิ่มความเห็นอกเห็นใจระหว่างตนเองกับผู้อื่น

บราวน์และเลวินสัน (Brown and Levison. 1987) จำแนกกลวิธีความสุภาพออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ กลวิธีความสุภาพด้านบวก (Positive politeness strategies) และกลวิธีความสุภาพด้านลบ (Negative politeness strategies) กลวิธีความสุภาพด้านบวกคือกลวิธีทางภาษาที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูดให้ความสนใจหรือห่วงใยผู้ฟัง หรือเป็นพวกพ้องเดียวกันกับผู้ฟัง รูปภาษาจะแสดงความสนิทสนม ส่วนกลวิธีความสุภาพด้านลบคือกลวิธีทางภาษาที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูดนับถือยกย่องผู้ฟัง รูปภาษาไม่แสดงการสนิทสนม และผู้ฟังเป็นเหมือนบุคคลที่ 3

อย่างไรก็ตาม กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์และธีรนุช โชคสุวณิช (2551: 119-120) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้หลักความสุภาพของลีชว่าต้องคำนึงถึงตัวแปรเสริม 4 ข้อ ได้แก่

1) อำนาจ (Power) ผู้ที่มีอำนาจทางสังคมน้อยกว่าย่อมใช้ถ้อยคำสุภาพพูดกับบุคคลที่มีอำนาจมากกว่า แต่ผู้ที่มีอำนาจทางสังคมมากกว่าไม่จำเป็นต้องใช้ถ้อยคำสุภาพกับบุคคลที่มีอำนาจทางสังคมน้อยกว่า เช่น อาจารย์เป็นผู้มีอำนาจทางสังคมมากกว่านักศึกษาไม่จำเป็นต้องพูดด้วยถ้อยคำแสดงความสุภาพ แต่ในทางกลับกันเมื่อนักศึกษาพูดกับอาจารย์ต้องพูดด้วยถ้อยคำสุภาเสมอ

2) ระยะห่างทางสังคม (Social distance) เมื่ออยู่ในสังคมเราจะมีโอกาสสนทนากับบุคคลที่มีความสนิทสนมแตกต่างกันออกไป หากเป็นบุคคลที่สนิทกันมาก เช่น เพื่อน ญาติพี่น้อง ถ้อยคำที่ใช้จะ

เป็นถ้อยคำแบบตรงไปตรงมาและไม่ใช้ถ้อยคำที่แสดงความสุภาพแต่หากเป็นบุคคลที่ไม่คุ้นเคยหรือแปลกหน้า ถ้อยคำที่ใช้สนทนาจะมีระดับความสุภาพมากขึ้น

3) ขนาดของการรบกวน (Size of imposition) เมื่อเราต้องการให้ผู้อื่นกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเราไม่ว่าจะเป็นเรื่องใหญ่หรือเล็กเพียงใดถือเป็นการรบกวนทั้งสิ้น แม้ว่าบุคคลนั้นจะเป็นเพื่อน หรือญาติพี่น้องที่สนิทสนมกัน หากเรื่องที่รบกวนเป็นเรื่องที่มีความยุ่งยาก (Cost) ขนาดเล็ก เราสามารถพูดขอให้ผู้นั้นกระทำเพื่อเราได้ด้วยถ้อยคำตรงไปตรงมา แต่หากความยุ่งยาก (Cost) มีขนาดใหญ่ อาจต้องใช้คำพูดอ้อม ขอร้องอย่างสุภาพ และอยู่ในรูปของประโยคคำถามเพื่อให้ผู้ถูกรบกวนรู้สึกทางเลือกในการตอบ ไม่ถูกบีบบังคับ

4) สิทธิและพันธกรณี (Rights and Obligations) การใช้ถ้อยคำกล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งกับบุคคลอื่น โดยที่บุคคลนั้น ๆ ไม่ได้มีความเกี่ยวข้อง สิทธิหรือหน้าที่ใด ๆ กับเรื่องดังกล่าว โดยเฉพาะการขอความช่วยเหลือ ผู้พูดจะต้องเลือกใช้คำพูดที่แสดงความสุภาพอย่างมากและได้ไตร่ตรองแล้วว่าเหมาะสมที่สุด เช่น การขอร้องให้เพื่อนร่วมงานช่วยกันจัดห้องประชุมและทำความสะอาด ทั้ง ๆ ที่เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสถานที่ แต่เนื่องจากอาจมีเวลาที่กระชั้นชิดและไม่สามารถรอให้เจ้าหน้าที่มาดำเนินการได้ หรือเจ้าหน้าที่อาจมีจำนวนไม่เพียงพออาจทำงานไม่เสร็จทันเวลา ดังนั้นผู้พูดจะต้องใช้ถ้อยคำที่แสดงความสุภาพอยู่ในระดับมาก

จากหลักความสุภาพของลีชที่ได้นำเสนอไว้ บราวน์และเลวินสัน (Brown and Levison. 1987) เสนอแนวคิดเรื่องความสุภาพเพิ่มเติมโดยเน้นที่การกระทำอันสมเหตุสมผลและให้ความสำคัญกับหน้า (Face) หรือสถานภาพทางสังคมเพื่อรักษาหน้าหรือศักดิ์ศรีตามสถานภาพทางสังคมของผู้อื่น โดยแบ่งหน้า (Face) ออกเป็น 2 แบบ คือ หน้าด้านบวก (Positive face) และหน้าด้านลบ (Negative face) โดยรายละเอียดของหน้าด้านบวกและหน้าด้านลบจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

3. หน้าและวัจนกรรมคุกคามหน้า

เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคม แต่ละคนย่อมมีหน้าที่แตกต่างกันไปในสังคมของตนเ
โดยหน้าที่นั้นมีความสำคัญแตกต่างกันออกไปด้วย ความสำคัญในหน้าที่ของแต่ละคนนี้เองทำให้เกิด “หน้า” (Face) บราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson. 1987) ได้นำแนวคิดของกอฟฟ์แมน (Goffman.1967: 66) มาอธิบายเกี่ยวกับคำจำกัดความของ “หน้า” ว่าหมายถึง ภาพลักษณ์ทางสังคมของแต่ละบุคคล แต่ละบุคคลที่อยู่ในสังคมย่อมมีความต้องการหน้า (Face wants) หมายถึงความต้องการที่จะให้ภาพลักษณ์ของตนเองได้รับการยอมรับในสังคม “หน้า” จำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ หน้าด้านบวก (Positive face) หมายถึง การเป็นที่ยอมรับและชื่นชมจากผู้อื่น และหน้าด้านลบ (Negative face) หมายถึง การต้องการเป็นอิสระ ไม่ต้องการถูกขัดขวางหรือถูกกำหนด

โดยผู้อื่น รวมทั้งไม่ต้องการถูกรบกวน แต่ในการอยู่รวมกันเป็นสังคมของมนุษย์มักจะเกิดการคุกคามหน้า (Face threatening act) ของผู้ฟังด้วยวัจนภาษาและอวัจนภาษาอยู่เสมอ โดยเฉพาะการถูกคุกคามหน้าด้วยวัจนภาษาหรือถ้อยคำที่มนุษย์ใช้ในการสนทนาในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็น วัจนกรรมคุกคามหน้าด้านบวก (Positive face threatening act) เช่น การแสดงความไม่เห็นด้วย การตำหนิ เป็นต้น หรือวัจนกรรมคุกคามหน้าด้านลบ (Negative face threatening act) เช่น การขอร้อง การสัญญา เป็นต้น โดยบราวน์และเลวินสัน ได้จำแนกการคุกคามหน้าด้านบวกและการคุกคามหน้าด้านลบดังต่อไปนี้

1. การคุกคามหน้าด้านบวกของผู้ฟัง ได้แก่

1.1 ผู้พูดประเมินผลหน้าด้านบวกของผู้ฟังในแง่ลบ

1.1.1 การพูดแสดงความไม่พอใจ พูดวิจารณ์ พูดดูถูก พูดเยาะเย้ย พูดบ่น พูดตำหนิ พูดกล่าวหา

1.1.2 การพูดแสดงความไม่เห็นด้วยหรือเห็นต่าง พูดท้าทายในแง่บวก (เช่น ลองวิ่งแข่งกันไหมว่าใครจะชนะ)

1.2 ผู้พูดไม่ให้ความสนใจหน้าด้านบวกของผู้ฟัง

1.2.1 พูดแสดงความรู้สึกอย่างรุนแรง

1.2.2 พูดแสดงความไม่เคารพ พูดคำต้องห้าม พูดเรื่องไม่เหมาะสม

1.2.3 บอกข่าวร้ายของผู้ฟัง หรือพูดอวดอ้างข่าวดีของตนเอง

1.2.4 พูดถึงหัวข้อที่ทำให้เกิดการถกเถียง เช่นเรื่องศาสนา หรือเรื่องการเมือง

1.2.5 พูดขัดจังหวะ

1.2.6 การใช้คำเรียกขานที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกอาย

2. การคุกคามหน้าด้านลบของผู้ฟัง ได้แก่

2.1 ผู้พูดสร้างความกดดันให้ผู้ฟังทำตาม

2.1.1 พูดสั่ง พูดขอร้อง

2.1.2 พูดแนะนำ ให้คำปรึกษา

2.1.3 พูดเตือนความจำ

2.1.4 พูดข่มขู่ ตักเตือน ท้าทายในแง่ลบ (เช่น “เธอกล้าทำไหม”)

2.2 ผู้พูดสร้างความกดดันให้ผู้ฟังกล่าวตอบรับหรือปฏิเสธ

2.2.1 ผู้พูดเสนอตัวทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้

2.2.2 การสัญญา

2.3 ผู้พูดส่อเจตนาว่าตนอยากได้สิ่งของที่ผู้ฟังครอบครองอยู่

2.3.1 การชม การแสดงความอิจฉา

2.3.2 การใช้คำพูดแสดงความรู้สึกไม่ดีต่อผู้ฟัง เช่น พูดสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าอาจเกิดอันตรายต่อผู้ฟังจากความโกรธหรือความเกลียดของผู้พูด

อย่างไรก็ดี บราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson. 1987) ได้กล่าวไว้ว่า การที่ผู้พูดจะเลือกกลวิธีการใช้คำพูดรูปแบบใดนั้น มักจะคำนึงถึงว่ากลวิธีนั้นจะทำให้ผู้ฟังรู้สึกเสียหน้ามากน้อยเพียงใด เมื่อผู้พูดคิดว่าคำพูดของตนจะทำให้ผู้ฟังเสียหน้ามาก ก็จะพยายามเลือกกลวิธีการใช้คำพูดที่แสดงความสุภาพต่อผู้ฟังให้มากที่สุด โดยบราวน์และเลวินสันได้กำหนดสูตรในกา ระเมินความรุนแรงของการเสียหน้าของผู้ฟังเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของการเลือกกลวิธีการใช้ภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้า จากสูตร

$$S_x = D(S,H)+P(H,S)+R_x$$

โดย S คือ การประเมินระดับความรุนแรง (Severity) ของการคุกคามหน้า

D คือ ระยะห่างทางสังคม (Social distance หรือ D variable) ของคู่สนทนา

P คือ อำนาจ (Power หรือ P variable) ของผู้ฟังเมื่อเทียบกับผู้พูด

R คือ ระดับความรุนแรง (Ranking of imposition หรือ R variable) ของถ้อยคำที่ใช้เพื่อคุกคามหน้า

จากการจำแนกถ้อยคำที่ทำให้เกิดการคุกคามหน้าผู้ฟังดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเห็นว่ารูปแบบถ้อยคำส่วนใหญ่พบได้จากการแสดงความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์ผู้สอนในระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษ กลวิธีทางภาษาที่แสดงวัจนกรรมคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน โดยจะวิเคราะห์กลวิธีตามแนวคิดการคุกคามหน้าด้านบวกและการคุกคามหน้าด้านลบของผู้ฟังของบราวน์และเลวินสัน และศึกษาความสัมพันธ์กลวิธีการใช้ภาษากับระดับค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้ทราบรูปแบบการใช้ภาษาที่มีลักษณะของการคุกคามหน้าของคนในสังคมไทย เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการใช้ภาษาไทยของนักเรียน/นักศึกษา และสร้างความตระหนักในการใช้ภาษาให้กับนักเรียน/นักศึกษา รวมทั้งเป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจศึกษาด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ต่อไป

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหน้าแ กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อแสดงความสุภาพในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเลี่ยงการก่อให้เกิดวัจนกรรมคุกคามหน้า ผู้ฟังที่มีผู้ศึกษาไว้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จากที่ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยและบทความทาง วิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วสามารถแยกเป็นประเด็นหลักได้ 4 ประเด็น ได้แก่ ความสุภาพกับ วัฒนธรรม การรักษาหน้าผู้อื่น ความสุภาพในภาษาเขียน และการรักษาหน้าตนเอง ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ความสุภาพกับวัฒนธรรม

โจวจุน จี้ (Shaojun Ji. 2000: 1059 – 1062) ศึกษาเรื่อง หน้าและลักษณะวาจาสุภาพใน วัฒนธรรมจีน โดยอ้างถึงบทความที่ เหมา (Mao. 1994) ไม่เห็นด้วยกับคำจำกัดความคำว่า “หน้า” ของ บราวน์และเลวินสัน (Brown & Levinson. 1987) โดยบราวน์และเลวินสันให้คำจำกัดความ “หน้า” ว่าหมายถึงภาพลักษณ์ส่วนบุคคลที่ทุกคนต้องการมี (1987: 61) หน้าของแต่ละคนแบ่งออกเป็น 2 หน้า ได้แก่ หน้าด้านบวก หมายถึงการต้องการเป็นที่ยอมรับจากคนอื่น และหน้าด้านลบ หมายถึง การที่ไม่ต้องการถูกรบกวนจากบุคคลอื่น เหมาได้แสดงความคิดเห็นแย้งทฤษฎีของบราวน์และเลวินสัน ไว้ 2 ประเด็นหลัก คือ

ประเด็นที่หนึ่ง ในมุมมองของเหมาเกี่ยวกับ ‘หน้า” ที่บราวน์และเลวินสัน กล่าวว่าหมายถึง “ภาพลักษณ์ตนเอง” อาจใช้ได้กับวัฒนธรรมตะวันตกแต่อาจใช้ไม่ได้กับวัฒนธรรมจีน เนื่องจา วัฒนธรรมจีนเน้นการให้ความสำคัญกับมุมมองและทัศนคติของสังคมไม่ใช่แค่ของตนเองเท่านั้น ดังนั้น จึงควรใช้คำว่า “ภาพลักษณ์สาธารณะ” มากกว่า

ประเด็นที่สองคือ คำว่า “หน้า” ในภาษาจีน คือ mianzi และ lian มีความหมายไม่ครอบคลุม ถึงหน้าด้านลบ โดยคำว่า “หน้า” ของคนจีนหมายถึง ความต้องการได้รับการยอมรับจากสังคมเท่านั้น แต่ไม่รวมถึงการที่ไม่ต้องการถูกรบกวนจากบุคคลอื่น ดังนั้นการจำกัดความของคำว่า “หน้า” โดย บราวน์และเลวินสันจึงไม่สามารถใช้กับวัฒนธรรมจีนได้ แต่โจวจุน จี้ เห็นว่าแนวคิดของเหมานั้นยังไม่มี น้ำหนักเพียงพอที่จะค้านทฤษฎีของบราวน์และเลวินสัน เพราะไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมใดย่อมมีก กระทำคุกคามหน้าด้านลบทั้งนั้นไม่ว่ามากหรือน้อย เช่น การขอให้ผู้อื่นช่วยเหลือหรือกระทำสิ่งใดสิ่ง หนึ่งให้ เป็นต้น แต่แนวคิดของเหมาก็เตือนให้ตระหนักถึงความหลากหลายด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อ การใช้วาจาสุภาพได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ดีแนวคิดของเหมาเรื่อง “หน้าสาธารณะ” นั้นสอดคล้องกับแนวคิดของเฉิน (Chen. 2001: 87-106) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความสุภาพต่อตนเอง (Self Politeness) เนื่องจากเฉินได้กล่าวถึงคำ

จำกัดความคำว่า “Self” ซึ่งในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแค่ผู้พูดเพียงคนเดียว แต่หมายถึงบุคคลที่เป็นพวกเดียวกันกับผู้พูดด้วย เช่น ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน ลูกค้า ยกตัวอย่างเช่น โฆษกของทำเนียบขาวจะพูดในสิ่งที่รักษาภาพพจน์ของคณะรัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกา ในทางกลับกันคำว่า “other” ไม่ได้หมายถึงผู้ฟังเพียงแค่คนเดียว แต่หมายถึงบุคคลที่ 3 ที่อาจอยู่หรือไม่ได้อยู่ในขณะที่พูดด้วย ดังนั้นหากจะพูดถึงหน้าของบุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมไม่ได้หมายความถึง ภาพลักษณ์ส่วนตัวขอ บุคคลนั้นเพียงคนเดียว แต่ยังหมายถึงภาพลักษณ์ของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกันอีกด้วย

นอกจากนี้เฉินยังพบว่าไม่ว่าจะเป็นแนวคิดของกอฟฟ์แมน หรือบราวน์และเลวินสันเกี่ยวกับ “หน้า” และ “ความสุภาพ” ก็ยังเป็นแนวคิดที่คำนึงถึงแต่ “หน้าของผู้ฟัง” เท่านั้น กล่าวคือ เป็นแนวคิดสำหรับผู้พูดที่จะระมัดระวังไม่แสดงการกระทำวัจนกรรมคุกคามหน้าของผู้ฟัง ผู้พูดจึงพยายามที่จะแสดงความสุภาพต่อผู้ฟังให้มากที่สุด แต่แนวคิดนี้ไม่สามารถอธิบาย “หน้าและความสุภาพของผู้พูด” ได้ กล่าวคือไม่สามารถอธิบายได้ว่าผู้พูดคำนึงถึงหน้าของตนเองอย่างไร และหากผู้พูดเกิดการเสียหน้าเสียเอง ผู้พูดจะมีวิธีการรักษาหน้าหรือแสดงความสุภาพต่อตนเองได้อย่างไร โดยเฉินพิจารณาจากทฤษฎีความสุภาพของ บราวน์และเลวินสัน 5 ข้อ ได้แก่

1. Baldly	การกล่าวถ้อยคำหรือพูดออกไปตรง ๆ
2. Positive Politeness	การกล่าวถ้อยคำโดยใช้ความสุภาพเชิงบวก
3. Negative Politeness	การกล่าวถ้อยคำโดยใช้ความสุภาพเชิงลบ
4. Off record	การพูดไม่ตรงประเด็น หรือใช้ถ้อยคำแบบมีนัย
5. Without FTA	การไม่พูดหรือทำอะไรเลย เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่จะก่อให้เกิดการกระทำคุกคามหน้า

เมื่อเฉินพิจารณาทฤษฎีความสุภาพดังกล่าวพบว่าทฤษฎีนี้ไม่สามารถอธิบายครอบคลุมถึงการแสดงความสุภาพต่อตัวผู้พูดเอง และแม้ว่าทฤษฎีความสุภาพของบราวน์และเลวินสันจะทำให้เกิดทฤษฎีที่ตรงกันข้ามคือ ทฤษฎีความไม่สุภาพ (Impoliteness strategy) โดยคัลเปเปอร์ (Culpepper. 2011) แต่แนวคิดดังกล่าวก็ยังคงเป็นการแสดงความไม่สุภาพต่อผู้อื่นด้านเดียว ไม่ครอบคลุมการแสดงความไม่สุภาพต่อตนเองเช่นกัน เฉินจึงสร้างทฤษฎีความสุภาพต่อตนเองขึ้นเพิ่มเติมจากทฤษฎีของ บราวน์และเลวินสันเพื่อทำให้ทฤษฎีความสุภาพสามารถอธิบายได้ครอบคลุมถึงผู้พูดและผู้ฟัง โดยเรียงจากน้ำหนักในความจำเป็นที่ต้องแสดงความสุภาพต่อตนเองจากน้อยไปมากดังต่อไปนี้

1. Baldly คือ การพูดตรงไปตรงมา ใช้พูดเมื่อผู้พูดรู้สึกว่าตัวเองเสียหน้าเพียงเล็กน้อยหรือไม่เสียหน้าเลย เช่น ผมขอโทษ

2. With redress คือ การพูดโดยให้วิธีปรับแต่งถ้อยคำ ใช้พูดเมื่อผู้พูดรู้สึกว่าตัวเองเสียหน้าบ้าง จึงใช้คำพูดตลกกลบเกลื่อน หรือกล่าวแสดงความเจียมตัว หรือเถียง

3. Off record คือ การพูดแบบไม่ตรงประเด็น ใช้พูดในสถานการณ์เช่น ถูกท้าเดิมพัน การถูกสัมภาษณ์ การแถลงข่าว ผู้พูดมักจะพูดเลี่ยงสิ่งที่จะทำให้ตนเองเสียหน้า คำพูดที่ใช้จะเป็นคำพูดที่ละเมิดหลักความร่วมมือของไกรซ์ทั้งหมด

4. Withhold SFTA คือ การยับยั้งไม่กล่าวสิ่งที่จะเป็นการคุกคามหน้า หรือการไม่กล่าวสิ่งใดเลยเพื่อไม่ให้ตนเองเสียหน้าจากคำพูด

นอกจากทฤษฎีความสุภาพต่อตนเองข้างต้น เฉินยังให้ข้อคิดเพิ่มเติมว่า วัฒนธรรมที่แตกต่างกันจะมีผลต่อการแสดงความสุภาพต่อตนเองที่แตกต่างกัน และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจะมีผลให้คนในสังคมนั้น ๆ ให้ความสำคัญในทฤษฎีความสุภาพแต่ละข้อแตกต่างกันออกไป เช่น สังคมจีนและญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับข้อความเจียมตัวมากกว่าวัฒนธรรมอเมริกัน เพราะคนจีนและญี่ปุ่นจะหลีกเลี่ยงการชมเชยตนเองและแสดงความเจียมเนื้อเจียมตัวตนเองมาก

จากแนวคิดของเฉินนั้นทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าทฤษฎีความสุภาพของบราวน์และเลวินสันนั้นยังมีบางมุมมองของทฤษฎีที่ไม่สามารถนำมาอธิบายการใช้ภาษาและการแสดงความสุภาพได้ครอบคลุม อีกทั้งแนวคิดของเหมาได้ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าทฤษฎีที่คิดค้นโดยชาวตะวันตกนั้นอาจจะไม่สามารถใช้อธิบายการใช้ภาษาและการแสดงความสุภาพของคนในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปได้ทั้งหมด โดยเฉพาะการใช้ภาษาเพื่อแสดงความสุภาพของคนเอเชียที่มีเอกลักษณ์เด่นชัดในรูปแบบภา
ร่วมกันคือ การใช้คำหรือไวยากรณ์ที่แสดงความยกย่อง และแสดงเคารพนบนอบต่อผู้ฟัง ยกตัวอย่าง เช่น ทฤษฎีความสุภาพในภาษาญี่ปุ่นของอิเดะ (Ide. 1989) ที่เน้นเรื่องการใช้รูปภาษาในการแสดงความยกย่องผู้อื่น สังคมญี่ปุ่นนั้นถือว่าการใช้คำยกย่องต่อคู่สนทนาเป็นการรักษาความสัมพันธ์ของคู่สนทนา ส่วนการจะใช้คำยกย่องในระดับความสุภาพใดนั้นต้องพิจารณาจาก ตำแหน่งทางสัง
อำนาจ และความอาวุโส รวมทั้งพิจารณาจากสถานการณ์ว่าเป็นทางการหรือไม่ เช่นการเลือกใช้คำในรูปแบบธรรมดากับผู้ที่อายุน้อยกว่า หรือการเลือกใช้คำสุภาพ (Masu form) กับผู้ที่มีความอาวุโสหรือผู้ที่ต้องได้รับความเคารพจากคนอื่น ระดับความสุภาพของภาษาญี่ปุ่นนั้นแบ่งออกเป็น 3 ระดับได้แก่ ระดับไม่สุภาพ ระดับธรรมดา และระดับสุภาพ การแสดงความสุภาพในสังคมญี่ปุ่นนั้นยังมีปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะในสังคม อิเดะเห็นว่าลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างในแต่ละวั นธรรมมีความสำคัญต่อการเลือกใช้กลวิธีความสุภาพ ดังนั้นการนำวิธีการแสดงความสุภาพจากสังคมหนึ่งไปใช้ในอีกสังคมหนึ่งอาจกลายเป็นการแสดงความไม่สุภาพได้

แนวคิดของอิเดะนั้นได้รับการสนับสนุนจาก ฟุคาดะ และ อาซาโตะ (Fukada and Asato. 2004: 1991-2002) ที่ศึกษาเรื่องทฤษฎีความสุภาพว่าด้วยการใช้คำยกย่อง (Honorifics) ใน

ภาษาญี่ปุ่น พบว่าในสังคมญี่ปุ่นเมื่อผู้ฟังมีสถานภาพทางสังคมที่สูงกว่า มีอำนาจมากกว่า หรือมีความสนิทสนมน้อย จะส่งผลต่อการใช้ภาษาของผู้พูด การศึกษาความสุภาพในภาษาญี่ปุ่นครั้งนี้ ฟุคาดะและอาซาโตะเห็นว่าทฤษฎีความสุภาพของบราวน์และเลวินสันยังอธิบายเรื่องความสุภาพในภาษาญี่ปุ่นได้ไม่ครอบคลุม เช่น ในบางสถานการณ์ที่ต้องใช้คำสุภาพเพื่อยกย่องผู้ฟังแต่ผู้พูดกลับไม่ใช้คำยกย่อง ผู้ฟังจะรู้สึกว่าผู้พูดเป็นคนไม่มีความเกรงใจและหยาบคาย แต่ในบางครั้งการใช้คำพูดยกย่องในสถานการณ์ที่ไม่จำเป็นจะทำให้ฟังดูแปลก เช่นปกติผู้ประกอบอาชีพครูจะได้รับความยกย่องในสังคม แต่หากครูผู้นั้นเป็นผู้ก่ออาชญากรรม การใช้คำยกย่องเพื่อแสดงความสุภาพต่อสถานการณ์ดังกล่าวย่อมไม่เหมาะสม หรือปกติครูมักใช้คำพูดธรรมดากับนักเรียนเนื่องจากนักเรียนมีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่า แต่หากครูต้องการขอให้นักเรียนช่วยทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะพบว่าครูมีการปรับใช้คำให้อยู่ในรูปการยกย่อง หรือในบางครั้งก็พบว่าคนที่มีสถานภาพสูงกว่าใช้คำสุภาพที่อยู่ในรูปยกย่องกับคนที่มีสถานภาพต่ำกว่าเนื่องจากมีปัจจัยด้านความไม่สนิทสนมกันเข้ เกี่ยวข้อง นอกจากนี้การแสดงความสุภาพในการสนทนาของคนญี่ปุ่นระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้องพบว่า รุ่นน้องมักจะไม่พยายามพูดมากกับรุ่นพี่เนื่องจาก “การไม่พูด” ถือเป็นการแสดงความสุภาพต่อรุ่นพี่มากกว่าเพราะการพูดมากถือเป็นเรื่องเสี่ยงที่จะคำพูดที่ก่อให้เกิดการกระทำคุกคามหน้าผู้ฟัง ซึ่งการเลือกพูดน้อยหรือเลือกที่จะไม่พูด ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีของบราวน์และเลวินสันที่ว่า ‘Don’t do the FTA’

ในภาษาเกาหลีก็มีการแสดงความสุภาพผ่านทางภาษาด้วยการใช้คำและไวยากรณ์โดยคำนึงถึงสถานภาพของคู่สนทนาดังเช่น ประจวบ ยิ้นเสน (2548: 71 – 72) ได้ศึกษาเรื่อง “ความสุภาพในภาษาเกาหลี” พบว่า ภาษาเกาหลีมีการแสดงความสุภาพโดยใช้ไวยากรณ์และคำศัพท์ แบ่งเป็นแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ การแสดงความสุภาพแบบทางการโดยใช้ไวยากรณ์ในภาษาเกาหลีนั้น ทำได้โดยการเติมท้ายคำและจะแบ่งระดับความสุภาพออกเป็น 4 ระดับ โดยพิจารณาจากสถานภาพของผู้ฟังได้แก่ 1. ผู้ฟังสถานภาพต่ำกว่าผู้พูดมาก กล่าวคือ มีอายุน้อยกว่าผู้พูดมากหรือตำแหน่งหน้าที่การงานต่ำกว่าผู้พูดมาก 2. ผู้ฟังมีความอาวุโสน้อยกว่าหรือมีบทบาททางสังคมน้อยกว่าผู้พูด เช่น พ่อกับลูก หรือ ปู่กับหลาน 3. ผู้พูดและผู้ฟังมีสถานภาพทางสังคมไม่ต่างกันมากนักหรืออายุไล่เลี่ยกัน และ 4. ผู้ฟังมีสถานภาพสูงกว่าหรือมีความอาวุโสมากกว่าผู้พูด ส่วนการแสดงความสุภาพแบบไม่เป็นทางการแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1. ผู้พูดและผู้ฟังมีอายุเท่า ๆ กัน หรือผู้พูดที่อาวุโสมากกว่าหรือผู้พูดที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้ฟังต้องการแสดงความสนิทสนม และ 2. ผู้ฟังมีอายุมากกว่าหรือสถานภาพสูงกว่า แต่ผู้พูดสามารถพูดแสดงความสนิทสนมได้ ส่วนการแสดงความสุภาพโดยใช้คำศัพท์พบว่าคำทุกคำจะถูกเปลี่ยนเป็นคำสุภาพ เช่น คำนาม คำกริยา หรือคำเรียกเครือญาติเป็นต้น

ในขณะที่ พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ (2550) ศึกษาเรื่อง “คำที่แสดงความสุภาพในภาษาไทย : นัยเรื่องเพศสภาพและการแสดงอำนาจ พบว่า การใช้วัจนกรรมการขอร้องของคนไทยก็มีการใช้สุภาพประกอบหน้าและหลังประโยคเพื่อแสดงจุดมุ่งหมายของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามพร้อมกับแสดงให้เห็นว่าผู้พูดเป็นคนมีความสุภาพให้เกียรติและยกย่องคู่สนทนา แม้แท้จริงแล้วประโยคขอร้องจะแฝงเจตนาสั่งการและการใช้อำนาจของผู้พูดที่กระทำเหนือผู้ฟังเพราะหวังเต็มที่ให้ผู้ฟังปฏิบัติตาม การเปลี่ยนการสั่งให้เป็นการขอร้องนั้นเป็นการให้ทางเลือกกับผู้ถูกขอร้องและผู้พูดยังสามารถรักษาหน้าของตนเองและคู่สนทนาโดยการใช้วาจาสุภาพได้ด้วย อีกทั้งการใช้คำสุภาพเช่น “ครับ” หรือ “ค่ะ” ยังสามารถบ่งบอกเพศสภาพของผู้พูดได้ว่าเป็นหญิงหรือชาย ผู้พูดยังสามารถปรับเปลี่ยนคำลงท้ายเป็น “ฮะ” หรือ “จ้ะ” ได้เมื่อต้องการลดความเป็นทางการในการสนทนาลงและยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงระดับความสัมพันธ์ของคู่สนทนาได้อีกด้วย

จากงานวิจัยข้างต้นที่ศึกษาด้านความสุภาพของภาษาต่าง ๆ ในสังคมเอเชียนั้นมีแนวคิดร่วมกันว่า สังคมที่แตกต่างกันจะมีวัฒนธรรมการใช้ภาษาที่แตกต่างกัน แต่ไม่ว่าสังคมไหนก็จะมีการแสดงความสุภาพผ่านทางภาษาที่สนทนาเพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกพึงพอใจ โดย ทฤษฎีความสุภาพของบราวน์และเลวินสันเป็นหลักในการศึกษา แต่ก็จะพบว่าบางแนวคิดในทฤษฎีความสุภาพของบราวน์และเลวินสันไม่สามารถอธิบายการแสดงความสุภาพของคนในสังคมอื่น ๆ เช่นสังคมของคนเอเชียได้ครอบคลุม โดยเฉพาะการแสดงความสุภาพทางภาษาโดยการใช้ไวยากรณ์หรือคำเพื่อยกย่องคู่สนทนาที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีร่วมกันของภาษาในเอเชีย ซึ่งปนันดา เลอเลิศยุติธรรม (2549) ก็ได้ศึกษาความสุภาพในการขอร้องและปฏิเสธในภาษาไทย พบว่าปัจจัยด้านวัฒนธรรมมีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีความสุภาพในภาษาไทยเช่นกัน เป็นที่น่าสนใจว่าหากนำทฤษฎีความสุภาพของบราวน์และเลวินสันมาศึกษาเกี่ยวกับความสุภาพในภาษาไทยมีลักษณะการแสดงความสุภาพบางประการเพิ่มเติมที่ทฤษฎีไม่สามารถอธิบายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการแสดงความสุภาพระหว่างครู/อาจารย์กับนักเรียน/นักศึกษาที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาระหว่างครู/อาจารย์กับนักเรียน/นักศึกษา พบว่า ไม่ว่าผู้พูดจะเป็นครู/อาจารย์หรือนักเรียน/นักศึกษามักจะคำนึงถึงการแสดงความสุภาพต่อผู้ฟัง หากเป็นสถานการณ์ที่ผู้พูดทราบดีว่าคำพูดที่ต้องเองพูดนั้นจะเกิดการคุกคามหน้าผู้ฟังและจะทำให้ผู้ฟังรู้สึกไม่ดี ผู้พูดจะพยายามเลือกใช้กลวิธีที่จะลดการคุกคามหน้าผู้ฟังให้น้อยที่สุด

จากการศึกษางานวิจัยของ ปวีณา วัชรสุวรรณ (2548: 99-121)ที่ศึกษากลวิธีทางภาษาในการแสดงวัจนกรรมการกล่าวแย้งของนักเรียนเมื่อครูกล่าวผิด พบว่านักเรียนเลือกใช้การกล่าวแย้งมากกว่าการไม่พูดอะไรเลยทั้งในสถานการณ์ที่มีบุคคลที่สามและไม่มีบุคคลที่สาม กลวิธีกล่าวแย้งที่นักเรียนเลือกใช้มากที่สุดคือ กลวิธีการแสดงการถาม เช่น ครูคะ วิทยากรท่านนั้น ชื่อ....หรือเปล่าคะ นักเรียน

จะไม่พูดแย้งว่าครูกล่าวผิดโดยตรง เนื่องจากนักเรียนมีสถานภาพต่ำกว่าครู การพูดแย้งเพื่อแสดงให้เห็นว่าครูพูดผิดอย่างแน่นอนนั้นจึงอาจทำให้ครูรู้สึกเสียหน้าได้มากเพราะบุคคลอื่นย่อมมองว่าครูเป็นผู้ทรงความรู้มากกว่า และในสถานการณ์ที่ต้องกล่าวแย้งครูต่อหน้าบุคคลอื่น นักเรียนจะเลือกการใช้ปริมาณถ้อยคำที่กล่าวแย้งให้ลดน้อยลงหรือกล่าวแย้งโดยใช้วัจนกรรมอ้อมเพื่อให้เกิดความสุภาพและให้เกียรติผู้ฟัง เพราะการกล่าวแย้งในสังคมไทยถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่สุภาพและเสี่ยงต่อการทำให้คู่สนทนาเสียหน้า

ขณะที่ สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์ (2549: 172-219) ศึกษาเรื่องกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตักเตือนในภาษาไทยในกรณีระหว่างครูกับศิษย์ พบว่าถึงแม้ในสังคมไทยครูจะมีหน้าที่โดยตรงในการอบรมตักเตือนศิษย์ แต่เมื่อต้องตักเตือนครูกลับเลือกใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อความสุภาพในการรักษาหน้าศิษย์มากกว่ากลวิธีกล่าวตักเตือนโดยตรง เพราะการกล่าวตักเตือนตรง ๆ นั้นอาจทำให้ผู้ฟังเสียหน้า อีกทั้งกลวิธีความสุภาพอาจโน้มน้าวศิษย์ให้ทำตาม ไม่ต่อต้าน และพร้อมจะรับฟังคำตักเตือนจากครูได้ดีกว่าการกล่าวตักเตือนอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งผลการศึกษาข้างต้นได้สอดคล้องกับที่ บรูซ เฟรเซอร์ และ วิลเลียม โนเลน (Fraser and Nolen, 1981; Fraser, 1980, 1990) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทความสัมพันธ์ สถานภาพ อำนาจที่ผู้พูดและผู้ฟังมีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีในการใช้ภาษา

ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนในสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาพบว่าความตระหนักในการแสดงความสุภาพผ่านทางการใช้ภาษาของนักศึกษาต่ออาจารย์ผู้สอนนั้นลดลง กล่าวคือมีการใช้ถ้อยคำที่แสดงการกระทำคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนมากขึ้น เช่น มีการกล่าวตำหนิ บ่น วิจารณ์ กล่าวแย้ง และการกล่าววาจาไม่สุภาพต่อหน้าอาจารย์ผู้สอนมากขึ้น พฤติกรรมการใช้ถ้อยคำดังกล่าวจึงไม่เป็นไปตามที่ปวีณา วัชรสุวรรณ กล่าวไว้ในแง่ที่ว่านักเรียนผู้มีสถานภาพต่ำกว่าครูเมื่อต้องกล่าวถ้อยคำที่อาจเกิดการคุกคามหน้าครูจะเลือกใช้กลวิธีที่ลดการคุกคามหน้าเพื่อให้เกิดความสุภาพและให้เกียรติต่อครูผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า

ประเด็นที่สอง การรักษาหน้าผู้อื่น

ในหลายสถานการณ์ผู้พูดไม่อาจเลี่ยงการใช้คำพูดที่ทำให้เกิดการกระทำคุกคามหน้าหรือทำให้ผู้ฟังรู้สึกไม่ดีได้ เช่น การสั่ง การปฏิเสธ การตำหนิ หรือการขอร้อง เป็นต้น แต่ผู้พูดยังคำนึงถึงหน้าผู้ฟัง จึงเลือกใช้กลวิธีที่ทางภาษาในการแสดงความสุภาพเพื่อพูดให้ผู้ฟังรู้สึกดีขึ้น หรือรู้สึกว่าถูกรบกวนน้อยลง ดังที่ปรากฏในผลงานวิจัยต่อไปนี้

ฮิรากะและเทิร์นเนอร์ (Hiraga and Turner. 1996: 605-627) ได้ศึกษาความแตกต่างการรับรู้เรื่องหน้า ระหว่างนักเรียนชาวอเมริกันและนักเรียนชาวญี่ปุ่นในบริบทวิชากา โดยเน้นศึกษาการกระทำคุกคามหน้า (FTA) ที่เกิดจากถ้อยคำในการวิจารณ์ การแนะนำ และการขอร้องกับผู้สอน

ผลการศึกษาพบว่านักเรียนชาวอังกฤษใส่ใจหรือรักษาหน้าของตนเอง ทั้งหน้าด้านบวกและหน้าด้านลบ ในขณะที่นักเรียนชาวญี่ปุ่นให้ความใส่ใจหรือรักษาหน้าด้านบวกของผู้สอนมากกว่า โดยนักเรียนชาวญี่ปุ่นจะใช้ถ้อยคำที่แสดงการประนีประนอมกับผู้สอ หากจำเป็นต้องใช้ถ้อยคำเพื่อวิจารณ์ แนะนำ หรือขอร้อง หากเราพิจารณาว่าการใช้ภาษาของนักเรียนชาวญี่ปุ่นเป็นตัวแทนผู้ใช้ภาษาในสังคมเอเชีย และนักเรียนชาวอเมริกันเป็นตัวแทนผู้ใช้ภาษาของสังคมตะวันตก ภาษาทั้งสองก็สามารถสะท้อนให้เห็นความแตกต่างของวัฒนธรรมที่มีผลต่อการใช้ภาษาที่แตกต่างกันได้ กล่าวคือ คนสังคมเอเชียพยายามเลี่ยงการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าผู้ฟังโดยเฉพาะผู้ฟังที่มีความอาวุโสและมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่า และหากอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่อาจเลี่ยงการพูดคุกคามหน้าผู้ฟังได้ ผู้ จะใช้ถ้อยคำที่สามารถลดความรุนแรงต่อการกระทำคุกคามหน้าลงเพื่อที่ผู้พูดต้องการจะรักษาหน้าของผู้ฟังนั่นเอง

ผลการศึกษาความแตกต่างการรับรู้เรื่องหน้า ระหว่างนักเรียนชาวอเมริกันและนักเรียนชาวญี่ปุ่นในบริบทวิชาการ โดยเน้นศึกษาการกระทำคุกคามหน้า (FTA) ของคิราคะและเทิร์นเนอร์นั้นสอดคล้องกับ ปิยะวัลย์ วุรุฬหชัยพงษ์ (2543: 114-117) ที่ศึกษาเรื่อง “โครงสร้างและกลวิธีการขอร้องในภาษาไทยและภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน : การศึกษาวัจนปฏิบัติศาสตร์เปรียบต่าง” พบว่าผู้พูดภาษาไทยไม่นิยมพูดประโยคที่แสดงการขอร้องเพียงอย่างเดียว กล่าวคือมักจะนิยมพูดเกริ่นนำก่อนแล้วจึงพูดประโยคแสดงการขอร้องและมีการแสดงเหตุผลในการขอร้องตามมามากที่สุด เนื่องจากผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามในสิ่งที่ตนเองพูด รวมทั้งผู้พูดภาษาไทยยังใช้คำลงท้ายว่า “ครับ/ค่ะ/จ๊ะ” และคำที่แสดงถึงการใช้ภาษาที่สุภาพ เช่น “ขอความกรุณา” “ขออนุญาต” “ขอความรบกวน” “ช่วย” “วาน” และ “กรุณา” อยู่เป็นจำนวนมากพอสมควร จึงมีผลทำให้คำพูดขอร้องฟังดูสุภาพมาก นอกจากนี้ผู้พูดภาษาไทยมักจะใช้คำว่า “ซิ” และ “หน่อย” รวมอยู่ในประโยคแสดงการขอร้อง ซึ่งคำเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ฟังรู้สึกว่าถูกรบกวนน้อยลง ในขณะที่การพูดการขอร้องโดยผู้พูดภาษาอังกฤษแบบอเมริกันนั้นจะนิยมพูดคำที่แสดงการขอร้องเพียงอย่างเดียวมากที่สุด เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเจตนาของผู้พูดในอย่างชัดเจน ซึ่งความแตกต่างทางกลวิธีในการขอร้องระหว่างผู้พูดคนไทยกับผู้พูดภาษาอังกฤษแบบอเมริกันอาจมีผลมาจากปัจจัยด้านสถานภาพทางสังคม จากการศึกษาพบว่าผู้พูดภาษาไทยที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่าผู้ฟังจะมีการใช้ประโยคส่วนขยายหรือการเกริ่นนำก่อนที่จะพูดประโยคแสดงการขอร้อง ในทางกลับกันถ้าผู้พูดมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้ฟัง ผู้พูดมักจะพูดประโยคแสดงการขอร้องก่อนที่จะมีการให้เหตุผลสนับสนุนในการขอร้องของตนเอง แต่สำ ภาษาอังกฤษแบบอเมริกันไม่ว่าผู้พูดจะมีสถานภาพทางสังคมสูงหรือต่ำกว่าผู้ฟัง กลวิธีที่ใช้ในการพูดแสดงการขอร้องก็ไม่ได้แตกต่างกันมากนัก สะท้อนให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาไทยเข้าใจดีว่าการขอร้องเป็นการรบกวนผู้อื่น ซึ่งคนที่ถูกขอร้องอาจรู้สึกไม่ดีและไม่เต็มใจที่จะทำตามที่ผู้พูดขอร้อง ผู้พูดภาษาไทย

จึงคำนึงถึงกลวิธีในการใช้ภาษาที่จะต้องการจะเลี่ยงและลดความรู้สึกว่าถูกรบกวนของผู้ฟัง เช่นการใช้คำว่า “หน่อย” และเพิ่มความสุภาพในภาษา เช่นการลงท้ายประโยคว่า “ครับ/ค่ะ” เพื่อทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีขึ้นอีกด้วย

ส่วนในเรื่องของการตำหนิ ซึ่งจัดว่าเป็นการกระทำคุกคามหน้าด้านบวก นุชนาชรถ เพ็งสุริยะ (2549: 92-93) ได้ศึกษาเรื่อง “การใช้ภาษาเพื่อแสดงการตำหนิของคนไทย” พบว่า คนไทยนิยมใช้วัจนกรรมอ้อมในการตำหนิมากที่สุด แม้ว่าต้องการตำหนิผู้อื่นแต่ก็ต้องการใช้ภาษาสุภาพที่ฟังดูไม่รุนแรงเพื่อรักษาหน้าผู้ฟัง และรักษาหน้าของผู้พูดเองเพื่อไม่ให้คนอื่นมองว่าตนเองเป็นคนไม่ดี ไ สุภาพ หากความผิดอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยมากผู้พูดจะใช้กลวิธีความสุภาพเชิงบวก เช่น การตำหนิอย่างตรงไปตรงมาร่วมกับการใช้สรรพนาม ‘เรา’ และ ‘แก’ เพื่อแสดงความเป็นพวกพ้องเดียวกัน หากความผิดอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดผู้พูดจะใช้กลวิธีการใช้ถ้อยคำแบบอ้อมเพื่อเลี่ยงความรุนแรงและลดความขัดแย้งระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง จากงานวิจัยของนุชนารถทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงวัฒนธรรมการใช้ภาษาเพื่อแสดงการตำหนิของคนไทยว่า แม้ผู้พูดที่มีอำนาจหรือมีสิทธิในการตำหนิผู้อื่นไม่ว่าจะในกรณีที่มีความผิดมากหรือน้อยก็ตาม ผู้พูดยังคำนึงถึงกลวิธีในการพูดที่จะช่วยเลี่ยงความรุนแรงของคำพูดและให้ความสำคัญในการแสดงความสุภาพต่อผู้ถูกตำหนิอยู่มาก

นอกจากการใช้ถ้อยคำตำหนิ หรือขอร้องที่อาจให้ผู้ฟังเสียหน้าแล้ว การปฏิเสธก็ถือเป็นถ้อยคำอีกประเภทหนึ่งที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกไม่ดีต่อผู้พูดได้เช่นกัน ดังนั้นในการปฏิเสธผู้อื่นจึงต้องมีการนำเอาความสุภาพเข้ามาใช้เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างคู่สนทนาดังที่ เลียวและเบรสนาฮาน (Liao and Bresnahan. 1996: 703-727) ได้ศึกษาวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่แตกต่างกันของกลวิธีการปฏิเสธระหว่างคนอเมริกันที่พูดภาษาอังกฤษและคนจีนที่พูดภาษาจีนกลาง เก็บข้อมูลจากนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย โดยสร้างสถานการณ์ในแบบสอบถามที่คาดว่านักศึกษาทั้งกลุ่มจะกล่าวถ้อยคำปฏิเสธและมีการกำหนดสถานภาพของผู้ถูกปฏิเสธว่ามีสถานภาพทางสังคมสูงกว่า เท่ากัน และต่ำกว่าผู้พูด พบว่า นักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มมีกลวิธีในการปฏิเสธที่แตกต่างกัน นักศึกษาจีนเมื่อพูดปฏิเสธกับคนที่มีสถานภาพสูงกว่ามักจะมีการใช้คำเรียกขานเช่น “อาจารย์” ก่อนการปฏิเสธด้วยเหตุผลและใช้คำพูดแสดงเจตนาขอโทษในปริมาณมากเมื่อเทียบกับการปฏิเสธคนในครอบครัวหรือเพื่อนที่มักไม่ค่อยมีการใช้คำแสดงเจตนาขอโทษ ซึ่งแตกต่างจากนักศึกษาอเมริกันที่ไม่ค่อยมีการใช้คำเรียกขานเมื่อปฏิเสธผู้อื่น ไม่ใช้เหตุผลในการปฏิเสธ รวมทั้งมีการใช้คำแสดงเจตนาในการขอโทษกับเพื่อนหรือครอบครัวคล้ายคลึงกัน จากผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าความแตกต่างสถานภาพทางสังคมของคนเอเชียมีผลต่อการใช้ภาษาของผู้พูดต่อผู้ฟังอย่างมาก เนื่องจากวัฒนธรรมในสังคมเอเชียต้องคำนึงถึงการแสดงความสุภาพต่อผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าเสมอ

ส่วนในสังคมไทย เมื่อผู้พูดรู้สึกว่าตนเองได้กระทำหรือกล่าวถ้อยคำที่อาจทำให้คนอื่นเสียหน้าหรือเสียความรู้สึก ก็มักจะนิยมใช้ถ้อยคำแสดงการขอโทษเช่นเดียวกับสังคมจีน การศึกษาของ ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (2541: 105-107) เรื่อง "วัจนกรรมการขอโทษในภาษาไทย" พบว่ากลวิธีการกล่าววัจนกรรมขอโทษที่พบมากที่สุดในภาษาไทย คือ การกล่าวคำแสดงเจตนาในการขอโทษ ส่วนกลวิธีการกล่าวแก้ตัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการตำหนิผู้อื่นพบน้อยที่สุด อีกทั้งยังพบว่าความสนิทสนมคุ้นเคยระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง อำนาจของผู้ฟังเมื่อเทียบกับผู้พูด และอัตราการล่วงเกินของเหตุการณ์ที่เป็นความผิดไม่มีผลต่อการแสดงวัจนกรรมขอโทษ กล่าวคือ คนไทยนิยมพูดคำแสดงเจตนาในการขอโทษทุกสถานการณ์ ไม่ว่าจะมีระดับความผิดมากหรือน้อยก็ตาม สะท้อนให้เห็นลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมไทยว่าให้ความสำคัญกับหน้าของผู้ฟังมากกว่าคำนึงถึงหน้าของผู้พูด นอกจากนี้ ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (2553: 46-47) ยังได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมของการขอโทษในภาษาไทย พบว่าคนไทยนอกจากจะใช้คำว่า "ขอโทษ" ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันเพื่อสื่อความหมายที่แตกต่างกันแล้วยังพบว่าคำว่า "ขอโทษ" ในสังคมไทยมีความสัมพันธ์กับคำว่า "หน้า" และ "ความสุภาพ" มากกว่า "การกระทำความผิด" เพราะพบว่าคนไทยกล่าวคำขอโทษแม้ว่าผู้พูดจะไม่ได้กระทำความผิดก็ตาม ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสังคมไทยคำนึงถึงเรื่อง "หน้า" และ "ความรู้สึก" ของผู้อื่นมากกว่าสังคมตะวันตก

จากงานวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยพบว่าในบางสถานการณ์ที่ผู้พูดไม่อาจเลี่ยงการใช้คำพูดที่อาจทำให้ผู้ฟังรู้สึกเสียหน้าหรือรู้สึกว่าเกิดการคุกคามหน้าขึ้น ผู้พูดในสังคมเอเชียจะพยายามใช้กลวิธีทางภาษาที่การแสดงออกถึงความสุภาพเพื่อลดความรู้สึกไม่ดีและความขัดแย้งระหว่างผู้พูดและผู้ฟังมากกว่าสังคมตะวันตก โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ให้ความสำคัญต่อสถานภาพทางสังคมและหน้าของคู่สนทนาเป็นหลัก จะเห็นได้จากการใช้ถ้อยคำตำหนิแม้ผู้ถูกตำหนิจะมีสถานภาพต่ำกว่าแต่ผู้พูดพยายามใช้ภาษาที่ไม่รุนแรงและหากความผิดร้ายแรงผู้พูดก็จะใช้คำพูดอ้อมเพื่อลดความรุนแรงที่จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกเสียหน้า ส่วนการพูดขอโทษของคนในสังคมไทยนั้นมีความแตกต่างสังคมตะวันตกอย่างเด่นชัดคือ คนไทยพูดขอโทษต่อผู้ฟังทั้ง ๆ ที่ไม่ได้กระทำความผิด ส่วนสังคมตะวันตกจะพูดขอโทษเมื่อเห็นว่ากระทำผิดต่อผู้อื่นโดยตรงเท่านั้น รวมทั้งลักษณะโครงสร้างประโยคในการพูดขอร้องผู้อื่นของคนไทยยังนิยมใช้ส่วนขยายทั้งก่อนและหลังประโยคที่ตนเองมีเจตนาจะขอร้องผู้อื่นกล่าวคือมีการพูดเกริ่นนำก่อนที่จะพูดถ้อยคำแสดงการขอร้องแทนที่จะพูดถ้อยคำแสดงการขอร้องเพียงอย่างเดียว สะท้อนให้เห็นถึงสังคมไทยผู้พูดมักนึกถึงความรู้สึกและหน้าของผู้ฟังเป็นหลัก

ประเด็นที่สาม ความสุภาพในภาษาเขียน

ความสุภาพไม่ได้มีแต่ในถ้อยคำที่ใช้พูดเท่านั้นแต่ยังสามารถแสดงออกถึงความสุภาพในภาษาเขียนได้อีกด้วย ดังที่บาร์กีล่า เชียบปินิ และ แฮร์ริส (Bargiela-Chiappini and Harris. 1996) ได้ศึกษาเรื่อง "สถานภาพของผู้ฟังกับการใช้รูปภาษาในการขอร้องทางจดหมายธุรกิจ" โดยใช้จดหมายและบันทึกข้อความของชาวจีนที่ผู้สื่อสารมีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกัน พบว่าผู้เขียนจดหมายที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าจะใช้กลวิธีการขอร้องแบบตรงหรือแบบคำสั่งกับผู้รับจดหมา สถานภาพทางสังคมต่ำกว่า แต่จะใช้กลวิธีการขอร้องแบบอ้อมและสุภาพกับผู้รับจดหมายที่มี สถานภาพทางสังคมสูงกว่า

ในขณะที่ ปนันดา เลอเลิศยุติธรรม (2549: 149-163) ศึกษาเรื่อง "ความสุภาพในการขอร้องและการปฏิเสธในการติดต่อธุรกิจทางจดหมายในภาษาไทยตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์" พบว่า การใช้กลวิธีความสุภาพในการการขอร้องและการปฏิเสธในการติดต่อธุรกิจทางจดหมายในภาษาไทยต่างให้ความสำคัญกับการยกย่องบุคคลและองค์กรที่ร่วมติดต่อธุรกิจและแสดงถึงความปรารถนาดีต่อผู้ถูกขอร้องและผู้ถูกปฏิเสธ โดยเฉพาะการปฏิเสธนั้นจะใช้วัจนกรรมที่ให้ความสำคัญ ใส่ใจ แสดงความเสมอภาค และทำให้ผู้ร่วมธุรกิจพึงพอใจ ส่วนปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเลือกใช้กล ความสุภาพในการขอร้องและปฏิเสธในการติดต่อธุรกิจทางจดหมายในภาษาไทย ได้แก่ วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมทางธุรกิจ กล่าวคือวัฒนธรรมของสังคมไทยเน้นการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม คงไว้ซึ่งความปรองดอง และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ส่งผลให้ปรากฏกลวิธีความสุภาพด้านบวกหลายวิธี เช่น การสัญญา การแสดงความหวัง การเสนอให้ เป็นต้น อย่างไรก็ดี กลวิธีความสุภาพด้านลบก็ยังคงถูกนำมาใช้ เนื่องจากสังคมไทยให้ความเกรงใจผู้อื่นเมื่อต้องกระทำการใด ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อผู้อื่น ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นการคุกคามหน้าด้านบวกหรือด้านลบของผู้ฟังก็ตาม ดังนั้นจึงปรากฏกลวิธีความสุภาพด้านลบหลายกลวิธีในการขอร้องและการปฏิเสธทางจดหมายธุรกิจในภาษาไทย เช่น การใช้วัจนกรรมขอโทษ การใช้วัจนกรรมขอบคุณ การยกย่อง เป็นต้น ส่วนวัฒนธรรมทางธุรกิจนั้นมีเรื่องของผลประโยชน์ทางธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง ผลประโยชน์ทางธุรกิจนั้นจึงส่งผลต่อการเลือกใช้ วิธีความสุภาพในการขอร้องและการปฏิเสธทางจดหมายธุรกิจในภาษาไทย กล่าวคือจะต้องแสดงการยกย่องให้เกียรติลูกค้าและผู้ที่มาดำเนินการติดต่อทางธุรกิจเสมอเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกัน แต่จะต้องไม่ลดเกียรติของตนเองเพื่อคงไว้ซึ่งอำนาจในการต่อรองทางธุรกิจและภา ลักษณ์ที่ดีขององค์กร ดังนั้นการขอร้องและการปฏิเสธในจดหมายธุรกิจในภาษาไทย จะปรากฏการยกย่องให้เกียรติและแต่จะไม่ปรากฏการถ่อมตัวของผู้ขอร้องหรือปฏิเสธในจดหมาย

จากผลการศึกษาเรื่อง"สถานภาพของผู้ฟังกับการใช้รูปภาษาในการขอร้องทางจดหมายธุรกิจ" ของ บาร์เกียล่า เชียบปินิ และ แฮร์ริส และ "ความสุภาพในการขอร้องและการปฏิเสธในการติดต่อธุรกิจทางจดหมายในภาษาไทยตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์" ของ ปนันดา เลอเลิศยุติธรรม พบว่า

แม้กระทั่งการใช้รูปแบบภาษาเขียนก็ยังไม่สามารถเลี่ยงการกระทำคุกคามหน้าผู้อื่นได้ เพราะยังมีการขอร้อง หรือปฏิเสธที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกไม่ดีต่อผู้เขียน อย่างไรก็ดีผู้เขียนก็พยายามที่ใช้กลวิธีความสุภาพเข้ามาช่วยในการเขียนเพื่อที่ต้องการรักษาหน้าและความรู้สึกของผู้อ่านเช่นเดียวกับการใช้กลวิธีความสุภาพในภาษาพูดที่ผู้พูดต้องการรักษาหน้าและความรู้สึกของผู้ฟัง

ประเด็นที่สี่ การรักษาหน้าตนเอง

จากงานวิจัยในประเด็นที่ได้กล่าวมาก่อนหน้า แสดงให้เห็นว่าบุคคลในสังคมมักให้ความสำคัญต่อการแสดงความสุภาพที่ปรากฏในถ้อยคำที่ใช้กับคู่สนทนา โดยจะคำนึงถึงความรู้สึกหน้า และสถานภาพของผู้ฟังเป็นหลัก หากผู้พูดมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ฟัง ผู้พูดมักจะใช้คำที่แสดงการยกย่องเคารพนับถือและแสดงความสุภาพที่เหมาะสมต่อผู้ฟังยิ่งขึ้น บางครั้งผู้ที่มีอำนาจจาสถานภาพทางสังคมที่สูงกว่า เช่น อายุมากกว่า มีตำแหน่งทางหน้าที่การงานที่สูงกว่า หรือมีสิทธิในหน้าที่ที่ปฏิบัติย่อมรู้สึกว่าตนเองมีสิทธิที่จะพูดตามเจตนาของตนเองโดยลืมตระหนักไปว่าคำพูดของตนอาจเกิดการกระทำคุกคามหน้าผู้ฟังและทำให้ผู้ฟังรู้สึกไม่ดี เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ ผู้ที่ถูกคุกคามหน้ามักจะมีกลวิธีรักษาหน้าของตนเอง ดังที่เฉิน (Chen. 2011) ได้กล่าวไว้ว่าเป็นการแสดงความสุภาพต่อตนเอง ซึ่งพบงานวิจัยที่แสดงการรักษาหน้าจากการถูกคุกคามที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

ลิมเบอร์ก (Limberg. 2009: 1376 – 1394) ศึกษาเรื่อง “การตอบกลับความไม่สุภาพและการคุกคามหน้า” เนื่องจากคำพูดที่คนในสังคมใช้บ่อยครั้งทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคู่สนทนาจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม เป็นสาเหตุทำให้เกิดการแตกสามัคคีระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ลิมเบอร์กจึงต้องการศึกษาว่าผู้ที่ถูกคุกคามหน้าด้วยคำพูดมีวิธีการตอบกลับความไม่สุภาพนั้นเพื่อรักษาหน้าตนเองอย่างไร โดยการตอบกลับความไม่สุภาพจะแบ่งประเภทตามหน้าที่ของการตอบกลับความไม่สุภาพ ไม่ได้แบ่งตามโครงสร้างประโยคหรือคำพูด จากข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้จากการศึกษาพบว่า การตอบกลับความไม่สุภาพแบ่งออกเป็น การยินยอมกับการไม่ยินยอม ซึ่งในแต่ละประเภทประกอบด้วยถ้อยคำที่ระดับความยินยอมและไม่ยินยอมแตกต่างกันออกไป สิ่งที่พบได้อีกอย่างคือในถ้อยคำที่ตอบกลับความไม่สุภาพมีตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของการถูกคุกคาม กล่าวคือมีการแสดงความรู้สึกอ่อนไหวต่อการคุกคามจากผู้ที่มีอำนาจมากกว่า และยังพบระดับการตอบกลับที่รุนแรงกับผู้ที่มีอำนาจทางสังคมเท่ากัน การเข้าใจในอำนาจของผู้คุกคามและปัจจัยในความหลากหลายด้านมีอิทธิพลต่อการตอบกลับความไม่สุภาพของบุคคลนั้น นอกจากนั้นยังพบการผสมผสานระหว่างการปรับให้การตอบกลับเบาลงและรุนแรงขึ้นอยู่ในผลัด (turn) เดียวกันทั้งการตอบกลับแบบยินยอมและไม่ยินยอม รวมทั้งมีการใช้กลวิธีที่หลากหลายขึ้นอยู่กับน้ำหนักของการถูกคุกคามว่าถูกทำให้เสียหน้ามากน้อยแค่ไหน

เลดการ์ด (Ladegaard. 2012: 1661-1679) ศึกษาเรื่อง “กลวิธีทางภาษาเกี่ยวกับวาทกรรมของผู้ที่เป็นหัวหน้า : วัฒนธรรม อำนาจ และเพศในที่ทำงานในฮ่องกง” พบว่า หัวหน้าเพศหญิงใช้ถ้อยคำดูหมิ่นลูกน้องบ่อยครั้งกว่าหัวหน้าเพศชาย ในรูปแบบถ้อยคำตลกขบขันและเหยียดหยามซึ่งเป็นกลวิธีทางภาษาของความไม่สุภาพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเล่นงาน “หน้า” ของคู่สนทนาและเพื่อแสดงให้เห็นถึงการมีอำนาจทางสังคมสูงกว่าเนื่องจากมีตำแหน่งในหน้าที่การงานสูงกว่า และลูกน้องโต้กลับการใช้ถ้อยคำไม่สุภาพของหัวหน้าด้วยวิธีที่ไม่ขัดกับวัฒนธรรม คือใช้การเงียบ หรือ อยคำที่มีความหมายอ้อม เช่น การประชด และ คำตลก เพื่อรักษาหน้าของตนเอง ผลวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าระยะห่างของระดับขั้นด้านอำนาจทางสังคมมีผลต่อต่อพฤติกรรมการใช้ภาษาที่เกิดขึ้น

วรวรรณา เพ็ชรกิจ (2549: 191) ศึกษาเรื่อง “กลวิธีการตอบคำถามของบุคคลสาธารณะกับการรักษาหน้าตนเอง” พบว่า บุคคลสาธารณะเหล่านี้มักจะถูกพิธีกรถามคำถามในประเด็นที่ประชาชนให้ความสนใจ แต่มีผลคุกคามหน้าหรือภาพลักษณ์ของพวกเขา เพราะสื่อมวลชนมักคิดว่าตนเองมีสิทธิ์ที่จะถามแบบตรงไปตรงมาหรือมีอำนาจในการตั้งคำถามอย่างตรงไปตรงมาในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชน บุคคลสาธารณะเหล่านี้จึงต้องใช้กลวิธีรูปแบบต่าง ๆ เพื่อรักษาหน้าของตนเอง แต่ถึงแม้ว่าจะมีกลวิธีในการปกป้องหน้าตนเองแต่ก็ยังให้ความสำคัญกับหน้าของผู้อื่นมากกว่าด้วยการกระทำที่สุภาพต่อผู้ฟังแม้ในขณะที่ตนเสี่ยงต่อการสูญเสียหน้า

จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการรักษาหน้าจากการถูกคุกคาม พบว่า บุคคลในสังคมใดก็ตาม เมื่อถูกคุกคามหน้าโดยคำพูดของคนอื่น นั่นหมายถึงภาพลักษณ์ของตนเองถูกทำลาย ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาหน้าหรือกู้ภาพลักษณ์ของตนเองกลับคืนมาจึงมีการเลือกใช้กลวิธีต่าง ๆ แสดงความสุภาพให้กับตนเองตามแนวคิดของเฉิน อย่างไรก็ดี งานวิจัยของลิมเบอร์กสะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมตะวันตกจะเลือกใช้กลวิธีใดในการรักษาหน้าของตนเองนั้นขึ้นอยู่กับความรุนแรงของการะคุกคามหน้า แต่งานวิจัยของ เลดการ์ดและวรวรรณา สะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมเอเชียไม่ว่าใช้กลวิธีการรักษาหน้าแบบใด สถานภาพทางสังคมของผู้ฟังก็ยังมีผลต่อการเลือกใช้กลวิธี และแม้ว่าเป็นการรักษาหน้าให้กับตนเองแต่ก็ยังให้ความสำคัญต่อหน้าของผู้อื่นด้วยเช่นกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้ง 4 ประเด็นข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าส่วนใหญ่มักมีการศึกษากลวิธีการแสดงความสุภาพผ่านการใช้ภาษาโดยคำนึงถึงการรักษาหน้าผู้อื่นมากกว่ารักษาหน้าของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้พูดเป็นผู้น้อยมักยอมที่จะเสียหน้าบ้าง เพื่อเลี่ยงความรุนแรงและความขัดแย้งระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ผู้น้อยหรือผู้มีอำนาจและสถานภาพทางสังคมต่ำกว่าจะใช้ภาษาเพื่อแสดงความสุภาพและความเคารพนับถือผู้อาวุโส ผู้มีอำนาจหรือสถานภาพทางสังคมสูงกว่า และเป็นการแสดงความสุภาพของตนที่ผ่านการขัดเกลามาจากกระบวนการทางสังคมของแต่ละวัฒนธรรม เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนเอเชียโดยเฉพาะคนไทยนั้นให้ความสำคัญกับวัย ความอาวุโส ระดับของการมี

อำนาจในสังคม สถานภาพทางสังคม และระยะห่างของความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ทำให้การใช้ภาษาของผู้พูดจะแสดงถึงความเคารพนับถือที่มีต่อผู้ฟังในระดับที่แตกต่างกันออกไป

อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์สอนในมหาวิทยาลัยของผู้วิจัยกลับพบปัญหาในการใช้ภาษาของนักศึกษาที่แสดงถึงการกระทำคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการใช้ภาษาของนักศึกษาในบริบทสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน และความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการใช้ภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนซึ่งยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยมาก่อน

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปและอภิปรายผล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน : การศึกษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นแหล่งข้อมูลในงานวิจัย ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 คือ อาจารย์ผู้สอน โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนของนักศึกษาที่ได้จากสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนไปวิเคราะห์กลวิ ทางภาษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กล่าวคือ คัดเลือกเฉพาะอาจารย์ที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งเป็นผู้สอนในรายวิชาพื้นฐานการใช้ภาษาอังกฤษของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่งจำนวน16 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 และทำการสอนวิชาดังกล่าวแก่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 เท่านั้น

กลุ่มที่ 2 คือ นักศึกษา เนื่องจากผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูลด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยแบบสอบถาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างง่าย (simple random sampling) จำนวน 100 คน จากกลุ่มประชากรทั้งหมด คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ (เรียน จันทร์ – ศุกร์) ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คนที่ผู้วิจัยจะทำการสุ่มนั้นมีวิธีการคัดเลือกดังนี้

1. คัดเลือกเฉพาะสาขาวิชาในแต่ละคณะที่ลงทะเบียนเรีย ในรายวิชาพื้นฐานการใช้ภาษาอังกฤษ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 (รายวิชาพื้นฐานการใช้ภาษาอังกฤษนี้เป็นรายวิชาที่นักศึกษาทุกสาขาวิชาจะต้องเรียน โดยอาจารย์ผู้สอนทุกท่านจัดการเรียนการสอนโดยการใช้ภาษาไทยควบคู่ไปกับภาษาอังกฤษ)

2. คัดเลือกเฉพาะนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาดังกล่าวเพื่อตัดปัจจัยด้านความสนิทสนมกับบุคคลและความคุ้นเคยกับสถานที่ที่จะมีผลต่อการใช้ภาษา

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 แบบ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน และแบบสอบถามความคิดเห็นในการใช้ภาษาของนักศึกษาต่ออาจารย์ผู้สอนสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาและระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือทั้ง 2 แบบดังนี้

1. ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งประกอบไปด้วย ชื่อ อายุ วันที่ และช่องสำหรับกรอกรายละเอียดข้อมูลภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน ที่จะได้จากการสัมภาษณ์ ส่วนแบบสอบถามประกอบไปด้วยข้อมูล 2 ส่วน ส่วนที่ 1 คือข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended question) ประกอบด้วย เพศ อาชีพ อายุ และคณะที่สังกัด และส่วนที่ 2 เป็นแบบให้คะแนนความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน ซึ่งผู้วิจัยนำเอาข้อมูลทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนจากการสัมภาษณ์ทุกข้อมูลมาทำแบบสอบถาม โดยให้ทั้งนักศึกษาและอาจารย์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้คะแนนระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าผู้ฟังที่ได้กำหนดไว้ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด แต่เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าการกำหนดหัวข้อแบบสอบถามด้วยข้อความที่ว่า “ระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน” จะเป็นการใช้คำศัพท์ที่เฉพาะเจาะจงเกินไป และอาจทำให้มีผลต่อการแสดงความคิดเห็นในการให้คะแนนระดับความรุนแรงของถ้อยคำที่แสดงการคุกคามหน้าที่ได้กำหนดไว้ในแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงปรับใช้คำว่า “ระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษา” แทน เพราะเป็นคำที่มีความหมายกลาง ที่ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจได้ง่าย ไม่ใช้ถ้อยคำที่เฉพาะเจาะจงเกินไป

2. นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจหาค่าความเชื่อมั่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ข้อมูลภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน และความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทุกสาขาวิชาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาพื้นฐานการใช้ภาษาอังกฤษ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนในแต่ละวันเป็นเวลา 1 ภาคเรียน

2. นำข้อมูลภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ไปจำแนกประเภทของกลวิธีทางภาษา

3. นำข้อมูลภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นในการใช้ภาษาของนักศึกษาต่ออาจารย์ผู้สอนเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน

4. นำแบบสอบถามความคิดเห็นในการใช้ภาษาของนักศึกษาต่ออาจารย์ผู้สอนไปเก็บข้อมูลจากนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน และอาจารย์ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาเดียวกัน

5. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยโปรแกรม SPSS

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูลและแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 การจำแนกกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน และส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การจำแนกกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน

ผู้วิจัยนำข้อมูลทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์มาจำแนกกลวิธีการใช้ภาษาคุกคามหน้าโดยใช้แนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) เกี่ยวกับทฤษฎีความสุภาพ (Politeness Theory) เรื่องวัจนกรรมคุกคามหน้า (Face Threatening Act) อ้างอิงตามแนวคิดของบราวน์และเลวินสัน (Brown & Levinson. 1987) ซึ่งมีการจำแนกประเภทได้ดังนี้

1.การคุกคามหน้าด้านบวกของผู้ฟังได้แก่

1.1 ผู้พูดประเมินผลหน้าด้านบวกของผู้ฟังในแง่ลบ

1.1.1 การพูดแสดงความไม่พอใจ พูดวิจารณ์ พูดดูถูก พูดเยาะเย้ยพูดบ่น พูดตำหนิ พูดกล่าวหา

1.1.2 การพูดแสดงความไม่เห็นด้วยหรือเห็นต่าง พูดท้าทายในด้านบวก (เช่น ลองวิ่งแข่งกันไหมว่าใครจะชนะ)

1.2 ผู้พูดไม่ให้ความสนใจหน้าด้านบวกของผู้ฟัง

1.2.1 พูดแสดงความรู้สึกอย่างรุนแรง

1.2.2 พูดแสดงความไม่เคารพ พูดคำต้องห้าม พูดเรื่องไม่เหมาะสม

1.2.3 บอกข่าวร้ายของผู้ฟัง หรือพูดอวดอ้างข่าวดีของตนเอง

1.2.4 พูดถึงหัวข้อที่ทำให้เกิดการถกเถียงเช่นเรื่องศาสนา หรือเรื่องการเมือง

1.2.5 พูดขัดจังหวะ

1.2.6 การใช้คำเรียกขานที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกอาย

2. การคุกคามหน้าด้านลบของผู้ฟังได้แก่

2.1 ผู้พูดสร้างความกดดันให้ผู้ฟังทำตาม

2.1.1 พูดสั่ง พูดขอร้อง

2.1.2 พูดแนะนำ ให้คำปรึกษา

2.1.3 พูดเตือนความจำ

2.1.4 พูดข่มขู่ ตักเตือน ท้าทายในแง่ลบ (เช่น “เธอกล้าทำไหม”)

2.2 ผู้พูดสร้างความกดดันให้ผู้ฟังกล่าวตอบรับหรือปฏิเสธ

2.2.1 ผู้พูดเสนอตัวทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้

2.2.2 การสัญญา

2.3 ผู้พูดส่อเจตนาว่าตนอยากได้สิ่งของที่ผู้ฟังครอบครองอยู่

2.3.1 การชม การแสดงความอิจฉา

2.3.2 การใช้คำพูดแสดงความรู้สึกไม่ดีต่อผู้ฟัง เช่น พูดสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าอาจเกิดอันตรายต่อผู้ฟังจากความโกรธหรือความเกลียดของผู้พูด

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาทฤษฎีความสุภาพเรื่องวัจนกรรมคุกคามหน้า อ้างอิงตามแนวคิดของบราวน์และเลวินสันในเบื้องต้นแล้ว ผู้วิจัยพบว่าทฤษฎีดังกล่าวอาจยังไม่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้ครอบคลุม ผู้วิจัยจึงจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดการแสดงความสุภาพต่อตนเอง (Self politeness) ของเฉิน (Chen. 2001) ควบคู่กันไปด้วย โดยทฤษฎีการแสดงความสุภาพต่อตนเองเพื่อแสดงการรักษาหน้าของผู้พูดมีรายละเอียดดังนี้

1. Baldly คือ กลวิธีการพูดตรงไปตรงมา ใช้พูดเมื่อผู้พูดรู้สึกว่าตัวเองเสียหน้าเพียงเล็กน้อยหรือไม่เสียหน้าเลยเช่น ผมขอโทษ

2. With redress คือ กลวิธีพูดปรับแต่งถ้อยคำ ใช้พูดเมื่อผู้พูดรู้สึกว่าตัวเองเสียหน้าบ้าง จึงใช้คำพูดตลกกลบเกลื่อน หรือกล่าวแสดงความเจียมตัว หรือเถียง

3. Off record คือ กลวิธีพูดไม่ตรงประเด็น ใช้พูดในสถานการณ์เช่น ถูกท้าเดิมพัน การถูกสัมภาษณ์ การแถลงข่าว ผู้พูดมักจะพูดเลี่ยงสิ่งที่จะทำให้ตนเองเสียหน้า คำพูดที่ใช้จะเป็นคำพูดที่ละเมิดหลักความร่วมมือของไกรซ์ทั้งหมด

4. Withhold SFTA คือ กลวิธีการยับยั้งที่จะไม่การคุกคามหน้าตนเอง หรือการไม่กล่าวสิ่งใดเลยเพื่อไม่ให้ตนเองเสียหน้าจากคำพูด

นอกจากนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการกำหนดกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าในแต่ละประเภทตามทฤษฎีความสุภาพเรื่องการใช้วัจนกรรมคุกคามหน้าของ บราวน์และเลวินสัน นั้น มีการกำหนดกลวิธีย่อยที่หลากหลายมากเกินไป เช่น การพูดแสดงความไม่พอใจ พูดวิจารณ์ พูดดูถูก พูดเยาะเย้ยพูดบ่น พูดตำหนิ พูดกล่าวหา อยู่ในหัวข้อเดียว และมีกลวิธีที่มีความแตกต่างกันอยู่ในหัวข้อเดียวกัน เช่น การพูดสั่งและการพูดขอร้อง ซึ่งอาจส่งผลคลาดเคลื่อนต่อการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละถ้อยคำ/บทสนทนา โดยจำแนกตามกลวิธีย่อย ยกตัวอย่างเช่น

นักศึกษา: “อาจารย์ ปล่อยเหอะ”

กลวิธีทางภาษา คือ กลวิธีสั่ง

จากตัวอย่างข้างต้น มีการใช้ถ้อยคำที่แสดงการสั่ง คือคำว่า “ปล่อยเหอะ” กับอาจารย์ที่กำลังสอนเพื่อให้ความรู้แก่นักศึกษา อีกทั้งการใช้ถ้อยคำที่แสดงการสั่งนั้นเป็นถ้อยคำที่ผู้มีสถานภาพสูงกว่าใช้กับคนที่มีสถานภาพต่ำกว่าเท่านั้น ดังนั้นการที่นักศึกษาใช้ถ้อยคำสั่งอาจารย์ถือว่าไม่เหมาะสมและอาจทำให้อาจารย์มีความรู้สึกไม่ดีต่อนักศึกษาที่พูดถ้อยคำเหล่านี้ออกมาอีกด้วย

หลังจากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์รูปภาษาที่แสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาของนักศึกษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนแล้ว ผู้วิจัยจะจำแนกข้อมูลตามประเภทของกลวิธีต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แล้วนำมาสรุปเป็นความถี่ในการเลือกใช้กลวิธีในรูปแบบของตารางเพื่อแสดงให้เห็นว่ากลวิธีการใช้ภาษาคุกคามหน้าในแต่ละกลวิธีมีอัตราความถี่ที่นำมาใช้แตกต่างกันอย่างไร โดยการหาความถี่ดังกล่าวคำนวณจากสูตรดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราความถี่ในการปรากฏ} = \frac{\text{จำนวนการปรากฏของแต่ละกลวิธีที่คุกคามหน้า} \times 100}{\text{จำนวนการปรากฏของกลวิธีที่คุกคามหน้าทั้งหมด}}$$

ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน มีกระบวนการจัดกระทำข้อมูลดังต่อไปนี้

1. นำข้อมูลภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนที่ได้จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนทั้งหมดมาใช้ในการทำแบบสอบถาม โดยจะนำไปใช้กับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จากกลุ่มประชากรคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ภาคปกติ และอาจารย์ของสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่ง

2. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนจากผลการคำนวณด้วยโปรแกรม SPSS เพื่อเปรียบเทียบระดับความรุนแรงในการใช้ภาษาคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนจากความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร โดยผู้วิจัยได้กำหนดระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษาต่ออาจารย์ผู้สอนของนักศึกษาในแบบสอบถามไว้ 5 ระดับดังต่อไปนี้

ระดับ 5 หมายถึง ระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษามากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษามาก

ระดับ 3 หมายถึง ระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษาปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษาน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษาน้อยที่สุด

การแปลค่าคะแนนเฉลี่ยโดยใช้ค่าทางสถิติ คะแนนเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) กำหนดช่วงของการวัดค่าดังนี้

$$\text{ช่วงความกว้างของชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{5 - 1}{5}$$

$$= 0.80$$

(ศิริชัย พงษ์วิชัย. 2551)

การแปลความหมายของความเหมาะสมในการใช้ภาษาต่ออาจารย์ผู้สอนแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดช่วงของการวัดคะแนนได้ดังนี้

ระดับ 5 คะแนนตั้งแต่ 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับที่มีความเหมาะสมในการใช้ภาษามากที่สุด = ระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์น้อยที่สุด

ระดับ 4 คะแนนตั้งแต่ 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับที่มีความเหมาะสมในการใช้ภาษามาก = ระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์น้อย

ระดับ 3 คะแนนตั้งแต่ 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับที่มีความเหมาะสมในการใช้ภาษาปานกลาง = ระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ปานกลาง

ระดับ 2 คะแนนตั้งแต่ 1.81 -2.60 หมายถึง ระดับที่มีความเหมาะสมในการใช้ภาษาน้อย = ระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์มาก

ระดับ 1 คะแนนตั้งแต่ 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับที่มีความเหมาะสมในการใช้ภาษาน้อยที่สุด = ระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์มากที่สุด

5. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยด้วยตารางและอภิปราย

โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 2 นี้จะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน ซึ่งจะแสดงผลในการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเรื่อง “การคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน : การศึกษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์” ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาษาที่พบในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาพื้นฐานการใช้ภาษาอังกฤษ ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาดังกล่าวเกี่ยวกับบทสนทนาระหว่างอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา จากนั้นมาวิเคราะห์กลวิธีภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน โดยใช้แนวคิดวัจนกรรมคุมคามหน้าของบราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson. 1987) และแนวคิดการแสดงความสุภาพต่อตนเองของเฉิน (Chen. 2001) เป็นแนวทางหลักในการจัดประเภทกลวิธีทางภาษา การปรากฏกลวิธีภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนในการศึกษานี้ เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่นักศึกษาใช้วาจาคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม การคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนโดยตรงหมายถึง นักศึกษาทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกเสียหน้าจากถ้อยคำที่ใช้ในการสนทนากันโดยตรง ส่วนการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนโดยอ้อมนั้น หมายถึง นักศึกษาทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกเสียหน้าจากถ้อยคำที่ใช้ในการสนทนากับเพื่อน หรือกล่าวถ้อยคำขึ้นลอย ๆ โดยมิได้เจาะจงว่าพูดกับใคร แต่การใช้ถ้อยคำนั้นอยู่ในบริเวณที่อาจารย์ผู้สอนได้ยินชัดเจน อย่างไรก็ดีจากการศึกษาการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนโดยศึกษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์นี้ทำให้พบว่า การคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนหลายครั้งมีผลมาจากการที่นักศึกษาถูกอาจารย์ผู้สอนพูดตำหนิหรือถามคำถามที่เป็นการคุกคามหน้าก่อนทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนเองเสียหน้า จึงต้องโต้ตอบด้วยถ้อยคำที่ใช้รักษาหน้าตนเอง ซึ่งถ้อยคำนั้นก็แสดงการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนกลับไปด้วยในขณะเดียวกัน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาษาคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนทั้งหมด 102 ข้อมูล สามารถจำแนกกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนออกเป็น 2 กลวิธีหลัก ได้แก่ กลวิธีเดี่ยว หมายถึง กลวิธีที่ปรากฏในถ้อยคำที่นักศึกษาพูดคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนจำนวนกลวิธีเดีย /1 ผลัดการสนทนา (turn) และกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน หมายถึง กลวิธีที่ปรากฏในถ้อยคำที่นักศึกษาพูดคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนมีจำนวนมากกว่าหนึ่งกลวิธี/1 ผลัดการสนทนา โดยการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีเดี่ยว มีจำนวน 89 ข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 87.25 และการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน มีจำนวน 13 ข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 12.75 ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 ค่าร้อยละของกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน

กลุ่มกลวิธี	ร้อยละ
1. กลวิธีเดี่ยว	78.25
2. กลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน	12.75

จากตาราง 1 แสดงร้อยละของกลุ่มกลวิธีภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนพบว่า นักศึกษาคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยการใช้กลวิธีเดี่ยวมากกว่ากลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน กล่าวคือนักศึกษาเลือกกล่าวถ้อยคำที่แสดงเจตนาใดเจตนาหนึ่งเท่านั้นใน 1 ผลัดการสนทนา มากกว่าเลือกกล่าวถ้อยคำที่แสดงมากกว่าหนึ่งเจตนาใน 1 ผลัดการสนทนา

ลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลโดยจำแนกกลวิธีการใช้ภาษาและกล่าวถึงรายละเอียดด้านรูปภาษารวมถึงเจตนาของนักศึกษาที่ใช้กลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน รวมทั้งนำเสนอการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน โดยเนื้อหาในบทนี้แบ่งเป็น 1. กลวิธีการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน และ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

1. กลวิธีการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาษา ผู้วิจัยพบว่าการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลวิธีหลักคือ กลวิธีเดี่ยว และกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน ดังนั้นในหัวข้อกลวิธีการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับกลวิธีภาษาโดยแบ่งหัวข้อย่อยออกเป็น 1.1 กลวิธีเดี่ยว และ 1.2 กลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน ตามลำดับ

1.1 กลวิธีเดี่ยว

ในลำดับนี้จะขอกล่าวถึงการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีเดี่ยวที่ได้จากการจำแนกตามแนวคิดวัจนกรรมคุมคามหน้าของบราวน์และเลวินสัน และแนวคิดการแสดงความสุภาพต่อตนเองของเฉิน มีทั้งสิ้นจำนวน 14 กลวิธี ดังนี้ กลวิธีปฏิเสธ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ กลวิธีแสดงเหตุผล กลวิธีขอร้อง กลวิธีเตือนความจำ กลวิธีใช้คำไม่สุภาพ กลวิธีล้อเลียน กลวิธีประชดประชัน กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว กลวิธีต่อว่ากลับ กลวิธีกล่าวแย้ง กลวิธีแสดงความรู้สึกด้านลบ กลวิธีสั่ง และกลวิธีตัดบทสนทนา โดยกลวิธีล้อเลียน กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว กลวิธีต่อว่ากลับ กลวิธี

กล่าวแย้ง และกลวิธีบอกความรู้สึกด้านลบนั้น เป็นกลวิธีที่ไม่ได้กำหนดไว้ในการจำแนกกลวิธีภาษาทั้งตามแนวคิดวัจนกรรมคุมคามหน้าของบราวน์และเลวินสัน และแนวคิดการแสดงความสุภาพต่อตนเองของเฉิน แต่ผู้วิจัยพบเพิ่มเติมจากการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละของการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีเดี่ยวแสดงให้เห็นในตารางที่ 2

ตาราง 2 ค่าร้อยละของกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีเดี่ยว

กลวิธี	ร้อยละ
ปฏิเสธ	20.22
วิจารณ์หรือตำหนิ	16.85
แสดงเหตุผล	15.73
ขอร้อง	10.11
เตือนความจำ	5.62
ใช้คำไม่สุภาพ	5.62
ล้อเลียน	4.49
ประชดประชัน	4.49
พูด/ถามเรื่องส่วนตัว	3.37
ต่อว่ากลับ	3.37
กล่าวแย้ง	3.37
แสดงความรู้สึกแง่ลบของผู้พูด	2.25
สั่ง	2.25
ตัดบทสนทนา	2.25
รวม	**100**

จากตาราง 2 จะเห็นได้ว่ากลวิธีทางภาษาที่นักศึกษาเลือกใช้ในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนมากที่สุดคือ กลวิธีปฏิเสธ ร้อยละ 20.22 รองลงมาคือ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ ร้อยละ 16.85 กลวิธีแสดงเหตุผล ร้อยละ 15.73 กลวิธีขอร้อง ร้อยละ 10.11 กลวิธีเตือนความจำ และกลวิธีใช้คำไม่สุภาพ ร้อยละ 5.62 กลวิธีล้อเลียน และกลวิธีประชดประชัน ร้อยละ 4.49 กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว กลวิธีต่อว่ากลับ และกลวิธีกล่าวแย้ง ร้อยละ 3.37 กลวิธีที่ใช้ในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนน้อยที่สุดคือ กลวิธีแสดงความรู้สึกแง่ลบของผู้พูด กลวิธีสั่ง และกลวิธีตัดบทสนทนา ร้อยละ 2.25 จากผลการ

วิเคราะห์ข้อมูลกลวิธีทางภาษาที่นักศึกษาใช้คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนมากที่สุดคือกลวิธีปฏิเสธ อาจเนื่องด้วยนักศึกษาถูกอาจารย์ผู้สอนรบกวน เชิญชวน ขอร้อง หรือสั่งให้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่นักศึกษาไม่ต้องการที่จะทำหรือไม่สะดวกที่จะทำตาม นักศึกษาจึงเลือกกลวิธีปฏิเสธในการแสดงเจตนาให้อาจารย์ผู้สอนทราบว่านักศึกษาไม่สามารถปฏิบัติตามได้ รวมทั้งยังเป็นการเพื่อรักษาสิทธิหรือผลประโยชน์ของนักศึกษาเองด้วย ส่วนกลวิธีทางภาษาที่นักศึกษาใช้คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนน้อยที่สุด 3 กลวิธีคือ กลวิธีแสดงความรู้สึกด้านลบ กลวิธีสั่ง เ ะกลวิธีตัดบทสนทนานั้น อาจเนื่องด้วยมีปัจจัยด้านสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้องในการเลือกใช้กลวิธีภาษา เช่น ความแตกต่างด้านวัย และอาชีพ

ผลการศึกษาที่พบว่ากลวิธีปฏิเสธเป็นกลวิธีที่นักศึกษาเลือกใช้ในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนมากที่สุดนั้นไม่ตรงกับสมมุติฐานในงานวิจัยที่ผู้วิจัยตั้งไว้ โดยผู้วิจัยคาดว่าจะพบกลวิธีสั่งมากที่สุด แต่กลับพบว่ากลวิธีสั่งเป็นกลวิธีที่ปรากฏน้อยที่สุดในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน อาจเนื่องด้วยนักศึกษารู้สึกว่ารูปภาษาที่แสดงกลวิธีสั่งนั้นไม่เหมาะสมอย่างยิ่งในการใช้พูดกับอาจารย์ผู้สอน และจะเป็นการแสดงความไม่สุภาพของตัวนักศึกษาเอง เนื่องจากคนสังคมไทยยังไม่ยอมรับการถูกสั่งจากผู้ที่มีความอาวุโสน้อยกว่า เช่นนักศึกษาพูดสั่งอาจารย์ผู้สอน หรือลูกน้องพูดสั่งเจ้านาย ส่วนกลวิธีปฏิเสธที่พบว่านักศึกษาเลือกใช้มากที่สุดอาจเนื่องจากเป็นกลวิธีที่นักศึกษาสามารถใช้ในการรักษาผลประโยชน์ของตัวนักศึกษาเองได้ เช่น ปฏิเสธจากการถูกขอร้องหรือสั่ง ปฏิเสธจากการถูกรบกวน หรือปฏิเสธจากการก้าวก่ายเรื่องส่วนตัว

ลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน และจะกล่าวถึงรูปภาษาและเจตนาของผู้พูด

1.1.1 กลวิธีปฏิเสธ ตามที่เฉิน (Chen. 1995) ได้กล่าวว่าการปฏิเสธคือการที่ผู้พูดไม่ยอมรับที่จะกระทำบางสิ่งหรือพัวพันกับสิ่งที่อีกฝ่ายหนึ่งเสนอ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีรูปแบบการพูดปฏิเสธทั้งหมด 4 รูปแบบ ได้แก่ การกล่าวปฏิเสธโดยสิ้นเชิง การกล่าวปฏิเสธโดยให้เหตุผล การกล่าวปฏิเสธร่วมกับคำบอกอนุภาคความเล็ก และการกล่าวปฏิเสธด้วยการเสนอทางเลือกอื่น รูปภาษาที่ใช้ในการกล่าวปฏิเสธโดยสิ้นเชิงคือ ‘ยัง’ ดังข้อมูล (1) รูปภาษาที่ใช้ในการกล่าวปฏิเสธโดยให้เหตุผล คือ ‘หนูรีบไป’ ‘มองเห็น’ ‘มันต้องใช้เวลานะคะ’ ‘หนูไม่ได้เอามา’ ‘หนูไม่ได้ภาษาอังกฤษ’ ‘หนูไม่มี’ ‘เขียนไม่เป็น’ ‘ไม่ไหวล่ะ’ ‘แม่บ้านก็มีอยู่แล้ว เดี๋ยวเขาก็มาเก็บเองแหละ’ ‘ซายเสื้อมันสั้น’ ‘ภาษาไทยยังพูดไม่ค่อยจะถูกเลย’ ‘หิวแล้ว’ ‘ไม่มีกางเกง ไม่ได้ซื้อ’ ดังข้อมูล (2) – (14) รูปภาษาที่ใช้ปฏิเสธโดยการใช้อนุภาคบอกความเล็กคือ ‘แค่’ ‘แป๊บเดียว’ และ ‘ก็พอ’ ดังข้อมูล (15) – (17) และรูปภาษาที่ใช้ในการปฏิเสธโดยการเสนอทางเลือกอื่น คือ ‘คนอื่นเหอะ’ ดังข้อมูล (18) ประเด็นที่นักศึกษาใช้กลวิธีพูด

ปฏิเสธอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับ การเรียน การแต่งกาย การถูกขอร้อง การถูกสั่ง และการถูกห้ามให้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในห้องเรียนร่วมกับการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ และการใช้คำแสดงความสุภาพ ‘ค่ะ/ครับ’ ท้ายประโยคเพื่อลดระดับความไม่สุภาพ

การกล่าวปฏิเสธโดยสิ้นเชิง

ข้อมูล

(1) อาจารย์ : พร้อมจะเรียนหรือยัง

นักศึกษา : ยัง

จากข้อมูล (1) อาจารย์ผู้สอนต้องการถามคำถามโดยมีเจตนาแจ้งให้นักศึกษาทราบว่าถึงเวลาเริ่มเรียนได้แล้ว ซึ่งคำถาม ‘พร้อมจะเรียนหรือยัง’ เป็นคำถามที่นักศึกษาไม่จำเป็นต้องตอบคำถามใด ๆ ก็ได้ เพราะเป็นเพียงการแจ้งให้ทราบเท่านั้นว่าขณะนี้ผู้สอนมีความตั้งใจจะเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน แต่นักศึกษากลับใช้การพูดปฏิเสธโดยสิ้นเชิง คือคำว่า ‘ยัง’ ซึ่งเป็นคำตอบที่ห้วนและไม่มีการให้เหตุผลใด ๆ ในการอธิบายเพิ่มเติม เนื่องมาจากนักศึกษาตอบคำถามโดยการตีความตามรูปภาษาจากประโยคที่อาจารย์ถาม และคำตอบนั้นเป็นถ้อยคำที่นักศึกษาแสดงเจตนาปฏิเสธ

การกล่าวปฏิเสธโดยให้เหตุผล

ข้อมูล

(2) อาจารย์ : นักศึกษา ช่วยอาจารย์ถือของไปที่ห้องพักอาจารย์หน่อยได้มั้ยคะ

นักศึกษา : หนูรีบไปค่ะอาจารย์

(3) อาจารย์ : คนที่นั่งข้างสวิตช์ไฟ เปิดไฟหน่อยค่ะ

นักศึกษา : ไม่ต้องเปิดหรอกอาจารย์ มองเห็น

(4) อาจารย์ : ใต้เก้าอี้ใครมีเศษขยะเก็บไปทิ้งด้วยค่ะ

นักศึกษา : ทำไมต้องเก็บคะอาจารย์ แม่บ้านก็มีอยู่แล้ว เดี๋ยวเขาก็มาเก็บเองแหละ

(5) อาจารย์ : เก็บขวดน้ำใต้เก้าอี้ออกไปทิ้งด้วยค่ะ

นักศึกษา : ไม่ใช่ของหนู หนูไม่ได้เอามา

(6) นักศึกษา : ขออนุญาตไปเข้าห้องน้ำครับ

อาจารย์ : ไม่อนุญาตค่ะ เพิ่งเข้าห้องมาได้แค่ 5 นาที รอให้ถึงเวลาพักก่อน

นักศึกษา : ไม่ไหวล่ะ (เดินออกไปนอกห้องเรียน)

จากข้อมูล (2) – (6) นักศึกษาใช้กลวิธีปฏิเสธเกี่ยวกับการถูกอาจารย์ผู้สอนสั่งหรือขอร้องให้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยข้อมูล (2) อาจารย์ผู้สอนขอร้องให้นักศึกษาช่วยถือของจากห้องเรียนไปที่ห้องพักอาจารย์ แต่นักศึกษาบอกเหตุผลว่าตนเองรีบไป แสดงเจตนาปฏิเสธว่าไม่สามารถทำตามที่ขอร้องได้ โดยผู้วิจัยพบว่า การกล่าวคำว่า 'รีบไป' เป็นการกล่าวปฏิเสธโดยให้เหตุผลกว้าง ๆ ไม่เจาะจงซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษากลวิธีการปฏิเสธของนักศึกษาไทยในปริบทภาษาไทยของธนพรรษ สายหรุ่น (2542) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษากลวิธีการปฏิเสธในภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ส่วนข้อมูล (3) อาจารย์ผู้สอนสั่งให้นักศึกษาที่นั่งข้างสวิตช์ไฟเปิดไฟด้วย เนื่องจากในขณะนั้นห้องเรียนมีแสงสว่างน้อยเกินไป แต่นักศึกษาที่ถูกสั่งคนดังกล่าวแสดงเจตนาที่จะไม่ทำตามด้วยการให้เหตุผลว่าตนมองเห็นข้อมูล (4) อาจารย์ผู้สอนสั่งให้นักศึกษาเก็บเศษขยะใต้เก้าอี้ไปทิ้ง แต่นักศึกษาให้เหตุผลว่ามหาวิทยาลัยมีแม่บ้านซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดอยู่ ซึ่งเป็นหน้าที่แม่บ้านที่ต้องมาทำความสะอาดอยู่แล้ว เป็นการแสดงเจตนาปฏิเสธที่จะทำตามคำสั่งอาจารย์ เช่นเดียวกับข้อมูล (5) อาจารย์สั่งให้นักศึกษาเก็บขวดน้ำที่วางอยู่ใต้เก้าอี้ออกไปทิ้ง แต่นักศึกษาปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามโดยให้เหตุผลว่าขวดน้ำนั้นไม่ใช่ของตนเอง เพราะตนเองไม่ได้เป็นคนถือเข้ามาในห้องเรียน และข้อมูล (6) ในกรณีที่นักศึกษาขออนุญาตอาจารย์ผู้สอนไปเข้าห้องน้ำหลังเพิ่งเข้าเรียนได้เพียงแค่ 5 นาที อาจารย์ผู้สอนจึงยังไม่อนุญาตให้นักศึกษาไป แต่นักศึกษาให้เหตุผลว่า 'ไม่ไหวละ' เพื่อแสดงเจตนาว่ามีความจำเป็นที่จะต้องไปเข้าห้องน้ำโดยด่วน ซึ่งเท่ากับเป็นการแสดงความหมายในการปฏิเสธคำสั่งห้ามของอาจารย์เช่นกัน

ข้อมูล

(7) อาจารย์ : คราวหน้าถ้าใส่รองเท้าดำให้มันถูกระเบียบมาเข้าเรียนด้วย

นักศึกษา : <u>หนูไม่มีค่ะ</u>

(8) อาจารย์ : คราวหน้าใส่กางเกงที่ถูกระเบียบมาด้วย ห้ามใส่ยีนส์มา

นักศึกษา : <u>ไม่มีกางเกง ไม่ได้ซื้อ</u>

(9) อาจารย์ : เธอ แต่งตัวให้เรียบร้อย อย่าปล่อยชายเสื้อออกมา

นักศึกษา : <u>ชายเสื้อมันสั้น</u>

จากข้อมูล (7) – (9) นักศึกษาใช้กลวิธีปฏิเสธเกี่ยวกับเรื่องการแต่งกายผิดระเบียบของตนเอง โดยข้อมูล (7) อาจารย์ผู้สอนสั่งให้นักศึกษาใส่รองเท้าดำที่ถูกระเบียบมาเรียนในครั้งต่อไป แต่นักศึกษาบอกให้อาจารย์ทราบว่าตนเองไม่มีรองเท้าที่ถูกระเบียบ เพื่อสื่อเจตนาว่าปฏิเสธที่จะทำตามที่อาจารย์สั่ง และจะยังคงใส่รองเท้าคู่เดิมมาเรียน ส่วนข้อมูล (8) อาจารย์ห้ามนักศึกษาใส่กางเกงยีนส์

มาเรียน แต่นักศึกษาให้เหตุผลว่า 'ไม่มีกางเกง ไม่ได้ซื้อ' เพื่อแสดงเจตนาบอกให้อาจารย์ทราบว่านักศึกษาปฏิเสธที่จะใส่กางเกงถูกระเบียบมาเรียนและจะยังคงใส่กางเกงยีนส์มาเรียนต่อไป ในกรณีของข้อมูล (9) อาจารย์ผู้สอนห้ามนักศึกษาปล่อยชายเสื้อนอกกางเกง แต กศึกษาให้เหตุผลว่าชายเสื้อของนักศึกษาสั้น แสดงเจตนาว่าจะไม่ทำตามที่อาจารย์สั่งเพราะไม่สามารถทับชายเสื้อในกางเกงได้

ข้อมูล

(10) เมื่ออาจารย์พูดชวนให้นักศึกษาเริ่มเรียนภาษาอังกฤษในสัปดาห์แรกของการเปิดเทอม มีนักศึกษาพูดขึ้นว่า "หนูไม่ได้ภาษาอังกฤษ"

(11) อาจารย์ : นักศึกษาออกมาลองเขียนแก้ไขประโยคภาษาอังกฤษประโยคนี้บนกระดานหน่อยคะ

นักศึกษา : เขียนไม่เป็นครับ

(12) อาจารย์ : เนื่องจากวิชานี้เป็นวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน อาจารย์จะพยายามสนทนากับนักศึกษาด้วยภาษาอังกฤษง่าย ๆนักศึกษาลองพยายามตอบด้วยภาษาอังกฤษนะคะ จะตอบคำถามสั้น ๆ ก็ได้

นักศึกษา : ภาษาไทยยังพูดไม่ค่อยจะถูกเลย

(13) อาจารย์ : ก่อนหมดคาบเรียน เดี๋ยวทวนที่เรียนกันวันนี้อีกทีนะคะ

นักศึกษา : หิวแล้ว อาจารย์

(14) อาจารย์กำลังสั่งงาน นักศึกษาพูดว่า "หนูทำไม่ทันหรอก มันต้องใช้เวลานะคะ"

ข้อมูล (10) - (14) นักศึกษาใช้กลวิธีปฏิเสธเกี่ยวกับเรื่องการเรียนการสอน โดยข้อมูล (10) นักศึกษาปฏิเสธอาจารย์ผู้สอนโดยให้เหตุผลในการพูดถึงความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษของตนเองว่า 'หนูไม่ได้ภาษาอังกฤษ' แม้นักศึกษาไม่ได้พูดถ้อยคำที่แสดงการปฏิเสธโดยตรงว่าไม่อยากเรียน แต่ผู้ฟังเข้าใจเจตนาได้ว่านักศึกษาปฏิเสธการพูดเชิญชวนในการเรียนภาษาอังกฤษและไม่อยากเรียน ส่วนข้อมูล (11) อาจารย์ผู้สอนสั่งให้นักศึกษาออกมาเขียนแก้ไขประโยคภาษาอังกฤษ กระดาน แต่นักศึกษาพูดว่าเขียนไม่เป็น เพื่อแสดงเจตนาปฏิเสธที่จะออกไปเขียนบนกระดานต คำสั่งของอาจารย์ ข้อมูล (12) อาจารย์ผู้สอนมีเจตนาให้นักศึกษาฝึกสนทนาด้วยภาษาอังกฤษในชั้นเรียน แต่นักศึกษาไม่เห็นด้วย จึงใช้การพูดแสดงเหตุผลเพื่อปฏิเสธว่า ภาษาไทยที่ตนเองเป็นเจ้าของภาษายังพูดไม่ค่อยจะถูกต้องเลย คงไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศในสื่อสารกับอาจารย์ได้ ข้อมูล (13) อาจารย์ผู้สอนมีความตั้งใจที่จะดำเนินกิจกรรมการสอนต่อโดยการ

สอนทวนที่เรียนไป แต่นักศึกษาไม่ต้องการเรียนต่อ จึงให้เหตุผลว่าตนเองหิวแ เพราะมีเจตนาต้องการให้อาจารย์หยุดการสอนและปล่อยนักศึกษาไปทานข้าว และข้อมูล (14) อาจารย์ผู้สอนมอบหมายงานและกำหนดวันส่งงานแก่นักศึกษา แต่นักศึกษาไม่อยากทำงานที่ได้รับมอบหมายมา แม้นักศึกษาจะไม่ใช้ถ้อยคำในการพูดปฏิเสธว่า 'ไม่อยากทำ' แต่ใช้เหตุผลในการที่พูดปฏิเสธผู้สอนเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายว่าตนเองไม่สามารถทำทันได้ตามเวลา อาจารย์ก็สามารถรับรู้เจตนาของนักศึกษาได้เช่นกันว่า นักศึกษาไม่ต้องการทำงานที่อาจารย์มอบหมายให้ โดยข้อมูล (14) นี้ผู้วิจัยพบว่านักศึกษามีการใช้คำว่า 'ต้อง' เพื่อเพิ่มน้ำหนักความจำเป็นที่เป็นเหตุผลในการปฏิเสธซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษากลวิธีการปฏิเสธของนักศึกษาไทยในปริบทภาษาไทยของธนพรรษ สายหรุ่น (2542)

อย่างไรก็ดี จากการศึกษายังพบว่า นอกจากการกล่าวปฏิเสธโดยสิ้นเชิง และการกล่าวปฏิเสธโดยให้เหตุผลแล้ว ยังปรากฏการกล่าวปฏิเสธร่วมกับคำบอกอนุภาคความเล็ก[2] (diminutive particle) และการกล่าวปฏิเสธด้วยการเสนอทางเลือกอื่นด้วย

การกล่าวปฏิเสธร่วมกับคำบอกอนุภาคความเล็ก

ข้อมูล

(15) อาจารย์ : ก่อนเริ่มเรียนเดี๋ยวช่วยกันจัดเก้าอี้ให้เรียบร้อยก่อน

นักศึกษา : (จัดแค่เฉพาะเก้าอี้ที่ตัวเองนั่ง)

อาจารย์ : เก้าอี้ที่เหลือก็จัดให้เป็นระเบียบด้วย

นักศึกษา : <u>จัดแค่พอนั่งก็พอแล้วอาจารย์</u>

(16) อาจารย์ : นักศึกษาวางโทรศัพท์ก่อนค่ะ หรือไม่ก็ออกไปโทรนอกห้อง

นักศึกษา : <u>แป๊บเดียว</u>'จารย์

(17) อาจารย์ : นักศึกษาไปแก้ไขงานตรงนี้มาใหม่อีกรอบค่ะ

นักศึกษา : อีกแล้วเหรอคะ หนูแก้หลายรอบแล้วนะ <u>หนูไม่เอาคะแนนตรงนี้แล้วก็ได้ เอาเท่าที่ส่งแล้วผ่านมาแล้วก็พอ</u>

จากข้อมูล (15) อาจารย์ได้สั่งให้นักศึกษาจัดเก้าอี้ในห้องเรียนทั้งหมดให้เรียบร้อยก่อนเริ่มเรียน แต่นักศึกษาจัดเก้าอี้เท่ากับจำนวนคนที่มาเรียน อาจารย์จึงสั่งอีกครั้งว่าให้จัดเก้าอี้ทั้งหมด แต่นักศึกษาบอกว่าจัดแค่พอคนมานั่งเรียนก็พอ เป็นการปฏิเสธโดยใช้อนุภาคความเล็ก 'แค่' เพื่อแสดงเจตนาว่านักศึกษาไม่ต้องการจัดเก้าอี้ที่มีในห้องเรียนทั้งหมด ส่วนข้อมูล (16) นักศึกษาคุยโทรศัพท์ใน

[2] อนุภาคบอกความเล็ก หมายถึง หน่วยคำเติมเพื่อบอกความเล็กหรือขนาดเล็ก เช่น หน่อย แค่ ก็พอ หรือเล็กน้อย

ห้องเรียน อาจารย์ผู้สอนจึงสั่งให้วางสายหรือถ้าจะคุยต่อต้องออกไปคุยนอกห้องเรียนเพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนการเรียนการสอน แต่นักศึกษาปฏิเสธโดยใช้อนุภาคความเล็ก ‘แป๊บเดียว’ เพื่อแสดงเจตนาว่าไม่ต้องการการวางสายหรือเดินออกไปคุยโทรศัพท์ต่อนอกห้องเรียน และข้อมูล (17) อาจารย์สั่งให้นักศึกษานำงานที่ส่งมาแล้วกลับไปแก้ใหม่อีก นักศึกษารู้สึกว่าตนเองแก้งานส่งหลายรอบแล้วแต่ยังไม่ผ่านสักที นักศึกษาจึงปฏิเสธโดยใช้อนุภาคความเล็ก ‘เท่าที่...ก็พอ’ แสดงเจตนาว่าไม่ต้องการที่จะนำงานกลับไปแก้ไขแล้วมาส่งใหม่อีก

การกล่าวปฏิเสธด้วยการเสนอทางเลือกอื่น

ข้อมูล

(18) อาจารย์ : ออกมาเขียนยกตัวอย่างประโยคบนกระดาน 1 ประโยคค่ะ

นักศึกษา : อาจารย์ ทำไมต้องผมด้วยล่ะ <u>คนอื่นเหอะ</u>

ข้อมูล (18) อาจารย์ผู้สอนเรียกให้นักศึกษาคนหนึ่งออกไปเขียนประโยคบนกระดาน นักศึกษาไม่ต้องการออกไป จึงปฏิเสธโดยเสนอทางเลือกให้อาจารย์เรียกเพื่อนคนอื่นออกไปแทนตนเอง

จากผลการศึกษากลวิธีปฏิเสธข้อมูล (1) – (18) พบว่า เมื่อนักศึกษาต้องการพูดปฏิเสธอาจารย์ผู้สอน นักศึกษามีรูปแบบการปฏิเสธ 4 รูปแบบ คือ การกล่าวปฏิเสธโดยสิ้นเชิง การกล่าวปฏิเสธโดยแสดงให้เหตุผล การกล่าวปฏิเสธร่วมกับอนุภาคบอกความเล็ก และการกล่าวปฏิเสธด้วยการเสนอทางเลือกอื่น โดยนักศึกษาเลือกใช้กลวิธีปฏิเสธด้วยแสดงเหตุผลมากที่สุด กล่าวคือนักศึกษาเลือกการปฏิเสธด้วยการอ้างเหตุผลหรือความจำเป็นต่าง ๆ ที่ไม่สามารถกระทำตามที่อาจารย์ขอร้องหรือสั่งได้ อาจเนื่องด้วยถ้อยคำที่พูดปฏิเสธโดยมีเหตุผลประกอบนั้นทำให้อาจารย์ผู้สอนเข้าใจว่านักศึกษามีความจำเป็นที่ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ นอกจากการกล่าวปฏิเสธด้วยการแสดงเหตุผลแล้วยังพบว่านักศึกษามีการใช้คำลงท้าย ‘ค่ะ/ครับ’ เพื่อแสดงความสุภาพในการสนทนากับอาจารย์ผู้สอน มีการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ มีการใช้อนุภาคบอกความเล็กเพื่อลดระดับความรุนแรงในการปฏิเสธ และเพื่อให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกว่าการถูกปฏิเสธจากนักศึกษานั้นเป็นเรื่องเล็กน้อย รวมทั้งมีการกล่าวปฏิเสธด้วยการเสนอทางเลือกอื่นเพื่อให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกว่าแม้ถูกนักศึกษาคนหนึ่งปฏิเสธแต่ยังมีนักศึกษาคนอื่นที่สามารถปฏิบัติตามคำขอร้องหรือคำสั่งของอาจารย์ได้ เป็นการช่วยลดความไม่สุภาพในการกล่าวปฏิเสธของนักศึกษาลง เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนผู้ซึ่งถูกนักศึกษากล่าวปฏิเสธคำขอร้องหรือคำสั่งของตนเองอาจเสียความรู้สึกหรือเสียหน้าได้

1.1.2 **กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ** โดยปกติแล้วการวิจารณ์เป็นการพูดแสดงความคิดของผู้พูดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ว่ามีข้อดีหรือข้อบกพร่องอย่างไ และการตำหนิเป็นการพูดเพื่อให้ผู้ฟังเห็นข้อบกพร่องที่ผู้ฟังควรแก้ไข ในงานวิจัยนี้กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ หมายถึงการพูดชี้ให้เห็นข้อบกพร่องหรือสิ่งที่ควรแก้ไข ซึ่งการใช้กลวิธีพูดวิจารณ์หรือตำหนิของนักศึกษานั้นพบทั้งพูดวิจารณ์หรือตำหนิอาจารย์ผู้สอนโดยตรงและโดยอ้อม จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักศึกษามีการใช้รูปภาษาในการวิจารณ์หรือตำหนิ 3 รูปแบบ คือการใช้วลี การใช้รูปประโยคบอกเล่า และการใช้รูปประโยคคำถาม การใช้วลีในการวิจารณ์หรือตำหนิพบคำว่า 'อีกละ' และ 'หัวบัง' ประโยครูปบอกเล่าที่ใช้ในการวิจารณ์หรือตำหนิ พบคำว่า 'วันนี้อาจารย์แต่งตัวไม่สวยเลย' 'อาจารย์ใส่ชุดนี้เหมือนคนท้องเลย' 'อาจารย์มาสาย 15 นาที' 'ผมอ่านลายมืออาจารย์ไม่ออก' 'อาจารย์ก็จำได้แต่ชื่อหัวหน้าห้องคนเดียวนั่นแหละ' และ 'งานตั้งเยอะ ให้แค่สิบคะแนนเอง' ส่วนการวิจารณ์หรือตำหนิด้วยรูปประโยคคำถามพบการใช้คำแสดงคำถามที่ปรากฏต้นประโยค คือคำว่า 'ทำไม' และคำแสดงคำถามที่ปรากฏท้ายประโยค คือคำว่า 'ไหน' 'หรือเปล่า' รวมทั้งการใช้คำลงท้ายแสดงการถาม คือคำว่า 'คะ' ประเด็นที่พบว่านักศึกษาพูดวิจารณ์หรือตำหนิอาจารย์ผู้สอนมี 9 หัวข้อได้แก่ การแต่งกาย รูปร่าง การสอบ/ข้อสอบ การเข้าสอนสาย ลายมืออาจารย์ การจำชื่อนักศึกษา ความสามารถของอาจารย์ วิธีการสอน และกิจกรรม/งานที่ได้รับมอบหมาย ดังข้อมูล (19) - (33)

การวิจารณ์หรือตำหนิด้วยวลี

ข้อมูล

(19) อาจารย์นัดนักศึกษาสอบในสัปดาห์ถัดไป นักศึกษาพูดว่า "<u>อีกละ</u>"

(20) อาจารย์ : เดี๋ยววันนี้แบ่งกลุ่มศึกษาตามหัวข้อแล้วออกมานำเสนอหน้าชั้นทีละกลุ่มนะคะ

นักศึกษา : <u>อีกละ</u>

(21) ขณะที่อาจารย์กำลังเขียนกระดาน

นักศึกษา : จารย์ <u>หัวบัง</u>

จากข้อมูล (19) อาจารย์ผู้สอนใช้วิธีการสอบย่อยหลังเรียนเนื้อหาทุกบท ดังนั้นจึงเมื่อเรียนเนื้อหาในวันนั้น ๆ จบแล้วจึงนัดนักศึกษาสอบในสัปดาห์ถัดไป เมื่อนักศึกษาต้องทำการทดสอบในรายวิชาเดิมบ่อยครั้งและรู้ว่าสัปดาห์หน้าจะต้องทำการทดสอบในรายวิชาเดิมอีก จึงพูดลอย ๆ ขึ้นว่า 'อีกละ' โดยมีเจตนาแสดงความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดสอบว่ามีความถี่บ่อยเกินไป ส่วนข้อมูล (20) นักศึกษาพูดกับเพื่อน โดยใช้คำว่า 'อีกละ' เกี่ยวกับรูปกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนที่นักศึกษาได้รับมอบหมายจากอาจารย์ผู้สอน โดยมีเจตนาแสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบในการทำ

กิจกรรมนี้ว่ามีความถี่บ่อยเกินไป และข้อมูล (21) เกิดจากสถานการณ์ที่อาจารย์ผู้สอนกำลังเขียนเนื้อหาบนกระดานเพื่อให้นักศึกษาจดบันทึก แต่อาจารย์ยืนบังเนื้อหาที่นักศึกษาต้องการจะจด ทำให้นักศึกษามองไม่เห็น นักศึกษาจึงบอกอาจารย์ผู้สอนว่ายืนบังสิ่งที่นักศึกษาต้องการอ่านบนกระดานและแสดงเจตนาบอกให้อาจารย์ยืนเลี่ยงไปด้านใดด้านหนึ่ง อย่างไรก็ดี พบว่านักศึกษามีการใช้คำเรียกขานแบบลดรูป 'จารย์ จากคำว่า 'อาจารย์' เพื่อแสดงความสนิทสนมระหว่างตนเองกับอาจารย์ผู้สอนด้วย

การวิจารณ์หรือตำหนิด้วยรูปประโยคบอกเล่า

ข้อมูล

(22) นักศึกษา : วันนี้อาจารย์แต่งตัวไม่สวยเลย

(23) นักศึกษา : อาจารย์ใส่ชุดนี้เหมือนคนท้องเลย

(24) เมื่ออาจารย์เดินเข้ามาในห้องเรียน นักศึกษาคนหนึ่งพูดว่า "อาจารย์มาสาย 15 นาที"

(25) ขณะที่อาจารย์เขียนบรรยายเนื้อหาบนกระดาน นักศึกษาพูดว่า "อาจารย์ ผมอ่านลายมืออาจารย์ไม่ออก"

(26) อาจารย์ถามชื่อนักศึกษาคนหนึ่งเนื่องจากจำชื่อนักศึกษาไม่ได้ นักศึกษาคนนั้นจึงพูดว่า "อาจารย์ก็จำได้แต่ชื่อหัวหน้าห้องคนเดียวนั่นแหละ"

(27) อาจารย์ : งานที่มอบหมายไปส่งสัปดาห์หน้านะคะ ไม่ส่งไม่มีคะแนนให้

นักศึกษา : งานตั้งเยอะให้แค่สิบคะแนนเอง

ข้อมูล (22) นักศึกษาวิจารณ์การแต่งกายของอาจารย์ผู้สอน โดยมีเจตนาต้องการบอกว่าเสื้อผ้าที่อาจารย์ผู้สอนใส่มาในวันนี้ดูไม่เหมาะกับอาจารย์ ซึ่งการแต่งกายนั้นจะบ่งบอกถึงรสนิยมของแต่ละบุคคล การที่ถูกผู้อื่นวิจารณ์ด้านลบเกี่ยวกับการแต่งกาย ถือเป็นการถูกคุกคามหน้าด้านบวกของผู้ฟังด้วย ส่วนข้อมูล (23) นักศึกษามีการใช้คำพูดเปรียบเปรยว่าอาจารย์แต่งกายเหมือนคนท้อง โดยมีเจตนาวิจารณ์ว่าอาจารย์มีรูปร่างอ้วนมาก ข้อมูล (24) โดยปกติแล้ว นักศึกษาจะได้รับการแจ้งข้อตกลงของการเข้าเรียนในแต่ละรายวิชาจากอาจารย์ผู้สอนว่ามีสิ่งใดที่นักศึกษาควรหรือไม่ปฏิบัติ หนึ่งในนั้นย่อมมีการแจ้งเกี่ยวกับการมาเรียนสาย ว่านักศึกษาจะสามารถมาสายได้กี่นาที ลา/ขาดได้กี่ครั้งตลอดภาคการศึกษา เนื่องจากพฤติกรรมการมาเรียนของนักศึกษาจะมีผลต่อการให้คะแนนจิตพิสัยด้วย แต่จากสถานการณ์นี้ อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้เข้าห้องเรียนสายเนื่องจากติดภารกิจอื่นเมื่อเดินเข้าห้องเรียน นักศึกษาเลยพูดตำหนิว่าอาจารย์ผู้สอนเป็นคนที่มาห้องเรียนสายเสียเอง ร
ภาษาที่ปรากฏในกลวิธีพูดตำหนิคือ การใช้ประโยคบอกเล่าที่มีคำกริยาวิเศษณ์ ที่มีความหมายด้าน

ลบคือคำว่า ‘สาย’ เพื่อแสดงเจตนาตำหนิอาจารย์ผู้สอนซึ่งเป็นผู้แจ้งนักศึกษาว่าไม่ควรมาเรียนสาย แต่อาจารย์เป็นคนบกพร่องในข้อปฏิบัตินี้เอง การถูกตำหนิโดยตรงจากนักศึกษาเช่นนี้ ย่อมทำให้อาจารย์เสียหน้าเป็นอย่างมาก

ในกรณีข้อมูล (25) อาจารย์ผู้สอนกำลังเขียนเนื้อหาบนกระดานเพื่ออธิบาย แต่ลายมือของอาจารย์อ่านยากทำให้นักศึกษาอ่านไม่ออก นักศึกษาจึงบอกอาจารย์ว่า ตนเองอ่านลายมืออาจารย์ไม่ออก เนื่องจากมีเจตนาต้องการให้อาจารย์เขียนลายมือที่อ่านง่ายกว่าเดิม ส่วนข้อมูล (26) อาจารย์ผู้สอนต้องการเรียกชื่อนักศึกษาคนหนึ่งแต่จำชื่อไม่ได้ จึงถามชื่อนักศึกษา แต่กลับโดนนักศึกษาต่อว่ากลับว่าอาจารย์ผู้สอนจำได้แต่ชื่อหัวหน้าห้องคนเดียวเพราะนักศึกษารู้สึกว่าการที่อาจารย์จำชื่อตนเองไม่ได้แต่จำชื่อเพื่อนได้เป็นเพราะตนเองไม่สำคัญจึงไม่ได้รับการสนใจเท่าเทียมกับเพื่อนคนอื่น การใช้กลวิธีต่อว่ากลับก็เพื่อต้องการแสดงเจตนาว่าอาจารย์ควรให้ความสำคัญกับนักศึกษาทุกคนเท่าเทียมกัน และข้อมูล (27) นักศึกษาใช้กลวิธีพูดวิจารณ์เกี่ยวกับงานที่อาจารย์ผู้สอนมอบหมายให้ เพื่อแสดงเจตนาให้อาจารย์ทราบว่า คะแนนเต็มของงานที่ได้รับมอบหมายมานั้นเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนงานแล้วยังน้อยเกินไป

การวิจารณ์หรือตำหนิด้วยรูปประโยคคำถาม

ข้อมูล

(28) อาจารย์เข้าสอนสาย 10 นาที

นักศึกษา : ทำไมอาจารย์มาสายได้ทีนักเรียนมาสายไม่ได้

(29) ระหว่างการเรียนการสอน นักศึกษาคนหนึ่งถามคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ซึ่งผู้สอนตอบไม่ได้ นักศึกษาจึงพูดว่า “ทำไมอาจารย์ไม่รู้ล่ะ”

(30) ขณะที่อาจารย์อธิบายเนื้อหาในบทเรียน

นักศึกษา : ทำไมอาจารย์ไม่อธิบายตรงนี้ก่อน

กรณีข้อมูล (28) เมื่ออาจารย์ผู้สอนเดินเข้าห้องเพื่อทำการสอนสาย กลับถูกนักศึกษาถามขึ้นทันทีว่า ‘ทำไมอาจารย์มาสายได้ทีนักเรียนมาสายไม่ได้’ รูปภาษาที่ปรากฏในกลวิธีพูดตำหนิคือ การใช้ประโยคคำถามที่มีคำกริยาวิเศษณ์ ที่มีความหมายด้านลบคือคำว่า ‘สาย’ แต่ในกรณีนี้นักศึกษาได้รับการตักเตือนหรือตำหนิเกี่ยวกับเรื่องการเข้าเรียนสายมาก่อน เมื่อนักศึกษาเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนท่านนี้เข้าห้องสอนสาย จึงใช้การถามคำถาม เพื่อมีเจตนาตำหนิว่าอาจารย์ก็มาสายเหมือนกัน ข้อมูล (29) นักศึกษาใช้กลวิธีการถามในการวิจารณ์ โดยเจตนาวิจารณ์ความรู้ความสามารถของอาจารย์ผู้สอน ในสถานการณ์ที่นักศึกษาถามคำศัพท์อาจารย์ผู้สอนแล้ว อาจารย์ผู้สอนไม่สามารถตอบคำถามได้

ขณะนั้น แม้ว่าจะมีการใช้คำแสดงการถามคือคำว่า ‘ทำไม’ แต่กรณีนี้เป็นคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เพราะนักศึกษามีเจตนาเพื่อพูดวิจารณ์ความรู้ความสามารถของอาจารย์ผู้สอนเท่านั้น ส่วนข้อมูล (30) เป็นกรณีที่อาจารย์ผู้สอนกำลังดำเนินการสอนด้วยวิธีการที่ตนเองเตรียมมา แต่กลับโดนนักศึกษาแนะนำวิธีการสอนแบบอื่น ซึ่งนักศึกษามีเจตนาบอกให้อาจารย์ผู้สอนทราบว่านักศึกษาไม่เข้าใจที่อาจารย์อธิบายและคิดว่าวิธีการสอนแบบที่ตนเองพูดไปจะเรียนเข้าใจได้ง่ายกว่า ผู้ได้รับคำแนะนำย่อมรู้สึกเสียหน้าเนื่องจากคำพูดของนักศึกษาแสดงการไม่เห็นด้วยต่อวิธีการสอนของอาจาร จากข้อมูล (28) – (30) ผู้วิจัยพบการตำหนิด้วยรูปประโยคคำถาม โดยปรากฏคำแสดงการถาม ‘ทำไม’ ขึ้นต้นประโยคเช่นเดียวกับนุชนารถ เพ็งสุริยา (2549) ที่ได้ศึกษาเรื่องการใช้ภาษาเพื่อแสดงการตำหนิของคนไทยเอาไว้ นอกจากการใช้คำแสดงการถาม ‘ทำไม’ แล้ว ผู้วิจัยยังพบการใช้คำแสดงการถามอื่น ๆ ในการวิจารณ์หรือตำหนิเพิ่มอีก ดังข้อมูลต่อไปนี้

ข้อมูล

(31) นักศึกษา : อาจารย์อ้วนขึ้นหรือเปล่าคะ

(32) นักศึกษา : ข้อสอบจะยากไปไหน

(33) เมื่อเห็นอาจารย์แต่งกายด้วยชุดที่มีแบบคล้ายกันแต่คนละสี นักศึกษาจึงพูดว่า “ชุดอาจารย์แบบนี้นี่ซื้อมากี่สีกันแน่คะ”

ในกรณีข้อมูล (31) นักศึกษาถามอาจารย์ผู้สอนว่าอ้วนขึ้นหรือเปล่า แม้จะเป็นการใช้ประโยคคำถามแต่แท้จริงแล้วนักศึกษามีเจตนาต้องการบอกให้อาจารย์ผู้สอนทราบว่านักศึกษามองว่าอาจารย์ผู้สอนอ้วนขึ้น ในกรณีนี้นักศึกษาจึงมีการลดระดับความไม่สุภาพของตนเอง และลดระดับความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนลง ด้วยการใช้คำแสดงคำถามคำว่า ‘หรือเปล่า’ เพื่อให้ฟังเหมือนนักศึกษาถามเพื่อเปิดโอกาสให้อาจารย์ผู้สอนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่ตนเองได้พูดออกไป ทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกว่าตนเองไม่ถูกผูกมัดกับคำพูดวิจารณ์ที่นักศึกษาได้พูดออกมาและอาจารผู้สอนสามารถพูดโต้แย้งได้ รวมทั้งท้ายประโยคยังปรากฏ ลงท้ายแสดงการถามคือคำว่า ‘คะ’ เนื่องจากผู้พูดเป็นนักศึกษาซึ่งถือเป็นผู้ที่มีสถานภาพต่ำกว่าผู้ฟังที่เป็นอาจารย์ เพื่อลดความไม่สุภาพในการพูดวิจารณ์อาจารย์ผู้สอนลง ส่วนข้อมูล (32) นักศึกษาพูดวิจารณ์ระดับความยากของข้อสอบที่อาจารย์ผู้สอนเตรียมมาเพื่อทดสอบความรู้ของนักศึกษา เพื่อแสดงเจตนาพูดให้อาจารย์ผู้สอนทราบว่าข้อสอบยากเกินกว่าที่นักศึกษาจะทำได้ ข้อมูล (33) นักศึกษาใช้กลวิธีการพูดวิจารณ์โดยใช้รูปประโยคคำถามเกี่ยวกับชุดที่อาจารย์ผู้สอนใส่อยู่ เพื่อเลี่ยงการวิจารณ์อาจารย์ผู้สอนโดยตรง นักศึกษาจึงใช้การถามคำถามเกี่ยวกับจำนวนเสื้อผ้าที่อาจารย์ซื้อมาแทน และมีการใช้คำว่า ‘คะ’ ท้ายประโยคเพื่อ

ความสุภาพ แต่อย่างไรก็ดี อาจารย์ผู้สอนก็สามารถเข้าใจเจตนาของนักศึกษาได้ทันทีว่าต้องการพูดวิจารณ์ว่าตนใส่ชุดแบบเดียวซ้ำกันบ่อย แตกต่างแค่สีสันของเสื้อผ้า

จากผลการศึกษาข้อมูล (19) – (33) ผู้วิจัยเห็นว่ากลวิธีการพูดวิจารณ์หรือตำหนิอาจารย์ผู้สอนที่นักศึกษาใช้นั้นมักเป็นการพูดชี้ให้อาจารย์ทราบว่ามีข้อไม่ดีหรือข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขอย่างไร แม้การวิจารณ์หรือตำหนิแสดงให้เห็นถึงความไม่สุภาพของนักศึกษาซึ่งเป็นผู้พูดและการถูกคุกคามหน้าของอาจารย์ผู้สอนซึ่งเป็นผู้ฟังได้อย่างชัดเจน แต่นักศึกษาอาจรู้สึกว่าสิ่งที่พูดออกไปเป็นเรื่องที่นักศึกษาสมควรพูดได้ จากการศึกษายังพบว่าการพูดวิจารณ์หรือตำหนิของนักศึกษานั้น นักศึกษามีการพูดวิจารณ์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แสดงให้เห็นว่าเมื่อนักศึกษาต้องการกล่าววิจารณ์หรือตำหนิอาจารย์ผู้สอนแล้วนักศึกษารู้สึกว่าเป็นการแสดงความไม่สุภาพต่ออาจารย์ผู้สอน นักศึกษาจะใช้การกล่าวโดยอ้อม เช่น พูดลอย ๆ หรือพูดกับเพื่อนนักศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ผู้สอนและอยู่ในบริเวณที่อาจารย์ผู้สอนได้ยินชัดเจน ในบางครั้งมีการกล่าววิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับใช้คำแสดงการถาม และการใช้คำแสดงความสุภาพคือ ‘ค่ะ’ ท้ายประโยคเพื่อลดระดับความไม่สุภาพของตนเองและความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วย

1.3 **กลวิธีแสดงเหตุผล** การแสดงเหตุผลในการศึกษานี้เป็นการพูดชี้แจงข้อเท็จจริงในประเด็นหรือหัวข้อที่คู่สนทนากำลังกล่าวถึง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เมื่อนักศึกษาถูกอาจารย์ผู้สอนใช้คำพูดหรือคำถามแสดงการตำหนิ นักศึกษาจึงใช้การตอบคำถามด้วยการแสดงเหตุผล ดังข้อมูล (34) – (47) รูปภาษาที่นักศึกษาใช้ในการแสดงเหตุผลได้แก่ ‘ตื่นสาย’ ‘ตกรถ’ และ ‘ตื่นเช้าไม่ไหว’ เกี่ยวกับเรื่องมาเข้าเรียนสาย ‘ไม่มีกางเกง’ ‘ไม่มีตังค์’ ‘ไม่มีรองเท้าผ้าใบ’ ‘มันหายไปแล้ว’ ‘ชุดไม่แห้ง’ ‘กางเกงไม่แห้ง’ และ ‘มันเป็นสิทธิ’ เกี่ยวกับการแต่งกายผิดระเบียบ และ ‘ยังไม่ได้ซื้อ’ เกี่ยวกับอุปกรณ์ในการเรียน นอกจากนี้ยังพบรูปภาษาที่อ้างบุคคลอื่นหรือสถานที่อื่น ได้แก่ ‘เพื่อน’ ‘เพื่อนคนอื่น’ ‘อาจารย์...(ชื่อ)’ ‘ที่อื่น’ และ ‘กระเทยอีกห้องหนึ่ง’ เพื่อเพิ่มน้ำหนักให้กับแสดงเหตุผลด้วยการของนักศึกษาด้วย รวมทั้งยังปรากฏการใช้คำแสดงความสุภาพ ‘ครับ/ค่ะ’ ท้ายประโยคอีกด้วย

ข้อมูล

(34) อาจารย์ : ทำไมมาสาย
นักศึกษา : <u>ตื่นสาย</u>ครับ

(35) อาจารย์ : ทำไมมาสาย
นักศึกษา : <u>ตกรถ</u>ครับ
อาจารย์ : ตกรถทุกอาทิตย์เลยหรือไง

นักศึกษา : ครับ

(36) อาจารย์ : ทำไมมาสายทุกคาบเลย

นักศึกษา : ผมตื่นเช้าไม่ไหว

จากข้อมูล (34) – (36) นักศึกษาแสดงเหตุผลในเรื่องการมาเรียนสาย เมื่ออาจารย์ผู้สอนถามคำถามโดยมีเจตนาตำหนินักศึกษา โดยใช้คำแสดงคำถาม 'ทำไม' นักศึกษาเลือกใช้วิธีการตอบคำถามเกี่ยวกับการมาเรียนสายโดยแสดงเหตุผลว่า 'ตื่นสาย' 'ตกรถ' และ 'ผมตื่นเช้าไม่ไหว' เหตุผลเหล่านี้ที่นักศึกษานำมาใช้ในการตอบคำถามอาจารย์ผู้สอนเป็นเพียงการตอบคำถามจากการตีความตามรูปภาษาของประโยคคำถามที่มีคำแสดงคำถาม 'ทำไม' ที่อาจารย์ผู้สอนใช้เท่านั้น นักศึกษาไม่ได้คำนึงว่าเหตุผลที่ใช้ตอบคำถามมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด การแสดงเหตุผลเช่นนี้ทำให้อาจารย์ผู้สอนทราบว่านักศึกษาไม่ได้สนใจต่อการถูกตำหนิในการมาสาย และการมาสายก็ไม่ใช่เรื่องที่นักศึกษาต้องกังวลเท่าไรนัก การที่นักศึกษาแสดงความไม่สนใจต่อคำพูดของอาจารย์ผู้สอนเช่นนี้ อาจทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกเสียหน้าได้ นอกจากการแสดงเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องมาสายแล้ว นักศึกษายังมีการแสดงเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องการแต่งกายผิดระเบียบดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อมูล

(37) อาจารย์ : ทำไมใส่ยีนส์มาเรียน

นักศึกษา : ไม่มีกางเกงครับ

อาจารย์ : ไม่มีก็ซื้อสิคะ

นักศึกษา : ไม่มีตังค์ครับ

(38) อาจารย์ : นักศึกษาปี 1 ทำไมใส่รองเท้าสีดำมา

นักศึกษา : หนูไม่มีรองเท้าผ้าใบค่ะ

อาจารย์ : ตอนมาปฐมนิเทศก็ต้องมีใส่มาอยู่แล้ว ทำไมบอกว่าไม่มี

นักศึกษา : มันหายไปแล้วค่ะ

(39) อาจารย์ : ทำไมนักศึกษาใส่กางเกงยีนส์เข้ามาเรียน

นักศึกษา : กางเกงไม่แห้ง

(40) อาจารย์ : ใส่ยีนส์มาเรียนอีกแล้วนะ ไม่อนุญาตให้เข้าเรียนค่ะ

นักศึกษา : ชุดไม่แห้ง อาจารย์

(41) อาจารย์ : ทาเล็บด้วยสีที่ไม่เหมาะสมกับชุดนักศึกษาเลยนะคะ

นักศึกษา : มันเป็นสิทธิ

ในกรณีข้อมูล (37) – (41) ในกรณีที่นักศึกษาแต่งกายผิดระเบียบจึงโดนอาจารย์ผู้สอนถามคำถามที่ขึ้นต้นว่า 'ทำไม' ในการตำหนิเช่นเดียวกัน นักศึกษาจึงตอบคำถามแบบให้เหตุผล โดยมีเจตนาต้องการบอกว่าอาจารย์และเพื่อนนักศึกษารู้ว่าตนเองมีความจำเป็นว่าตนเองมีเหตุผลที่จำเป็นจริงๆ จึงต้องแต่งกายผิดระเบียบและเพื่อเป็นการลดความผิดของตนเอง แต่เหตุผลที่นักศึกษาเลือกตอบคำถามอาจารย์ผู้สอนนั้น แสดงถึงความไม่เตรียมพร้อมและไม่รับผิดชอบใ าที่ของนักศึกษาเอง โดยที่อาจารย์ผู้สอนพิจารณาจากเหตุผลของนักศึกษาแล้วเห็นว่า นักศึกษาไม่มีเงินซื้อกางเกงที่ถูกระเบียบแต่มีเงินซื้อกางเกงยีนส์ใส่ รองเท้าที่ถูกระเบียบหายแต่มีรองเท้าที่ผิดระเบียบใส่ เสื้อผ้าถูกระเบียบไม่แห้งแต่มีเสื้อผ้าผิดระเบียบใส่ เช่นเ ียวกับข้อมูล (40) อาจารย์ผู้สอนห้ามนักศึกษาใส่กางเกงยีนส์มาเรียน แต่นักศึกษาให้เหตุผลว่า 'ชุดไม่แห้ง' ซึ่งไม่ใช่เหตุผลที่เหมาะสมในการตอบคำถาม การตอบคำถามอาจารย์ผู้สอนด้วยเหตุผลที่ไม่เหมาะสมทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกว่านักศึกษาไม่ให้ความสำคัญต่อคำพูดของอาจารย์ และข้อมูล (41) อาจารย์ผู้สอนตำหนินักศึกษาที่ทาเล็บสีที่ไม่เหมาะสมต่อการแต่งกายชุดนักศึกษามาเรียน เมื่อโดนตำหนิต่อหน้าเพื่อน นักศึกษาจึงรู้สึกเสียหน้า เลยแสดงเหตุผลด้วยการอ้างสิทธิส่วนบุคคลที่นักศึกษาคิดว่าการทาเล็บเป็นสิ่งที่แต่ละบุคคลสามารถทำได้โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมในการแต่งกาย และมีเจตนาจะสื่อความว่าตนเองยืนยันที่จะทาสีเล็บต่อไป แสดงเหตุผลเช่นนี้อาจารย์ผู้สอนสามารถตีความได้ว่านักศึกษาไม่ยอมรับในสิ่งที่อาจารย์ตำหนิไป ถือเป็นการคุกคามหน้าอาจารย์ด้วยการแสดงความไม่เคารพได้อีกแบบห ในบางครั้งการแสดงเหตุผลของนักศึกษาที่ทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกเสียหน้ามากขึ้นคือ การอ้างบุคคลอื่นหรือสถานที่อื่น เนื่องจากเป็นการอ้างอิงเพื่อเพิ่มน้ำหนักให้กับการแสดงเหตุผลของนักศึกษาว่าเป็นเหตุสมควรที่สามารถปฏิบัติได้ ดังข้อมูลต่อไปนี้

ข้อมูล

(42) อาจารย์ได้ตักเตือนนักศึกษาที่ทำสีผมผิดระเบียบ แต่นักศึกษากลับพูดว่า
"อาจารย์ ..(ชื่อ).. ทำสียิ่งกว่าสีผมของหนูอีก"

(43) อาจารย์ : นักศึกษาผู้หญิงวันหลังใส่กระโปรงมานะคะ ไม่อนุญาตให้ใส่กางเกง
นักศึกษา : ทำไมกะเทยอีกห้องนึงอาจารย์ให้ใส่กระโปรงได้ล่ะ

(44) อาจารย์ : ไปแต่งกายให้เรียบร้อยก่อนที่จะเข้าห้องเรียน
นักศึกษา : ผมเรียนจบ ป.ตรี จากที่อื่นมาแล้วอาจารย์

ข้อมูล (42) นักศึกษาถูกอาจารย์ผู้สอนตำหนิเรื่องการทำสีผมที่ผิดระเบียบมาเรียน แ นักศึกษาแสดงเหตุผลโดยอ้างถึงอาจารย์ท่านหนึ่งที่นักศึกษาเห็นว่าทำสีผมเหมือนตนเองเพราะมีเจตนาต้องการสื่อว่าตัวนักศึกษาเองก็ทำสีผมเหมือนกับที่อาจารย์ทำจึงไม่น่ามีความผิ ไร เช่นเดียวกับข้อมูล (43) นักศึกษาผู้หญิงโดนอาจารย์ผู้สอนตำหนิในการใส่กางเกงมาเรียนแทนการใส่กระโปรงซึ่งผิดระเบียบของมหาวิทยาลัยว่าด้วยแต่งกายของนักศึกษาหญิง แต่นักศึกษาแสดงเหตุผลโดยอ้างถึงเพื่อนนักศึกษาประเภทสองอีกห้องหนึ่งที่สามารถใส่กระโปรงได้แทนการใส่กางเกงซึ่งก็ผิดระเบียบของมหาวิทยาลัยว่าด้วยการแต่งกายของนักศึกษาชายเช่นเดียวกัน การอ้างเช่นนี้ก็เพื่อแสดงเจตนาบอกว่านักศึกษาไม่สมควรได้รับคำตำหนิเกี่ยวกับการแต่งกาย และข้อมูล (44) นักศึกษาแต่งกายไม่เรียบร้อยเข้ามาในห้องเรียน อาจารย์ผู้สอนให้นักศึกษาออกไปแต่งกายให้เรียบร้อยก่อนเข้ามาเรียนในห้อง แต่นักศึกษาพูดว่าตนเองเรียบจบระดับปริญญาตรีมาจากที่อื่นแล้ว การอ้างสถานที่อื่นเช่นนี้ก็เพื่อมีเจตนาจะบอกว่า นักศึกษาสามารถแต่งกายเช่นนี้ได้ตอนเรียนที่มหาวิทยาลัยอื่น เพราะฉะนั้นการแต่งกายเช่นนี้ก็ไม่น่าจะผิดอะไร นอกจากจะพบการแสดงเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องการแต่งกายผิดระเบียบแล้ว ยังพบการแสดงเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องงานที่ได้รับมอบหมาย และอุปกรณ์การเรียนของนักศึกษาด้วยเช่นกัน ดังข้อมูล (45) และ (46)

ข้อมูล

(45) อาจารย์ : หนังสือของตัวเองอยู่ไหน ทำไมต้องใช้ร่วมกับเพื่อนตลอด

นักศึกษา : ยังไม่ได้ซื้อ

(46) อาจารย์ : หนังสือเราไปไหน ทำไมไม่หยิบมาทำแบบฝึกหัด

นักศึกษา : ลืมไว้บ้านเพื่อน เพื่อนมันไม่ยอมเอามาให้

(47) อาจารย์ : นักศึกษารับงานคืนไปทำมาใหม่ค่ะ คัดลอกมาจากอินเตอร์เน็ตแบบนี้ ไม่ตรวจค่ะ

นักศึกษา : เพื่อนคนอื่นก็ทำเหมือนหนูไม่เห็นต้องทำใหม่เลย

ข้อมูล (45) – (47) เป็นกรณีที่นักศึกษาถูกถามเชิงตำหนิเกี่ยวกับความไม่พร้อมในการเตรียมอุปกรณ์การเรียนและการทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่ถูกต้อง โดยข้อมูล (45) นักศึกษาก็ใช้การตอบคำถามโดยแสดงเหตุผลว่ายังไม่ได้ซื้อหนังสือ ซึ่งก็มีเจตนาเพื่อต้องการให้อาจารย์ทราบถึงความจำเป็นที่นักศึกษามีและการให้เหตุผลนั้นจะสามารถลดระดับความผิดของตัวเองลงเช่นกัน แต่อาจารย์ผู้สอนเห็นว่านักศึกษาใช้หนังสือร่วมกับเพื่อนตลอด ไม่ใช่แค่สัปดาห์แรกของการเรียน การแสดงเหตุผลเช่นนี้จึงเป็นการแสดงความไม่รับผิดชอบของนักศึกษามากกว่า เช่นเดียวข้อมูล (46) เมื่ออาจารย์ผู้สอนให้

นักศึกษาทำแบบฝึกระหว่างคาบเรียนแต่เห็นนักศึกษาคนหนึ่งไม่ทำงาน และสังเกตว่าไม่มีหนังสือแบบเรียนบนโต๊ะจึงได้สอบถาม นักศึกษาจึงตอบว่าลืมหนังสือไว้บ้านเพื่อน และอ้างว่าเป็นเพราะเพื่อนไม่เอาหนังสือมาให้ตน ตนจึงไม่มีหนังสือที่จะทำแบบฝึกเหมือนเพื่อนคนอื่น การอ้างเช่นนี้เพื่อแสดงเจตนาบอกว่าการที่ตนเองไม่มีหนังสือมาเรียนเป็นความผิดของเพื่อนไม่ใช่ความผิดของตน ส่วนข้อมูล (47) นักศึกษาทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยการคัดลอกมาจากอินเทอร์เน็ต อาจารย์จึงให้กลับไปแก้งานมาส่งใหม่เนื่องจากนักศึกษาไม่ได้ใช้ความรู้ความสามารถทำด้วยตัวเอง นักศึกษาจึงใช้การแสดงเหตุผลด้วยการอ้างว่าเพื่อนคนอื่นก็คัดลอกจากอินเทอร์เน็ตเหมือนกัน เพื่อแสดงเจตนาว่าตนเองไม่ต้องการแก้งานมาส่งใหม่ การแสดงเหตุผลในข้อมูล (45) - (47) นั้น แสดงถึงการไม่ให้ความสำคัญต่อวิชาที่เรียนย่อมหมายถึงการไม่ให้ความสำคัญต่ออาจารย์ผู้สอนด้วย การใช้กลวิธีแสดงเหตุผลของนักศึกษานั้น ก็เพื่อต้องการรักษาหน้าจากการถูกอาจารย์ผู้สอนตำหนิ รวมทั้งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาไม่ยอมรับคำตำหนิจากอาจารย์ผู้สอนและจะไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้นเนื่องจากไม่รู้สึกว่าตนเองได้กระทำความผิดใด ๆ ในทางกลับกันการที่นักศึกษาไม่ยอมรับฟังคำตำหนิก็เท่ากับไม่ให้ความเคารพต่ออาจารย์เช่นกัน

จากผลการศึกษาข้อมูล (34) – (47) ในกรณีที่นักศึกษาถูกอาจารย์ผู้สอนตำหนิเรื่องมาเรียนสาย แต่งกายผิดระเบียบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่ถูกต้อง และไม่เตรียมอุปกรณ์เรียนให้พร้อมนั้นไม่พบการกล่าวขอโทษหรือยอมรับผิด แต่นักศึกษาเลือกใช้การแสดงเหตุผลในการชี้แจงความผิดของตนเองแทน แต่เหตุผลของนักศึกษาที่ใช้ในการชี้แจงนั้นไม่สมเหตุสมผลต่อการกระทำผิดจึงกลายเป็นการแสดงให้เห็นถึงความไม่รับผิดชอบของนักศึกษามากกว่า ในบางครั้งการแสดงเหตุผลของนักศึกษามีการอ้างบุคคลอื่นหรือสถานที่อื่น เพื่อเพิ่มน้ำหนักให้กับการแสดงเหตุผลของนักศึกษาว่าเป็นเหตุสมควรที่สามารถปฏิบัติได้ แม้นักศึกษาจะรู้สึกว่าตนเองไม่เสียหน้าอะไรและมีสิทธิพูดได้ แต่กลับทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกว่านักศึกษาแสดงความไม่สุภาพและไม่แสดงความเคารพต่ออาจารย์แม้จะปรากฏการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ และคำแสดงความสุภาพ ‘ครับ/ค่ะ’ ท้ายประโยคก็ตาม

1.4 **กลวิธีขอร้อง** การขอร้องคือการพูดเพื่อสื่อความหมายและมีการคาดหวังให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้หรืออนุญาตให้ผู้ผู้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ามีการใช้กลวิธีขอร้องทั้งหมด 4 รูปแบบ ได้แก่การขอร้องอย่างตรงไปตรงมา การขอร้องเชิงสั่ง การขอร้องอย่างมีเงื่อนไขและการขอร้องแบบอ้อม มีการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ ก่อนรูปประโยคขอร้องเสมอ รูปภาษาที่พบในการขอร้องอย่างตรงไปตรงมาคือคำกริยาแสดงการกระทำที่แสดงความหมายของการขอร้อง ได้แก่คำว่า ‘ช่วย’ และ ‘ฝาก’ และผู้พูดไม่ละประธานของประโยคที่ผู้พูดแสดงการกล่าวถ้อยคำขอร้องออกมา รูปภาษาที่พบในการขอร้องเชิงสั่งผู้พูดจะแสดงการขอร้องโดยละประธานของประโยคที่ผู้พูดแสดงการ

กล่าวถ้อยคำขอร้อง และมีคำลงท้าย ‘สิ’ ‘นักสิ’ ‘ด้วยนะ’ และ ‘หน่อยเด่ะ’ ปรากฏร่วมอยู่ รูปภาษาที่ใช้ในการขอร้องอย่างมีเงื่อนไข เป็นกล่าวขอร้องด้วยการสร้างเงื่อนไขเพื่อให้อาจารย์ทำตาม โดยคำกล่าวขอร้องเป็นประโยคความซ้อน พบคำว่า ‘ช่วย’ และรูปภาษาที่ใช้ในการขอร้องแบบอ้อม ซึ่งเป็นการขอร้องด้วยการบอกเป็นนัย พบคำว่า “หิวข้าวแล้ว” เนื่องจากนักศึกษาไม่ต้องการพูดขอร้องอาจารย์ผู้สอนว่าให้ปล่อยพักไปทานข้าวโดยตรง แต่ใช้ถ้อยคำที่กล่าวเป็นนัยโดยระบุสิ่งหรือเรื่องที่ต้องการขอร้องไว้ในถ้อยคำนั้น ๆ ด้วย นอกจากนี้ยังพบการใช้กลวิธีขอร้องร่วมกับคำแสดงการถาม ‘ได้มั้ย’ รวมทั้งปรากฏการใช้อนุภาคบอกความเล็ก คือคำว่า ‘หน่อย’ เพื่อลดขนาดของการรบกวนหรือการคุกคามอาจารย์หน้าอาจารย์ลง และเพื่อให้อาจารย์รู้สึกว่าไม่ถูกผูกมัดในการให้ความช่วยเหลือต่อนักศึกษา ดังข้อมูล (48) – (56) ส่วนประเด็นที่นักศึกษาพูดขอร้องอาจารย์ผู้สอนให้ช่วยเหลือได้แก่ งานที่ได้รับมอบหมาย การฝากของ การฝากข้อความ คะแนนสอบ การขอให้หยิบของ วิธีการสอน และการถูกขอร้อง ดังข้อมูลต่อไปนี้

การขอร้องอย่างตรงไปตรงมา

ข้อมูล

(48) นักศึกษา : อาจารย์คะ พรุ่งนี้หนูเอางานไปให้อาจารย์ช่วยแปลให้ได้มั้ยคะ

(49) นักศึกษา : อาจารย์ หนูฝากของไว้ให้อาจารย์...(ชื่อ)...หน่อยค่ะ

(50) นักศึกษา : อาจารย์คะ ฝากบอกอาจารย์...(ชื่อ)...หน่อยค่ะว่าหนูวางของไว้ให้บนโต๊ะแล้ว

จากข้อมูล (48) นักศึกษาต้องการขอให้อาจารย์ผู้สอนช่วยแปลงานและตรวจทานงานให้ แต่เนื่องจากการขอร้องในลักษณะนี้อาจเป็นการรบกวนเวลาของอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาจึงใช้คำกริยาบ่งการกระทำว่า ‘ช่วย’ ซึ่งหมายถึงนักศึกษามีเจตนาขอร้องอาจารย์ผู้สอนให้ช่วยเหลือ โดยใช้ร่วมกับคำว่า ‘ได้มั้ย’ ท้ายประโยคเพื่อทำให้อาจารย์ผู้สอนไม่ให้รู้สึกว่าโดนบีบบังคับจนเกินไป เนื่องจากผู้พูดเป็นนักศึกษาที่กำลังจะขอร้องให้อาจารย์ที่มีสถานภาพสูงกว่าช่วยทำบางอย่างให้ ส่วนข้อมูล (49) เมื่อนักศึกษาต้องการรบกวนให้อาจารย์ผู้สอนนำของไปให้อาจารย์อีกท่านหนึ่งให้ นักศึ มีการใช้อนุภาคบอกความเล็ก ‘หน่อย’ ซึ่งเป็นอนุภาคที่ใช้เพื่อลดขนาดของการรบกวนอาจารย์ผู้สอนที่ถูกขอร้องให้ช่วยเหลือให้ฟังเหมือนเรื่องที่ถูกขอให้ช่วยนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อย และ (50) กรณีที่นักศึกษามีเจตนาขอร้องให้อาจารย์ผู้สอนบอกอาจารย์อีกท่านหนึ่งเรื่องของที่นักศึกษาวางไว้ให้บนโต๊ะ นักศึกษาใช้คำกริยาบ่งการกระทำว่า ‘ฝาก’ แทนคำว่า ‘ช่วย’ แต่ยังคงสื่อเจตนาว่าขอร้องให้ผู้ฟังช่วยเหลือเช่นเดียวกัน มีการปรากฏอนุภาค “หน่อย” ซึ่งเป็นอนุภาคที่ใช้เพื่อลดขนาดของการรบกวนผู้ฟังที่ถูกขอร้องให้ช่วยเหลือให้ฟังเหมือนเรื่องที่ถูกขอให้ช่วยนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อย เนื่องจากการขอความ

ช่วยเหลือเป็นการรบกวนความเป็นส่วนตัว บราวน์และเลวินสันถือเป็นการคุกคามหน้าด้านลบของผู้ฟัง เมื่อนักศึกษาต้องการขอร้องให้อาจารย์ผู้สอนช่วยเหลือ จึงปรากฏการใช้คำลงท้าย ‘ค่ะ’ ท้ายประโยค เพื่อแสดงความสุภาพและอ่อนน้อมอยู่ทุกถ้อยคำ

การขอร้องเชิงสั่ง

ข้อมูล

(51) นักศึกษา : อาจารย์บอกคะแนนสัปดาห์หน้าด้วยนะคะ

(52) นักศึกษา : อาจารย์หยิบปากกาให้หน่อยเด่ะ

(53) นักศึกษา : อาจารย์ อย่าสอนยากนักสิ

(54) อาจารย์ : หมดเวลาพัก 10 นาทีแล้ว ช่วยไปตามเพื่อนที่อยู่ด้านนอกเข้ามาเรียนต่อหน่อย

นักศึกษา : อาจารย์บอกให้หัวหน้าไปตามสิคะ

จากข้อมูล (51) นักศึกษาต้องการให้อาจารย์ผู้สอนบอกคะแนนในคาบเรียนสัปดาห์หน้า รูปภาษาที่ใช้ในการพูดสั่งคือ มีการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ เมื่อเริ่มพูดสั่งผู้ที่มีความอาวุโสมากกว่า โครงสร้างประโยคที่ใช้พูดสั่งจะขึ้นต้นด้วยคำกริยา คือ ‘บอก’ โดยใช้ร่วมกับคำว่า ‘ด้วยนะ’ ที่ท้ายประโยคเพื่อมีเจตนาบอกให้อาจารย์ผู้สอนทำตามที่ต้องเองบอกด้วย รวมทั้งยังมีการใช้คำแสดงความสุภาพ ‘คะ’ ท้ายประโยค เพื่อลดความรู้สึกถูกสั่งของอาจารย์ผู้สอน และเพิ่มระดับความสุภาพของนักศึกษา ส่วนข้อมูล (52) นักศึกษามีเจตนาบอกให้อาจารย์ผู้สอนหยิบปากกาให้ตนเอง รูปภาษาที่ใช้มีการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ และใช้คำกริยา ‘หยิบ’ ขึ้นต้นประโยคในการพูดสั่งเหมือนข้อมูล (51) แต่ในข้อมูล (52) นี้ ปรากฏการใช้อนุภาค ‘หน่อย’ เพื่อลดขนาดของเรื่องที่สั่งให้ฟังดูเล็กลง อาจารย์ผู้สอนจะรู้สึกว่าเรื่องที่ถูกสั่งไม่เป็นเรื่องรบกวนมากนัก เมื่อเปรียบเทียบระหว่างข้อมูล (51) กับ (52) พบว่าคำพูดในข้อมูล (52) แสดงถึงความไม่สุภาพในการพูดสั่งและการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนมากกว่าแม้ว่าจะมีการใช้อนุภาค ‘หน่อย’ เพื่อลดขนาดการรบกวนผู้ฟังก็ตาม เนื่องจากมีการปรากฏคำว่า ‘เด่ะ’ ต่อท้ายจากประโยคเพื่อเพิ่มน้ำหนักการสั่ง ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนทางเสียงจากคำว่า ‘ติ’ ที่ได้ปรับเสียงมาจากคำว่า ‘ซิ/สิ’ อีกทีหนึ่ง การปรับเสียง ซ /s/ เป็น ด /d/ นั้นก็เพื่อแสดงความสนิทสนม (Vongvipanond. 1998 : 69) และการใช้คำลงท้ายเช่นนี้มักใช้กับคนที่สนิทกันเท่านั้น

จากข้อมูล (53) เป็นกรณีที่อาจารย์ผู้สอนกำลังดำเนินการสอนด้วยวิธีการที่ตนเองเตรียมมา แต่กลับโดนนักศึกษาแนะนำวิธีการสอนแบบอื่น ซึ่งนักศึกษามีเจตนาบอกให้อาจารย์ผู้สอนทราบว่านักศึกษาไม่เข้าใจที่อาจารย์อธิบายและคิดว่าวิธีการสอนแบบที่ตนเองพูดไปจะเรียนเข้าใจได้ง่ายกว่า ผู้

ได้รับคำแนะนำย่อมรู้สึกเสียหน้าเนื่องจากคำพูดของนักศึกษาแสดงการไม่เห็นด้วยต่อวิธีการสอนของอาจารย์และลดความน่าเชื่อถือในบทบาทของอาจารย์ลง จากข้อมูลข้างต้นไม่ปรากฏการใช้คำแสดงความสุภาพท้ายประโยคทำให้ฟังดูห้วนเหมือนพูดสั่งอีกทั้งยังเป็นการไม่แสดงความเคารพต่ออาจารย์อีกด้วย

ในกรณีข้อมูล (54) อาจารย์ขอให้นักศึกษาคนหนึ่งไปตามเพื่อนที่ยังไม่ได้เข้าห้องเรียนหลังจากปล่อยให้พัก 10 นาที แต่นักศึกษากลับเสนอทางเลือกให้อาจารย์โดยให้อาจารย์บอกให้หัวหน้าห้องไปตามเพื่อนแทน การเลือกใช้กลวิธีเสนอทางเลือกในข้อมู (54) นั้น ก็เพื่อแสดงเจตนาว่านักศึกษาปฏิเสธที่จะทำตามที่อาจารย์บอก อย่างไรก็ดี การพูดปฏิเสธอาจารย์อาจทำให้อาจารย์รู้สึกเสียหน้า จึงปรากฏการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ และมีการใช้คำแสดงความสุภาพ ‘ครับ/ค่ะ’ ท้ายประโยค เพื่อแสดงความเคารพต่ออาจารย์และเป็นการแสดงความสุภาพของนักศึกษาด้วย

การขอร้องอย่างมีเงื่อนไข

ข้อมูล

(55) นักศึกษา : อาจารย์คะ <u>หลังเลิกเรียนเย็นนี้อาจารย์ช่วยดูงานให้หน่อยได้มั้ย</u>คะ

จากข้อมูล (55) นักศึกษาต้องการขอให้อาจารย์ผู้สอนช่วยแปลงานและตรวจทานงานให้ แต่เนื่องจากการขอร้องในลักษณะนี้อาจเป็นการรบกวนเวลาของอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาจึงใช้คำกริยาบ่งการกระทำว่า ‘ช่วย’ ซึ่งหมายถึงนักศึกษามีเจตนาขอร้องอาจารย์ผู้สอนให้ช่วยเหลือ โดยใช้ร่วมกับคำว่า ‘ได้มั้ย’ ท้ายประโยคเพื่อทำให้อาจารย์ผู้สอนไม่ให้รู้สึกว่าโดนบีบบังคับจนเกินไป เนื่องจากผู้พูดเป็นนักศึกษาที่กำลังจะขอร้องให้อาจารย์ที่มีสถานภาพสูงกว่าช่วยทำบางอย่างให้

การขอร้องแบบอ้อม

ข้อมูล

(56) ขณะที่อาจารย์กำลังสอนอยู่ นักศึกษาพูดว่า “อาจารย์ <u>หิวข้าวแล้ว</u>”

ในกรณีการใช้กลวิธีพูดขอร้องในข้อมูล (56) นั้น นักศึกษาใช้กลวิธีพูดขอร้องโดยการกล่าวว่า “หิวข้าวแล้ว” ในขณะที่อาจารย์ทำการสอนอยู่ เพื่อมีเจตนาขอร้องให้อาจารย์หยุดการสอนและปล่อยนักศึกษาไปทานข้าว แม้จะเป็นการขอร้องโดยอ้อมแต่กลับแสดงถึงความไม่สุภาพของนักศึกษาอย่างยิ่ง เนื่องจากนักศึกษาพูดเพื่อแสดงเจตนาให้อาจารย์หยุดทำการสอนซึ่งขัดกับหน้าที่ของอาจารย์

ผู้สอนที่ยังต้องการดำเนินกิจกรรมการสอนต่อไปเนื่องจากยังไม่ถึงเวลาเลิก นอกจากนี้ยังไม่ปรากฏการใช้คำแสดงความสุภาพท้ายประโยคอีกด้วย

จากผลการศึกษาข้อมูล (48) – (56) พบว่าเนื้อหาหลักที่แสดงความหมายของการขอร้องอย่างตรงไปตรงมาจะมีคำกริยาแสดงการกระทำ เช่น ‘ช่วย’ และผู้พูดไม่ละประธานของประโยคที่ผู้พูดแสดงการกล่าวถ้อยออกมา ส่วนการกล่าวขอร้องเชิงสั่งจะมีคำลงท้าย ‘สิ’ กับ ‘หน่อย’ ปรากฏร่วมอยู่ และผู้พูดแสดงการขอร้องโดยละประธานของประโยค รวมทั้งการกล่าวขอร้องด้วยการสร้างเงื่อนไข เป็นกล่าวขอร้องด้วยการสร้างเงื่อนไขเพื่อให้อาจารย์ทำตาม ผู้วิจัยพบคำกล่าวขอร้องด้วยการสร้างเงื่อนไขในรูปประโยคความซ้อนนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาโครงสร้างและกลวิธีการขอร้องในภาษาไทยและภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน ของปิยะวัลย์ วุรุฬหชัยพงษ์ (2543) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบการใช้คำว่า ‘ฝาก’ ในการกล่าวขอร้องเพิ่มเติมจากการศึกษาในครั้งนี้ด้วย รวมทั้งพบคำลงท้าย ‘คะ/ค่ะ’ ‘หน่อย’ ‘ด้วย’ ‘เด่ะ’ และ ‘นักสิ’ รวมทั้งยังพบการขอร้องโดยใช้กลยุทธ์อ้อมด้วยการบอกเป็นนัย เนื่องจากนักศึกษาไม่ต้องการพูดขอร้องอาจารย์ผู้สอนว่าให้ปล่อยพักไปทานข้าวโดยตรง แต่ใช้ถ้อยคำที่กล่าวเป็นนัยโดยระบุสิ่งหรือเรื่องที่ต้องการขอร้องไว้ในถ้อยคำนั้น ๆ ด้วย

1.5 กลวิธีเตือนความจำ บราวน์และเลวินสัน (1978 : 66) ระบุไว้ว่า การพูดเตือนความจำที่ก่อให้เกิดการคุกคามหน้าผู้ฟังคือ การที่ผู้ฟังได้รับการพูดเตือนจากผู้อื่นว่า ควรจำว่าต้องทำสิ่งใดบ้าง โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ฟังได้รับการเตือนจากผู้ที่มีสถานภาพต่ำกว่าหรือผู้ที่ไม่สนิทสนมกัน ผู้ฟังหรือผู้ถูกเตือนจะรู้สึกว่าถูกก้าวก่ายความเป็นส่วนตัว จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า รูปภาษาที่ปรากฏในการเตือนความจำมี 3 รูปแบบ คือการใช้รูปประโยคบอกเล่าร่วมกับคำว่า ‘อย่าลืม’ การใช้รูปประโยคคำถามร่วมกับคำว่า ‘เมื่อไหร่’ และการใช้รูปประโยคคำถามร่วมกับคำว่า ‘ตรวจ…หรือยัง’ จากการศึกษาพบการใช้คำว่า ‘อย่าลืม’ เพื่อเตือนความจำเรื่องการบอกคะแนนและการส่งงาน ส่วนคำว่า ‘เมื่อไหร่’ ใช้เตือนเรื่องกำหนดการบอกคะแนนเก็บ และคำว่า ‘ตรวจ…หรือยัง’ ใช้เตือนเรื่องการตรวจโครงการและข้อสอบ นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้คำ เรียกขาน ‘อาจารย์’ นำหน้ารูปประโยคเตือนความจำส่วนใหญ่ ส่วนประเด็นที่นักศึกษาใช้พูดเตือนอาจารย์ผู้สอนมักเกี่ยวกับเรื่องงานที่ต้องส่งอาจารย์หรือคะแนนจากงานและข้อสอบ เนื่องจากเป็นผลประโยชน์และสิทธิของนักศึกษาแต่ละคน ดังข้อมูล (57) – (61)

การใช้รูปประโยคบอกเล่าร่วมกับคำว่า ‘อย่าลืม’

ข้อมูล

(57) หลังการสอบเสร็จสิ้น

นักศึกษา : อาจารย์อย่าลืมเอาคะแนนมาบอกด้วยนะคะ

(58) นักศึกษา : อาจารย์อย่าลืมส่งงานให้หนูทางเฟซนะคะ

จากข้อมูล (57) และ (58) จะเห็นว่ารูปภาษาที่ปรากฏในกลวิธีการพูดเตือนความจำอาจารย์ผู้สอนที่นักศึกษาใช้คือคำว่า 'อย่าลืม' ในการเตือนความจำเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นสิทธิที่นักศึกษาควรจะได้รับ ในกรณีข้างต้นคือ การแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับคะแนนเก็บของนักศึกษา และงานที่อาจารย์แจ้งว่าจะส่งให้นักศึกษาทาง Facebook แม้รูปภาษาที่ปรากฏจะถูกจัดให้อยู่ในประเภทกลวิธีการพูดเตือนความจำ แต่นักศึกษามีเจตนาแฝงการสั่งผู้ฟังว่าอย่าลืมทำตาม บราวน์และเลวินสันได้จัดให้กลวิธีพูดสั่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่คุกคามหน้าผู้ฟัง โดยเฉพาะในกรณีนี้นักศึกษาพูดกับอาจารย์ผู้สอน การพูดเตือนโดยแฝงเจตนาสั่งจึงเป็นการแสดงความไม่สุภาพอย่างยิ่ง ดังนั้นนักศึกษาจึงใช้คำว่า 'นะคะ' ต่อท้ายประโยค เพื่อแสดงความสุภาพต่ออาจารย์มากขึ้น

การใช้รูปประโยคคำถามร่วมกับคำว่า 'เมื่อไหร่'

ข้อมูล

(59) นักศึกษา : เมื่อไหร่หนูจะรู้คะแนนเก็บละคะ

ในกรณีของข้อมูล (59) นักศึกษาได้รับการสัญญาจากอาจารย์ผู้สอนว่าจะบอกคะแนนเก็บให้นักศึกษารู้ แต่เนื่องจากผ่านไปหลายสัปดาห์นักศึกษาก็ยังไม่ได้รับทราบเกี่ยวกับคะแนนของตน จึงถามเพื่อเตือนความจำอาจารย์ ส่วนรูปภาษาที่ปรากฏในการใช้เตือนความจำคือ คำว่า "เมื่อไหร่" โดยมีเจตนาถามเพื่อให้ผู้สอนระบุวันเวลาที่แน่นอนและเป็นการย้ำเตือนไม่ให้ลืมด้วย ในกรณีนี้ปรากฏการใช้คำแสดงความสุภาพท้ายประโยคเช่นเดียวกัน เพื่อไม่ให้การถามคำถามห้วนเกินไปเพราะผู้พูดเป็นนักศึกษาซึ่งกำลังสนทนากับผู้ฟังที่เป็นอาจารย์รวมทั้งยังเป็นการแสดงความเคารพต่ออาจารย์ผู้สอนอีกด้วย

การใช้รูปประโยคคำถามร่วมกับคำว่า 'ตรวจ...หรือยัง'

ข้อมูล

(60) นักศึกษา : อาจารย์ตรวจข้อสอบหรือยังคะ

(61) นักศึกษา : อาจารย์ตรวจโครงการให้หนูหรือยัง

ส่วนการใช้กลวิธีพูดเตือนความจำในข้อมูล (60) และ (61) ปรากฏรูปภาษาคือคำว่า 'ตรวจ...หรือยัง' เป็นการนำเอาคำกริยามาใช่ร่วมกับคำแสดงคำถาม 'หรือยัง' ในกรณีข้อมูล (60) นักศึกษามี

เจตนาถามเพื่อต้องการทราบความคืบหน้าของงานที่ตนเองได้ส่งอาจารย์ไป ส่วน ข้อมูล (61) นักศึกษามีเจตนาในการถามเพื่อต้องการรู้ว่าตนเองสอบผ่านหรือไม่ รวมถึงคะแนนสอบของตนเอง จะเห็นได้ว่าในการถามเตือนความจำอาจารย์ผู้สอนในข้อมูล (60) มีระดับความสุภาพมากกว่าข้อมูล (61) เนื่องจากมีการใช้คำแสดงความสุภาพคือคำว่า 'คะ' ต่อท้ายประโยค จึงทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกถูกคุกคามน้อยลงจากการถูกนักศึกษาทวงถามในการให้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

จากข้อมูล (57) – (61) ผู้วิจัยพบว่าการใช้กลวิธีพูดเตือนความจำอาจารย์ผู้สอนนั้น นักศึกษามีการใช้คำว่า 'อย่าลืม' 'เมื่อไหร่' และคำว่า 'หรือยัง' ร่วมกับคำกริยา ในการเตือนอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับสิ่งที่อาจารย์ผู้สอนควรจะทำ อีกทั้งเพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่ออาจารย์ซึ่งเป็นผู้อาวุโส จึงปรากฏการใช้คำแสดงความสุภาพท้ายประโยค

1.6 **กลวิธีใช้คำไม่สุภาพ** คือการพูดคำที่สื่อความไม่สุภาพ หรือสื่อความหมายในแง่ที่ไม่ดี จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า รูปภาษาที่ปรากฏในกลวิธีนี้มี 4 รูปแบบ ได้แก่ การใช้คำศัพท์ 'ขี้' ใช้แทนคำว่าอุจจาระ การใช้คำสรรพนาม 'มึง' ใช้เรียกขานเพื่อน การใช้คำลงท้าย 'วะ' เมื่อพูดกับเพื่อน และการใช้คำอุทาน 'แม่ง' ปรากฏการใช้กลวิธีนี้ทั้งในการสนทนากับอาจารย์ผู้สอนโดยตรงและการสนทนากับเพื่อนนักศึกษาในห้องเรียนซึ่งอาจารย์สามารถได้ยินอย่างชัดเจน สถานการณ์ที่นักศึกษามักจะใช้กลวิธีพูดคำไม่สุภาพคือ พูดเกี่ยวกับเรื่องของเพื่อน หรือเมื่อคุยกับเพื่อน ดังข้อมูล (62) – (66)

การใช้คำสรรพนาม

ข้อมูล

(62) อาจารย์ : ทำไมนักศึกษาคนเมื่อกี้ขอไปห้องน้ำตั้งนานแล้วยังไม่กลับเข้ามาอีก

นักศึกษา : มันปวดขี้อาจารย์

จากข้อมูล (62) อาจารย์ผู้สอนถามเกี่ยวกับนักศึกษาที่ขออนุญาตไปเข้าห้องน้ำนานแล้วยังไม่กลับเข้าห้องเรียน โดยไม่ระบุเจาะจงว่านักศึกษาคนใดจะเป็นผู้ตอบ แต่มีนักศึกษาคนหนึ่งใช้คำศัพท์ที่ไม่สุภาพในการตอบคำถามอาจารย์ผู้สอนโดยใช้คำว่า 'ขี้' แทนคำว่า 'อุจจาระ' ให้ทราบถึงสาเหตุที่เพื่อนนักศึกษาไปเข้าห้องน้ำนานแล้วยังไม่กลับ โดยมีเจตนาพูดให้เป็นเรื่องขบขันระหว่างเพื่อนในห้องเรียน แม้จะมีการใช้คำเรียกขาน 'อาจารย์' แต่การใช้คำไม่สุภาพสนทนากับอาจารย์ก็ยังคงแสดงถึงการไม่ให้ความเคารพต่อคู่สนทนาอยู่ดี

การใช้คำสรรพนาม

ข้อมูล

(63) อาจารย์ (ถามนักศึกษา 1) : นักศึกษาที่นั่งตรงนั้นชื่ออะไรคะ

นักศึกษา 2 : เฮ้ย อาจารย์ถามมึงน่ะ ว่าชื่ออะไร

จากข้อมูล (63) อาจารย์ผู้สอนต้องการถามชื่อนักศึกษาคนที่ 1 แต่นักศึกษาคนที่ 1 ไม่ได้ยิน นักศึกษาคนที่ 2 ที่นั่งติดกันเป็นฝ่ายได้ยินที่อาจารย์ถาม จึงถามเพื่อนแทนอาจารย์ ในสถานการณ์นี้เป็นการสนทนากับเพื่อนจึงมีการใช้คำเรียกขานเพื่อนว่า 'มึง' โดยมีเจตนาแสดงความสนิทสนมต่อกัน แต่เป็นการใช้คำเรียกขานที่ไม่สุภาพต่อหน้าอาจารย์ผู้สอน

การใช้คำลงท้าย

ข้อมูล

(64) ในระหว่างการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาพูดกับเพื่อนต่อหน้าอาจารย์ผู้สอนว่า

"แปลว่าอะไรวะ"

(65) อาจารย์ : นักศึกษามาสอบ ควรจะแต่งกายให้เรียบร้อย ไม่ใช่ใส่รองเท้าแตะมาแบบนี้

นักศึกษา : ไม่สอบก็ได้วะ (เดินออกจากห้องเรียน)

กรณีในข้อมูล (64) อาจารย์ผู้สอนให้นักศึกษาคนหนึ่งบอกความหมายของคำศัพท์ เ นักศึกษาไม่รู้ จึงหันไปถามเพื่อนนักศึกษา แต่เนื่องจากเป็นการสนทนากับเพื่อนนักศึกษาจึงการใช้คำลงท้าย "วะ" โดยมีเจตนาแสดงความสนิทสนมต่อกัน ข้อมูล (65) นักศึกษาใส่รองเท้าแตะมาสอบ อาจารย์ผู้สอนจึงตำหนิเรื่องแต่งกายไม่เรียบร้อย แต่นักศึกษากลับพูดประชดประชันว่าไม่สอบก็ได้ ร่วมกับการใช้คำแสดงความไม่สุภาพ "วะ" อีกทั้งยังสื่อเจตนาไม่ต้องการปรับปรุงการแต่งกายอีกด้วย

ถึงแม้ทั้งข้อมูล (64) และ (65) นักศึกษาไม่ได้ใช้คำไม่สุภาพสนทนากับอาจารย์ผู้สอนโดยตรง แต่การพูดกันในบริเวณที่อาจารย์ผู้สอนได้ยินชัดเจนก็ถือว่าไม่เหมาะสม

การใช้คำอุทาน

ข้อมูล

(66) อาจารย์ : คนที่สอบไม่ผ่าน ตามสอบแก้ตัวด้วยนะ

นักศึกษา : สอบไม่ผ่านก็ไม่เรียนแม่งละ

จากข้อมูล (66) อาจารย์ผู้สอนแจ้งให้นักศึกษาที่สอบไม่ผ่านให้ตามสอบแก้ตัวนอกเวลาเรียนด้วยตนเอง แต่นักศึกษากลับพูดโต้ตอบด้วยการบอกว่าสอบไม่ผ่านก็จะไม่เรียนในรายวิชานั้นต่อไป ร่วมกับการใช้คำอุทาน ‘แม่ง’ การพูดเช่นนี้เพื่อแสดงเจตนาว่านักศึกษาไม่ต้องการตามสอบแก้ตัวอีก รวมทั้งการใช้คำอุทานที่ไม่สุภาพพูดโต้ตอบกับอาจารย์ผู้สอนก็เป็นการแสดงความไม่สุภาพต่ออาจารย์ด้วย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล (62) – (66) นั้น แสดงให้เห็นว่า การที่นักศึกษาเลือกใช้คำไม่สุภาพในการสนทนากับอาจารย์ รวมทั้งการสนทนาด้วยคำไม่สุภาพกับเพื่อนนักศึกษาในเวลาที่อาจารย์สามารถได้ยินชัดเจน ก็ถือเป็นการคุกคามหน้าอาจารย์ได้เช่นเดียวกัน แม้ว่าจะไม่ได้พูดกับอาจารย์โดยตรงแต่ก็ถือว่าไม่เหมาะสม เพราะย่อมหมายถึงนักศึกษาไม่ให้เกียรติต่ออาจารย์ และถือเป็นการคุกคามหน้าอาจารย์อีกด้วย อย่างไรก็ดีจากผลการศึกษาพบการใช้คำอุทานเพื่อให้ผู้ฟังรู้ตัว คือคำว่า ‘เฮ้ย’ บุรุษสรรพนาม คือคำว่า ‘มึง’ และคำลงท้ายที่ไม่สุภาพ คือคำว่า ‘วะ’ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รุ่งอรุณ ใจซื่อ (2549) ที่ศึกษาเรื่องวัจนกรรมแสดงความไม่พอใจในภาษาไทย กรณีนิสิตนักศึกษา เพราะถ้อยคำดังกล่าวที่ผู้วิจัยพบก็เป็นถ้อยคำที่นักศึกษาใช้แสดงความไม่พอใจเหมือนกัน จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยยังพบการใช้คำอุทานที่ไม่สุภาพคือคำว่า ‘แม่ง’ เพิ่มเติม ซึ่งคำว่า ‘แม่ง’ เป็นคำที่กลืนเสียงมาจากคำว่า ‘แม่+มึง’ และในปัจจุบันความหมายของคำว่า ‘แม่ง’ นำมาใช้แทนคำว่า ‘มัน’ เมื่อผู้พูดต้องการแสดงความไม่พอใจด้วย

1.7 **กลวิธีล้อเลียน** การล้อเลียนเป็นการที่ผู้พูดนำถ้อยคำที่บุคคลหนึ่งพูดไปแล้วมาพูดเลียนแบบ หรือการนำเรื่องเกี่ยวนิสัยของบุคคลหนึ่งที่มีคนเคยนำไปพูดให้ได้ยินนำมากลับพูดล้อเลียนเพื่อให้เกิดความตลกขบขัน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าถ้อยคำที่นักศึกษานำมาพูดล้อเลียนคือ ‘โหด’ ‘ขาโหด’ ‘จะหมดสิทธิ์สอบ’ และ ‘กินนมเยอะ ๆ’ ประเด็นที่พูดล้อเลียนคือ นิสัยของอาจารย์ผู้สอน การตัดสิทธิ์ในการเข้าสอบ และส่วนสูงของอาจารย์ผู้สอน ดังข้อมูล (67) – (70)

ข้อมูล

(67) เมื่ออาจารย์กำลังเดินเข้าห้องเรียน นักศึกษาพูดกับเพื่อนว่า “ขาโหดมาแล้วว่ะ”

(68) นักศึกษา : อ๋อ อาจารย์นี่เองที่เขาบอกว่าโหด

(69) เมื่ออาจารย์พูดตักเตือนนักศึกษาทั้งห้องว่า ใครขาดเรียนเกิน 3 ครั้งจะหมดสิทธิ์สอบ มีนักศึกษาคนหนึ่งพูดเลียนแบบว่า “จะหมดสิทธิ์สอบ”

(70) เมื่อเห็นอาจารย์เป็นคนไม่ค่อยสูงมากนัก นักศึกษาพูดว่า “กินนมเยอะ ๆ”

ข้อมูล (67) จากสถานการณ์ที่อาจารย์ผู้สอนเดินเข้าห้องเรียนแล้วได้ยินนักศึกษาคนที่ 1 พูดกับนักศึกษาคนที่ 2 ว่า ‘ขาโหดมาแล้ว’ ซึ่งการพูดคุยนั้นอยู่ในระยะที่อาจารย์สามารถได้ยินอย่างชัดเจน ทำให้อาจารย์สามารถเข้าใจได้ทันทีว่านักศึกษาพูดถึงตนเองโดยมีเจตนาล้อเลียนนิสัยที่เป็นคนเจ้าระเบียบ เข้มงวด การเรียกฉายานั้นแม้ปรากฏในสถานการณ์ที่นักศึกษาไม่ได้ใช้เรียกขานอาจารย์โดยตรง แต่การกล่าวถึงอาจารย์ผู้สอนในฐานะบุคคลที่ 3 และอยู่ในระยะที่ผู้ถูกกล่าวถึงสามารถได้ยินอย่างชัดเจน ก็ถือเป็นการพูดคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนได้เช่นกัน ส่วนข้อมูล (68) อาจารย์ผู้สอนถูกนักศึกษาล้อเลียนเกี่ยวกับบุคลิกภาพจากสิ่งที่ได้ยินมาจากผู้อื่นในสถานการณ์ที่อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาเพิ่งทำความรู้จักกัน โดยมีเจตนาพูดให้เพื่อนนักศึกษารู้ถึงสิ่งไม่ดีที่ผู้อื่นพูดถึงอาจารย์ผู้สอน

จากกรณีข้อมูล (69) อาจารย์ได้เตือนนักศึกษาทั้งห้องที่เริ่มขาดเรียนบ่อยครั้งว่า หากขาดเรียนเกิน 3 ครั้งนักศึกษาจะถูกตัดสิทธิ์จากการเข้าสอบ แต่นักศึกษาคนหนึ่งที่มีชื่อในกลุ่มเสี่ยงที่จะถูกตัดสิทธิ์ได้นำคำพูดของอาจารย์มาพูดล้อเลียนโดยการพูดเลียนแบบเพื่อให้เกิดความสนุกหรือตลกขบขัน เพื่อลดความรุนแรงในการเสียหน้าลงเนื่องจากตนเองเป็นหนึ่งในคนที่เสี่ยงต่อการถูกตัดสิทธิ์ เป็นการแสดงเจตนาว่านักศึกษาไม่กังวลเรื่องที่ตนเองจะถูกตัดสิทธิ์ในการสอบหากขาดเรียนเกิน 3 ครั้ง อีกทั้งยังเป็นการแสดงถึงความไม่สนใจต่อการเตือนอาจารย์อีกด้วย การที่อาจารย์ถูกนักศึกษาไม่เห็นความสำคัญต่อคำพูดของตนเองทำให้อาจารย์รู้สึกว่าบทบาทตนเองถูกลดความน่าเชื่อถือลง และข้อมูล (70) นักศึกษาเห็นอาจารย์ผู้สอนมีส่วนสูงที่น้อยกว่าตนเองจึงพูดกับอาจารย์ว่า ‘กินนมเยอะ ๆ’ ทำให้อาจารย์รู้ได้ทันทีว่านักศึกษามีเจตนาพูดล้อเลียนส่วนสูงของอาจารย์อยู่ เพราะเป็นที่รู้กันดีว่าการดื่มนมจะมีส่วนช่วยให้สูงขึ้น คนทั่วไปนิยมดื่มนมเยอะ ๆ เพื่อเพิ่มส่วนสูง การถูกนักศึกษาใช้ถ้อยคำล้อเลียนย่อมทำให้อาจารย์รู้สึกเสียหน้าและไม่มั่นใจ เพราะการล้อเลียนข้อด้อยของบุคคลอื่นถือเป็นการคุกคามหน้าผู้ที่ถูกล้อเลียน อีกทั้งการพูดล้อเลียนมักเกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่มีความสนิทสนมกันมากพอสมควร การล้อเลียนอาจารย์จึงเป็นการแสดงความไม่สุภาพของตัวนักศึกษาซึ่งเป็นผู้พูดเองอีกด้วย

1.8 **กลวิธีประชดประชัน** การพูดประชดประชันหมายถึงการพูดเป็นเชิงกระทบกระแทกแดกดัน หรือพูดในสิ่งที่มีนัยเกินจริง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า รูปภาษาที่ใช้ในการประชดประชันคือคำว่า ‘ไม่เข้าใจทั้งหมด’ ‘เรียนไปก็โง่เหมือนเดิม’ ‘โคตรชอบ’ และคำว่า ‘ว่าจะไม่มาแล้ว’ ประเด็นที่นักศึกษาพูดประชดประชันมี 2 ประเด็นคือ การเรียน และการมาสาย โดยรูปภาษาที่มีความนัยเกินจริงที่ใช้ในการประชดประชันเหล่านี้ ไกรซ์ได้กำหนดว่าเป็นการละเมิดหลักคุณภาพ (The maxim of quality) ของหลักความร่วมมือในการสนทนา ดังข้อมูล (71) และ (74)

ข้อมูล

(71) อาจารย์ : จากที่อาจารย์อธิบายไปเมื่อกี้ มีใครไม่เข้าใจตรงไหนจะให้อธิบายเพิ่มมั้ยคะ

นักศึกษา : ไม่เข้าใจทั้งหมดเลยค่ะ

(72) อาจารย์ : เรียนก็ไม่ตั้งใจ การบ้านก็ไม่ทำ งานก็ไม่ส่ง จะเรียนจบมั้ย

นักศึกษา : เรียนไปก็โง่เหมือนเดิมแหละ

(73) อาจารย์ : ชอบเรียนภาษาอังกฤษมั้ย

นักศึกษา : โคตรชอบเลย

(74) อาจารย์ : ทำไมมาสายตั้งชั่วโมง

นักศึกษา : ว่าจะไม่มาแล้ว

ส่วนข้อมูล (71) อาจารย์ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักศึกษาถามในส่วนเนื้อหาที่อาจารย์ได้อธิบายไปแล้วแต่นักศึกษายังไม่เข้าใจ อาจารย์จะได้อธิบายในจุดนั้นเพิ่มเติม วิธีการถามของอาจารย์มีใช้คำแสดงคำถามว่า ‘ตรงไหน’ เพื่อเน้นว่าจะอธิบายเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของเนื้อหาเท่านั้น การตอบคำถามที่เหมาะสมนั้นนักศึกษาอาจตอบเป็นหัวข้อที่ต้องการให้อาจารย์อธิบายเพิ่ม แต่นักศึกษากลับตอบว่า ‘ทั้งหมด’ ซึ่งเป็นการใช้คำบ่งปริมาณที่มากเกินจริง ทำให้อาจารย์รู้ได้ทันทีว่านักศึกษาพูดประชดประชัน และมีเจตนาเพียงต้องการก่อกวนอาจารย์ผู้สอนนั่นเอง ส่วนข้อมูล (72) อาจารย์ผู้สอนตำหนินักศึกษาเกี่ยวกับการไม่ทำงานตามที่มอบหมายไป ไม่ส่งงานและไม่ตั้งใจเรียน แต่นักศึกษาไม่เห็นประโยชน์จากการที่จะต้องส่งงานหรือตั้งใจเรียน โดยพูดประชดประชันว่าเรียนไปก็โง่เหมือนเดิม เพราะต้องการสื่อเจตนาว่าถึงทำงานที่ได้รับมอบหมาย ส่งงานครบ หรือตั้งใจเรียน ก็ไม่สามารถทำให้ตนเองพัฒนาในด้านการเรียนขึ้นมาได้

จากข้อมูล (73) นักศึกษาใช้กลวิธีการพูดประชดประชันด้วยการตอบคำถามของอาจารย์ผู้สอนที่ถามว่าชอบเรียนภาษาอังกฤษหรือไม่ ปกติแล้วการตอบคำถามที่เหมาะสมอาจตอบได้ว่า ‘ชอบหรือ ไม่ชอบ’ แค่นั้น แต่ในสถานการณ์นี้นักศึกษาเลือกใช้คำว่า ‘โคตรชอบเลย’ ถึงแม้จะมีคำว่า ‘โคตร’ สื่อความหมายว่า ‘มาก’ หากแปลตามรูปภาษาแล้วจะหมายถึง นักศึกษาชอบเรียนภาษาอังกฤษมาก แต่การตอบคำถามของนักศึกษาในสถานการณ์นี้ นักศึกษาเลือกใช้กลวิธีพูดประชดประชันโดยใช้คำที่สื่อความหมายเกินจริง ซึ่งอาจารย์ผู้สอนเข้าใจความหมายได้ทันทีว่าถ้อยคำนั้นเป็นถ้อยคำนัยผกผัน (Verbal irony) และนักศึกษามีเจตนาต้องการบอกว่าไม่ชอบเรียนภาษาอังกฤษอย่างมาก รวมทั้งการใช้คำว่า ‘โคตร’ ในการพูดกับผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าและผู้ที่ไม่ได้สนิทสนมด้วยนั้น ถือว่าพูดไม่สุภาพอย่างยิ่ง และข้อมูล (74) อาจารย์ผู้สอนตำหนินักศึกษาว่ามาเข้าเรียนสาย นักศึกษาอาจรู้สึกเสียหน้า

จากการถูกตำหนิ จึงใช้การประชดประชันโต้ตอบเพื่อรักษาหน้าตนเองว่าวันนี้ตนเองตั้งใจว่าจะไม่มาเรียนแล้ว เพื่อทำให้อาจารย์ผู้สอนฟังดูเหมือนว่ากลายเป็นเรื่องที่ดีที่นักศึกษาเปลี่ยนใจจากไม่มาเรียนเป็นมาเรียนแทนถึงแม้ว่าจะมาเรียนสายก็ตาม ซึ่งมีเจตนาในการเลี่ยงประเด็นที่ทำผิด แม้นักศึกษาจะใช้กลวิธีประชดประชันในการลดความรุนแรงของความผิดที่ตนเองกระทำและเป็นการรักษาหน้าตนเองไปพร้อมกัน แต่ในทางกลับกันคู่สนทนาซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนอาจรู้สึกว่านักศึกษาแสดงความไม่สุภาพต่ออาจารย์ด้วยการตอบคำถามด้วยการประชดประชันมากกว่า

1.9 **กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว** คือการพูดหรือถามถึงเรื่องที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวไม่ต้องการเปิดเผยให้ผู้อื่นรู้ โดยปกติแล้วเรื่องส่วนตัวของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นหน้าด้านลบที่ไม่ต้องการให้ใครมารบกวน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้พูดนั้นอยู่ในสถานภาพที่ไม่สนิทสนมด้วย จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า รูปภาษาที่ปรากฏจะเป็นคำที่บ่งบอกถึงหัวข้อหรือประเด็นที่เป็นเรื่องส่วนตัว ได้แก่ ชื่อเล่น เบอร์โทรศัพท์ และการไปในสถานที่ท่องเที่ยวยามราตรี เช่น ผับ และมีการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ ทุกครั้งเมื่อต้องการพูดหรือถามเรื่องส่วนตัว ดังข้อมูล (75) – (77)

ข้อมูล

(75) นักศึกษา : อาจารย์ชื่อเล่นชื่ออะไรคะ

(76) นักศึกษาพูดว่า “อาจารย์ ขอเบอร์ด้วย” เมื่อเจอกันครั้งแรกของการเปิดเทอมใหม่

(77) นักศึกษา : อาจารย์ เมื่อคืนไปผับมาเหรอ เห็นนะๆ

จากข้อมูล (75) เป็นกรณีที่นักศึกษาถามชื่อเล่นอาจารย์ผู้สอนในชั้นเรียน เพราะนักศึกษามีเจตนาต้องการเรียกชื่อเล่นของอาจารย์มากกว่าชื่อจริง อาจเนื่องจากนักศึกษารู้สึกว่าการเรียกชื่อเล่นของอาจารย์ผู้สอนนั้นสะดวกมากกว่าเรียกชื่อจริง และการเรียกด้วยชื่อเล่นยังแสดงถึงความสนิทสนมที่ทั้งสองฝ่ายมีต่อกันได้อีกด้วย ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าสนิทกับอาจารย์มากขึ้น ถึงแม้ว่าการถามชื่อเล่นจะเป็นเรื่องส่วนตัว แต่นักศึกษามีการใช้คำลงท้ายแสดงการถาม ‘คะ’ เพื่อแสดงความสุภาพและแสดงความเคารพต่ออาจารย์ผู้สอน รวมทั้งยังสามารถลดความรู้สึกในการถูกคุกคามเรื่องส่วนตัวของอาจารย์ผู้สอนลงด้วย ส่วนข้อมูล (76) เป็นกรณีที่นักศึกษาต้องการให้อาจารย์บอกเบอร์โทรศัพท์โดยใช้รูปประโยคคำสั่งว่า ‘อาจารย์ ขอเบอร์ด้วย’ เป็นการแสดงเจตนาว่าต้องการติดต่อกับอาจารย์ผู้สอนทางโทรศัพท์มากกว่าวิธีการอื่น เช่น การไปพบที่ห้องพักอาจารย์ อาจเนื่องจากการติดต่อทางโทรศัพท์เป็นวิธีที่สะดวกและรวดเร็วกว่า ในกรณีข้อมูล (77) นั้นเป็นการพูดถึงสถานการณ์ที่นักศึกษาไปเจออาจารย์ผู้สอนในผับ แสดงถึงเจตนาในการล้อเลียนอาจารย์ แม้ว่าจะไม่ใช่เวลาราชการแล้ว แต่ก็ถือว่า

ผับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวยามราตรี ไม่เหมาะสมต่ออาชีพครู/อาจารย์ การที่ถูกพูด/ถามถึงเรื่องส่วนตัวจากนักศึกษาแบบนี้ อาจารย์อาจรู้สึกถูกก้าวก่ายความเป็นส่วนตัวมากเกินไป

1.10 **กลวิธีต่อว่ากลับ** การต่อว่ากลับคือการใช้ถ้อยคำของผู้พูดว่ากล่าวกลับไปที่คู่สนทนา เนื่องจากผู้พูดรู้สึกว่าตนเองถูกคุกคามหน้ารุนแรงเนื่องด้วยการไม่ได้รับความเท่าเทียมเมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่น บางครั้งอาจมีสาเหตุมาจากการถูกตำหนิต่อหน้าบุคคลอื่น หรือถูกคู่สนทนารบกวนมากเกินไป จึงโต้ตอบด้วยการต่อว่ากลับเพื่อให้คู่สนทนารู้สึกเสียหน้าเหมือนตนเอง หรือบางครั้งเป็นการต่อว่ากลับในรูปประโยคคำถามเพื่อให้คู่สนทนาคิดเอาเองว่าตนเองรบกวนผู้อื่นอย่างไร รูปภาษาที่พบในการใช้กลวิธีต่อว่ากลับของนักศึกษาคือรูปประโยคบอกเล่าและประโยคคำถามที่สื่อความว่าเป็นความผิดของอาจารย์ผู้สอนในประเด็นที่เกี่ยวกับการที่นักศึกษาคุยระหว่างการเรียน นักศึกษาแต่งกายผิดระเบียบ และงานที่มอบหมายให้นักศึกษาทำ ดังข้อมูล (78) – (80)

ข้อมูล

(78) อาจารย์ : เงียบ ๆ หน่อยนักศึกษาคนนั้นน่ะ คุยทุกคาบเลย

นักศึกษา : <u>อาจารย์ก็ว่าแต่ผม อาจารย์มีอคติกับผม</u>

(79) อาจารย์ : วันหลังถ้าแต่งตัวผิดระเบียบมาอีกก็ไม่ต้องเข้าห้องเรียนนะคะ

นักศึกษา : <u>มีแต่อาจารย์นี่แหละเคร่งอยู่คนเดียว</u>

(80) นักศึกษาพูดเกี่ยวกับการสั่งงานของอาจารย์ว่า “อาจารย์สอนแค่วิชาเดียว ผมต้องทำการบ้านตั้งหลายวิชา <u>ถ้าอาจารย์สอนหลายวิชาบ้างล่ะ</u>”

จากข้อมูล (78) ขณะทำการสอน มีนักศึกษาคนหนึ่งคุยกับเพื่อนและไม่สนใจเรียน อาจารย์ผู้สอนจึงว่ากล่าวและบอกให้เงียบ นักศึกษาถูกต่อว่าต่อหน้าเพื่อนในห้องจึงรู้สึกเสียหน้าและรักษาหน้าตนเองด้วยการต่อว่าอาจารย์กลับว่าอาจารย์ตำหนิแต่ตนเองเพราะมีอคติ การต่อว่ากลับเช่นนี้ก็เพื่อกล่าวโทษเพื่อให้เป็นความผิดของอาจารย์ผู้สอนเช่นกัน ส่วนข้อมูล (79) นักศึกษาแต่งกายผิดระเบียบมาเรียน อาจารย์ผู้สอนจึงตำหนินักศึกษาในห้องเรียน นักศึกษาที่ถูกตำหนิจึงรู้สึกเสียหน้า จึงรักษาหน้าตนเองด้วยการต่อว่าอาจารย์กลับว่าอาจารย์เคร่งเรื่องระเบียบการแต่งกายมากไปอยู่คนเดียว การต่อว่ากลับเช่นนี้ก็เพื่อมีเจตนากล่าวโทษเพื่อให้เป็นความผิดของอาจารย์ผู้สอนและยังแสดงตีความหมายจากถ้อยคำได้เพิ่มเติมว่าอาจารย์ท่านอื่นไม่ได้เคร่งระเบียบในการแต่งกายเท่านี้ด้วย และข้อมูล (80) อาจารย์ผู้สอนสั่งงานตามที่ได้กำหนดไว้ในรายวิชา แต่นักศึกษาเห็นว่าอาจารย์สั่งงานเยอะเกินไป และนักศึกษาต้องเรียนหลายวิชาทำให้มีงานที่ได้รับมอบหมายหลายอย่าง ทำให้ไม่สามารถทำ

เสร็จได้ทัน จึงพูดต่อว่าด้วยคำถามย้อนกลับไปที่อาจารย์ แต่การย้อนถามอาจารย์ผู้สอนนั้นนักศึกษาไม่ได้ต้องการให้อาจารย์ตอบ แต่มีเจตนาตำหนิว่าอาจารย์ไม่ได้อยู่ในสถานภาพเดียวกันกับนักศึกษา อาจารย์จึงไม่เข้าใจว่านักศึกษานั้นมีงานต้องทำมาก

การเลือกใช้กลวิธีต่อว่ากลับเพื่อรักษาหน้าตนเองจากการถูกคุกคามหน้าของนักศึกษานั้นขึ้นอยู่กับว่านักศึกษารู้สึกว่าตนเองเสียหน้ามากเพียงใด แม้ว่าจะเลือกใช้กลวิธีต่อว่ากลับเพื่อรักษาหน้าตนเอง แต่กลวิธีนี้กลับเป็นกลวิธีที่แสดงการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาเองด้วยเช่นกัน เนื่องจากเป็นการกระทำที่สังคมยังไม่สามารถยอมรับได้ โดยเฉพาะเมื่อผู้พูดเป็นนักศึกษาต่อว่ากลับอาจารย์ผู้สอนซึ่งมีความอาวุโสมากกว่า ทำให้เป็นการแสดงความก้าวร้าวที่ไม่สุภาพอย่างยิ่ง รวมทั้งไม่ยังเป็นการเคารพต่อบทบาทในสังคมของอาจารย์อีกด้วย

1.11 **กลวิธีกล่าวแย้ง** คือการพูดแสดงความไม่เห็นด้วยกับอีกฝ่าย จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า รูปภาษาที่ใช้กล่าวแย้งจะอยู่ในรูปแบบโครงสร้างประโยคบอกเล่าและประโยคคำถาม ซึ่งแสดงความเห็นต่างโดยอ้อมโดยใช้เหตุผลบอกแทน ไม่ปรากฏการใช้ประโยคปฏิเสธและคำกล่าวแย้งโดยตรง เช่น ‘ผม/หนูไม่เห็นด้วย’ แสดงให้เห็นว่าแม้นักศึกษาต้องการแสดงความเห็นที่ไม่ตรงกับอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาจะเลือกใช้การแสดงความเห็นทางอ้อมมากกว่าเพื่อแสดงความสุภาพต่ออาจารย์และลดความไม่สุภาพของนักศึกษาที่เป็นผู้พูดลง รวมถึงปรากฏการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ ในการกล่าวแย้งด้วย ประเด็นที่นักศึกษากล่าวแย้งกับอาจารย์มี 2 ประเด็นคือ วิธีการสอนของอาจารย์ และ เรื่องการทาสีเล็บ ดังข้อมูล (81) – (83)

ข้อมูล

(81) ขณะที่อาจารย์เขียนบรรยายเนื้อหาบนกระดาน นักศึกษาพูดว่า “อาจารย์คะ <u>เขียนคำศัพท์ผิดหรือเปล่า”</u>

(82) นักศึกษา : อาจารย์ค่ะ <u>ตรวจผิดหรือเปล่า</u> ทำไมข้อนี้ของเพื่อนถูกแล้วของหนูผิดอ่ะ
อาจารย์ : อ๋อค่ะ อาจารย์พลาดเอง ข้อนี้ถูกนะคะ

(83) อาจารย์ : วันหลังห้ามทาเล็บสีแดงแบบนี้มาเรียนอีกนะคะ ให้เกียรติชุดนักศึกษาที่ใส่บ้าง
นักศึกษา: <u>สีชมพูค่ะอาจารย์</u>

จากข้อมูล (81) นักศึกษาสังเกตว่าอาจารย์ผู้สอนเขียนคำศัพท์บนกระดานผิด จึงใช้ประโยคคำถามพูดแสดงความเห็นแย้งกับอาจารย์ผู้สอนด้วยคำว่า ‘ผิดหรือเปล่า’ แต่นักศึกษาไม่ได้ต้องการให้

อาจารย์ผู้สอนตอบ เนื่องจากนักศึกษาถามทั้งที่รู้อยู่แล้วว่าคำศัพท์ที่อาจารย์เขียนบนกระดานนั้นผิด แต่ถามเพราะมีเจตนาต้องการแจ้งให้อาจารย์ทราบว่าอาจารย์เขียนคำศัพท์ผิดเท่านั้น การใช้รูปประโยคคำถามของนักศึกษานั้นเป็นการกล่าวแบบไม่ผูกมัดว่าอาจารย์ผู้สอนเขียนคำศัพท์ผิดจริง ผู้ฟังซึ่งเป็นอาจารย์ยังรู้สึกว่าสามารถตรวจสอบแล้วโต้แย้งหรืออธิบายได้ รวมทั้งยังปรากฏการใช้คำเรียกขาน 'อาจารย์' และการใช้คำลงท้ายแสดงการถาม 'คะ' เพราะผู้พูดต้องการแสดงความสุภาพและแสดงความเคารพต่ออาจารย์ที่เป็นผู้อาวุโสกว่าแม้ตนเองจะต้องแสดงความเห็นต่างจากอาจารย์ก็ตาม

ส่วนข้อมูล (82) นักศึกษากล่าวแย้งอาจารย์ผู้สอนในสถานการณ์ที่ผู้สอนตรวจงานผิดเลยให้คะแนนนักศึกษาผิดไป เมื่อนักศึกษาสังเกตพบความผิดพลาดจากการเปรียบเทียบกับงานของเพื่อนจึงได้แจ้งให้อาจารย์ทราบ หน้าที่การสอนถือเป็นความชำนาญสำหรับครู/อาจารย์ทุกคน แต่การที่โดนนักศึกษาที่มีความชำนาญน้อยกว่าติงข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องในสิ่งที่ตนเองชำนาญนั้น ทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกเสียหน้าได้ ถือว่าอาจารย์ผู้สอนถูกคุกคามหน้าได้เช่นกัน และข้อมูล (83) นักศึกษาทาเล็บสีแดงมาเรียน อาจารย์ผู้สอนจึงตำหนินักศึกษาต่อหน้าเพื่อนในชั้นเรียน ทำให้นักศึกษารู้สึกเสียหน้า นักศึกษาจึงใช้การกล่าวแย้งอาจารย์โดยมีเจตนารักษาหน้าตนเองด้วยการพูดถึงสีเล็บว่าตนเองทาสีชมพูมาไม่ใช่สีแดง

จากผลการศึกษาข้อมูล (81) – (82) พบการใช้คำถามแย้งอาจารย์ผู้สอน ที่มีโครงสร้าง [ผิด+หรือเปล่า] เพื่อสื่อว่านักศึกษาไม่เห็นด้วยกับอาจารย์ผู้สอน แต่ไม่กล่าวว่าผิดอย่างตรงไปตรงมา สอดคล้องกับผลการวิจัยของปวีณา วัชรสุวรรณ (2547) เรื่องกลวิธีทางภาษาในการแสดงวัจนกรรมการกล่าวแย้งของนักเรียนเมื่อครูกล่าวผิด ส่วนข้อมูล (83) นักศึกษาใช้วิธีกล่าวแย้งด้วยคำแทน โดยใช้คำว่า 'สีชมพู' แย้งคำว่า 'สีแดง'

1.12 กลวิธีแสดงความรู้สึกแง่ลบของผู้พูด คือการพูดถ่ายทอดความรู้สึกหรือความคิดที่มีต่อผู้ฟังหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟังในแง่ลบ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า รูปภาษาที่ใช้ในการพูดแสดงความรู้สึกด้านลบคือคำว่า 'ไม่ชอบ' และ 'เบื่อ' โดยใช้พูดแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับรายวิชาที่ต้องเรียน

ข้อมูล

(84) นักศึกษาพูดต่อหน้าอาจารย์ที่สอนวิชาการเขียนภาษาอังกฤษว่า "ผม<u>ไม่ชอบ</u>เรียนภาษาอังกฤษ"

(85) นักศึกษา : อาจารย์สอนไรก็ไม่รู้ <u>เบื่อ</u>

จากข้อมูล (84) นักศึกษากล่าวคำว่า ‘ไม่ชอบ’ แสดงความรู้สึกแง่ลบเพื่อบอกให้อาจารย์ผู้สอนทราบว่านักศึกษาไม่มีความถนัดในรายวิชาภาษาอังกฤษและไม่อยากเรียน การพูดแสดงความรู้สึกด้านลบต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ผู้สอน นอกจากเป็นการทำลายความรู้สึกของอาจารย์ผู้สอนแล้วยังเป็นการแสดงความไม่สุภาพของนักศึกษาด้วย และข้อมูล (85) นักศึกษานั่งเรียนอยู่แล้วหันไปพูดกับเพื่อนว่าเบื่อ เป็นการแสดงความรู้สึกแง่ลบเกี่ยวกับวิธีการสอนของอาจารย์ผู้สอน แม้จะเป็นการพูดคุยกับเพื่อน แต่อยู่ในระยะที่อาจารย์ผู้สอนได้ยินชัดเจน นักศึกษามีเจตนาต้องการให้อาจารย์ผู้สอนทราบว่าวิธีการที่อาจารย์ใช้สอนทำให้นักศึกษาเรียนไม่รู้เรื่องและไม่อยากเรียน

จากผลการศึกษาข้อมูล (84) ผู้วิจัยพบคำที่แสดงความรู้สึกในด้านลบของนักศึกษาคือคำว่า ‘ไม่ชอบ’ สอดคล้องกับผลการวิจัยของรุ่งอรุณ ใจซื่อ (2549) เรื่องวัจนกรรมแสดงความไม่พอใจในภาษาไทย : กรณีนิสิตนักศึกษา รวมทั้งผู้วิจัยยังพบการใช้คำว่า ‘เบื่อ’ จากข้อมูล (85) ในการกล่าวแสดงความรู้สึกแง่ลบของนักศึกษาเพิ่มเติมจากการศึกษาในครั้งนี้ด้วย

2.13 **กลวิธีสั่ง** การสั่งคือการพูดให้บุคคลหนึ่งกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามที่ผู้พูดต้องการ ผู้พูดจะต้องเป็นบุคคลที่มีอำนาจ อยู่ในสถานภาพสูงกว่าผู้ฟัง มีความอาวุโสมากกว่า หรือมีความสนิทสนมกันมากพอ เช่น เจ้านายสั่งลูกน้อง พี่สั่งน้อง และเพื่อนสั่งเพื่อน ในสังคมที่มีการให้ความสำคัญกับความอาวุโสของบุคคลอย่างสังคมไทย การถูกสั่งโดยผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า อาวุโสน้อยกว่า หรือจากบุคคลที่ไม่มีความสนิทสนมกันมากพอยังคงเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม ผู้ถูกสั่งจะรู้สึกเสียหน้าหรือศักดิ์ศรีที่ตนเองมี รูปภาษาที่ใช้ในกลวิธีสั่งที่นักศึกษาใช้มี 2 รูปแบบคือ การสั่งอย่างตรงไปตรงมา และการสั่งอย่างมีเงื่อนไข การใช้กลวิธีนี้พบว่านักศึกษามักเลือกใช้คำยกย่องเพื่อเรียกขานอาจารย์ผู้สอนก่อนเริ่มโครงสร้างประโยคคำสั่งส่วนใหญ่ ปรากฏการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ นอกจากนี้ยังพบคำลงท้ายประโยคการสั่งด้วยคำว่า ‘นักเลย’ และ ‘เลยนะ’ ท้ายประโยค ส่วนประเด็นที่นักศึกษาพูดสั่งอาจารย์ผู้สอนพบ 2 ประเด็นคือ การแต่งกายผิดระเบียบ และการเลิกชั้นเรียน ดังข้อมูล (86) – (87)

การสั่งอย่างตรงไปตรงมา

ข้อมูล

(86) อาจารย์ : เป็นนักศึกษาปี 1 ต้องใส่รองเท้าผ้าใบขาวไม่ใช่หรือคะ ทำไมใส่รองเท้าดำมา

นักศึกษา : อาจารย์<u>อย่าเคร่งนักเลย</u>

จากข้อมูล (86) นักศึกษาหญิงชั้นปีที่ 1 ใส่รองเท้าสีดำมาเข้าเรียน แต่ระเบียบของมหาวิทยาลัยว่าด้วยการแต่งกายของนักศึกษาหญิงกำหนดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ต้องใส่รองเท้าผ้าใบสี

ขาว อาจารย์ผู้สอนจึงถามด้วยคำแสดงคำถาม ‘ทำไม’ โดยมีนัยตำหนินักศึกษาให้รู้ว่านักศึกษาแต่งกายผิดระเบียบ แต่นักศึกษากลับโต้ตอบด้วยการสั่งแนะนำอาจารย์ว่าอย่าเคร่งในเรื่องระเบียบมากนัก แทนที่จะตอบคำถามหรือขอโทษเพื่อยอมรับในความผิดของตนเอง การโต้ตอบการสนทนาด้วยคำสั่งในสถานการณ์นี้เพราะนักศึกษามีเจตนาที่จะเปลี่ยนความผิดที่เกิดขึ้นให้มาจากความเคร่งเรื่องระเบียบของอาจารย์แทน แม้การใช้กลวิธีสั่งของนักศึกษาจะปรากฏร่วมกับการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ แต่ก็ยังคงแสดงถึงความไม่สุภาพต่ออาจารย์ผู้สอน เนื่องจากเป็นการตอบคำถามที่ไกรซ์ระบุไว้ว่าเป็นการละเมิดหลักตรงประเด็น (The maxim of relevance) ของหลักความร่วมมือในการสนทนา เพราะนักศึกษาพูดโต้ตอบในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่อาจารย์ผู้สอนถาม นอกจากนักศึกษาจะใช้การสั่งอย่างตรงไปตรงมาแล้ว จากการศึกษายังพบการสั่งอย่างมีเงื่อนไขด้วย ดังข้อมูลต่อไปนี้

การสั่งอย่างมีเงื่อนไข

ข้อมูล

(87) อาจารย์ : วันนี้เรานัดกันสอบย่อยใช่มั้ยคะ

นักศึกษา : อาจารย์ <u>สอบเสร็จแล้ว ปล่อยเลยนะ</u>

จากข้อมูล (87) อาจารย์กำลังพูดเข้าประเด็นที่ได้นัดไว้ว่าจะทดสอบย่อยนักศึกษาในคาบเรียนนี้ ซึ่งใช้เวลาในการสอบไม่นาน และสามารถเรียนต่อได้หลังจากสอบ แต่นักศึกษาไม่ต้องการสอบและเรียนในวันเดียวกัน จึงพูดสั่งอาจารย์ผู้สอนแบบมีเงื่อนไขว่าสอบเสร็จแล้วให้ปล่อย โดยคำกล่าวสั่งเป็นประโยคความซ้อน ปรากฏการใช้ร่วมกับคำว่า ‘แล้ว’ เพื่อแสดงเจตนาว่าต้องการที่จะสอบเพียงอย่างเดียวและไม่ต้องการเรียนต่อหลังจากสอบ ในการใช้กลวิธีสั่งของนักศึกษายังคงปรากฏการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ ก่อนโครงสร้างประโยคคำสั่ง และมีการเพิ่มเงื่อนไขในการพูดสั่งเข้ามา

1.14 **กลวิธีตัดบทสนทนา** การตัดบทสนทนาหมายถึงผู้พูดใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงการสิ้นสุดการสนทนาหรือแสดงเจตนาว่าไม่ต้องการดำเนินการสนทนากับคู่สนทนาต่อไป และเป็นกลวิธีหนึ่งที่เฉิน (Chen. 2001) ได้กำหนดไว้ว่าเป็นกลวิธีรักษาหน้าของผู้พูดเมื่อผู้พูดรู้สึกว่าเสี่ยงต่อการเสียหน้าจากการสนทนา รูปภาษาที่พบในการใช้กลวิธีตัดบทสนทนาของนักศึกษา คือ ‘ไม่อยากคุยกับอาจารย์แล้ว’ และ ‘ไม่เป็นไร’ในสถานการณ์ที่ไม่ต้องการสนทนากับอาจารย์ผู้สอนต่อไป หรือต้องการจบการสนทนากับอาจารย์ผู้สอนในเวลานั้นทันที ประเด็นที่นักศึกษาเลือกใช้กลวิธีตัดบทสนทนาคือ การขอส่งงานแก้ผลการเรียน I และการโดนหักคะแนนจิตพิสัย ดังข้อมูล (88) – (89)

ข้อมูล

(88) อาจารย์ : ทำไมเพิ่งมาติดต่อขอแก้ I ตอนนี้ ผ่านมาจนจะหมดเทอมแล้ว จะหมดกำหนดแล้วเนี่ย ให้งานไป เธอจะทำส่งครูทันมั้ย

นักศึกษา : หนูไม่อยากคุยกับอาจารย์แล้ว (เดินออกจากห้องเรียน)

(89) อาจารย์ : เธอมาสายทุกคาบแบบนี้ รู้มั้ยว่าโดนหักคะแนนจิตพิสัยจนจะหมดอยู่แล้วนะ

นักศึกษา : ไม่เป็นไรครับ

จากข้อมูล (88) นักศึกษาขอส่งงานเพื่อแก้ผลการเรียน I จากภาคการศึกษาที่ผ่านมา แต่เนื่องจากมาติดต่อช้าจนเกือบหมดเวลาในระยะเวลาที่กำหนดไว้ จึงถูกอาจารย์ผู้สอนตำหนิ ทำให้นักศึกษารู้สึกเสียหน้าจึงใช้การโต้ตอบด้วยการพูดตัดบทสนทนาว่าไม่ต้องการคุยกับอาจารย์แล้วเพื่อสื่อเจตนาว่าไม่ต้องการฟังคำตำหนิอีกต่อไป การพูดตัดบทสนทนากับคู่สนทนาซึ่งมีความอาวุโสเป็นการแสดงความไม่สุภาพและไม่ให้ความเคารพในบทบาททางสังคมของคู่สนทนา และข้อมูล (89) ในกรณีที่นักศึกษามาเรียนสายบ่อย ๆ ทำให้มีผลต่อคะแนนจิตพิสัย ซึ่งอาจารย์ผู้สอนจะหักคะแนนักศึกษาเรื่อย ๆ เมื่อพบว่าคะแนนนักศึกษาถูกหักจากการมาสายจำนวนมาก จึงแจ้งให้นักศึกษทราบพร้อมเตือนให้รู้เกี่ยวกับการโดนหักคะแนน นักศึกษาซึ่งถูกตักเตือนต่อหน้าเพื่อนในชั้นเรียนรู้สึกเสียหน้า จึงรักษาหน้าตนเองด้วยการตัดบทสนทนาด้วยคำว่า ‘ไม่เป็นไร’ มีเจตนาเพื่อให้อาจารย์รู้ว่าตนเองไม่ใส่ใจในการโดนหักคะแนน และไม่คิดจะแก้ไขเรื่องมาเรียนสายด้วย I ม้จะปรากฏการใช้คำแสดงความสุภาพ ‘ครับ’ ท้ายประโยค แต่การตอบคำถามแบบนี้กลับให้อาจารย์รู้สึกว่านักศึกษาไม่ให้ความสำคัญต่อบทบาทในสถานภาพของตน

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปแล้วข้างต้นพบว่า การคุกคามหน้าอาจารย์ส่วนใหญ่เกิดจากกลวิธีการใช้ภาษาที่เป็นกลวิธีเดี่ยว กล่าวคือนักศึกษาเลือกกล่าวถ้อยคำที่แสดงเจตนาใดเจตนาหนึ่งเท่านั้น/ 1 ผลัดการสนทนา อย่างไรก็ดีจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า บางครั้งการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนเกิดจากกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน กล่าวคือ นักศึกษาเลือกกล่าวถ้อยคำที่แสดงมากกว่าหนึ่งเจตนา/ 1 ผลัดการสนทนา ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอในหัวข้อต่อไปนี้

1.2 กลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน

ในลำดับนี้ผู้วิจัยนำเสนอเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน มีจำนวน 4 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่ง กลวิธีแสดงเหตุผล

ร่วมกับกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีการใช้คำไม่สุภาพ และกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีขอร้อง การเลือกใช้กลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน แสดงให้เห็นในตารางที่ 3

ตาราง 3 ค่าร้อยละของกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน

กลวิธี	ร้อยละ
แสดงเหตุผลร่วมกับสั่ง	69.23
แสดงเหตุผลร่วมกับวิจารณ์หรือตำหนิ	15.38
วิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับการใช้คำไม่สุภาพ	7.69
วิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับขอร้อง	7.69
รวม	100

จากตาราง 3 จะเห็นได้ว่ากลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกันที่นักศึกษาเลือกใช้มากที่สุดคือ กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่ง ร้อยละ 69.23 รองลงมาคือ กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ ร้อยละ 15.38 และกลวิธีที่พบการใช้น้อยที่สุด คือ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีการใช้คำไม่สุภาพ และกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีขอร้อง ร้อยละ 7.69 โดยกลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่งที่นักศึกษาเลือกใช้มากที่สุดนั้น อาจเนื่องด้วยเมื่อนักศึกษามีเจตนาต้องการให้อาจารย์ผู้สอนกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ การเลือกกล่าวถ้อยคำที่มีเจตนาสั่งนั้น นักศึกษาจะมีการคำนึงถึงความเหมาะสมในการใช้ภาษากับอาจารย์ผู้สอน หากนักศึกษาเลือกกล่าวถ้อยคำแสดงการสั่งเพียงอย่างเดียวกับอาจารย์ผู้สอน จะยิ่งเป็นการแสดงความไม่สุภาพของตนเอง อาจารย์ผู้สอนที่ถูกนักศึกษาพูดสั่งก็จะรู้สึกไม่ดีและอาจเสียหน้าจากการถูกคุกคามได้ ซึ่งโดยบราวน์และเลวินสันได้ระบุไว้ว่าการพูดสั่งเป็นการคุกคามหน้าด้านลบของผู้ฟังหรือคู่สนทนา ดังนั้นจึงปรากฏการใช้การแสดงเหตุผลประกอบการพูดสั่งเพื่อเพิ่มน้ำหนักความเหมาะสมในการกล่าวถ้อยคำที่มีเจตนาสั่งกับอาจารย์ผู้สอน

ลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลกลวิธีภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน ได้แก่ กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่ง กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีการใช้คำไม่สุภาพ และกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีขอร้อง ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

1.2.1 **กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่ง** เป็นการพูดชี้แจงข้อเท็จจริงในประเด็นหรือหัวข้อที่คู่สนทนากำลังกล่าวถึงร่วมกับการพูดให้บุคคลหนึ่งกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามที่ผู้พูดต้องการ รูปภาษาที่พบในการแสดงเหตุผลคือ ‘อธิบายเร็วไป’ ‘หิว’ ‘หนูจะรีบไป เดี๋ยวไม่ทันรถ’ ‘มันทำงานดึก’ ‘สอบกี่ครั้งก็เหมือนเดิม’ ‘ยังแฮงค์อยู่’ ‘เมื่อคืนผมดึก’ ‘เสาร์อาทิตย์นี้ไม่ว่าง’ และ ‘เพื่อนกินหมูปิ้งอยู่ข้างล่าง’ ส่วนรูปภาษาที่พบในการสั่งคือ การสั่งที่ขึ้นต้นด้วยคำกริยา ได้แก่ ‘ช้า’ ‘ปล่อย’ ‘ตรวจ’ ‘ให้’ ดังข้อมูล (90) – (94) และการสั่งที่ขึ้นต้นด้วยโครงสร้าง [อย่า+คำกริยา] ได้แก่ ‘อย่าสอน’ ‘อย่าเพิ่งสอน’ และ ‘อย่าสั่ง’ ดังข้อมูล (95) – (102) นอกจากนี้ยังพบการใช้คำลงท้าย ในการสั่งคือคำว่า ‘ได้แล้ว’ ‘เหอะ’ และ ‘นะ’ มีการใช้อนุภาคบอกความเล็ก ‘หน่อย’ เพื่อลดขนาดการสั่งให้เป็นเรื่องเล็กน้อย รวมทั้งพบการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ และ คำลดรูป ‘’จารย์’ เมื่อนักศึกษาต้องการแสดงความสนิทสนม ประเด็นที่นักศึกษาใช้ในการแสดงเหตุผลร่วมกับการสั่งมี 6 หัวข้อ ได้แก่ การสอน การเลิกชั้นเรียน การตรวจงาน การถูกขอร้อง การสอบ และงานที่ได้รับมอบหมาย

การแสดงเหตุผลร่วมกับการสั่งที่ขึ้นต้นด้วยคำกริยา

ข้อมูล

(90) นักศึกษา : อาจารย์ <u>อธิบายเร็วไป ช้า ๆ หน่อย</u>

(91) นักศึกษา : อาจารย์<u>ปล่อยได้แล้ว หิว</u>

(92) นักศึกษา : อาจารย์<u>ตรวจให้หนูก่อน หนูจะรีบไป เดี๋ยวไม่ทันรถ</u>

(93) อาจารย์ : ช่วยปลุกเพื่อนข้าง ๆ ที่หลับหน่อยคะ

นักศึกษา : <u>ปล่อยมันเหอะอาจารย์ มันทำงานดึก</u>

(94) อาจารย์ : คนที่สอบไม่ผ่านให้ไปอ่านหนังสือทบทวนมาสอบใหม่คราวหน้า

นักศึกษา : <u>สอบที่ครั้งก็เหมือนเดิมแหละอาจารย์ ให้ผ่าน ๆ ไปเหอะ</u>

จากข้อมูล (90) สถานการณ์นี้นักศึกษาให้เหตุผลว่าอาจารย์ผู้สอนว่าอธิบายเร็วไปทำให้ผู้เรียนทำความเข้าใจตามไม่ทัน แล้วจึงกล่าวถ้อยคำการสั่งว่าให้อธิบายช้าลง จึงมีเจตนาบอกให้อาจารย์อธิบายให้ช้าลง ส่วนข้อมูล (91) ในสถานการณ์ช่วงท้ายคาบเรียนภาคเช้านักศึกษาสั่งให้อาจารย์ปล่อยนักศึกษาไปพักกลางวัน โดยแสดงเหตุผลว่าตนเองหิว เพราะมีเจตนาต้องการให้อาจารย์หยุดทำการสอนแล้วปล่อยให้นักศึกษาไปพักทานข้าว ในกรณีข้อมูล (92) เป็นสถานการณ์ในการช่วงท้ายคาบเรียนภาคบ่าย นักศึกษาสั่งให้อาจารย์ตรวจงานให้ตัวเองก่อนเพื่อนคนอื่น โดยแสดงเหตุผลว่าตนเองต้องรีบกลับบ้านเนื่องจากกลัวจะไม่ทันรถประจำทาง ในข้อมูล (93) อาจารย์ผู้สอนขอให้นักศึกษาช่วยปลุกเพื่อนที่หลับข้าง ๆ แต่นักศึกษากลับสั่งให้อาจารย์ปล่อยให้เพื่อนนอนต่อ ด้วยเหตุผล

ที่ว่าเพื่อนทำงานดึก เป็นการแสดงเจตนาว่านักศึกษาปฏิเสธที่จะทำตามคำขอร้องของอาจารย์ผู้สอน และข้อมูล (94) อาจารย์ผู้สอนบอกให้นักศึกษาที่สอบไม่ผ่านกลับไปอ่านหนังสือทบทวนเพื่อมาสอบแก้ตัวใหม่ในคาบเรียนต่อไป แต่นักศึกษาคิดว่าอ่านหนังสือยังไงก็สอบไม่ผ่าน จึงให้พูดแสดงเหตุผลว่าจะสอบอีกกี่ครั้งก็คงสอบตกเหมือนเดิม และสั่งให้อาจารย์ปล่อยให้ผ่านไป เนื่องจากนักศึกษามีเจตนาขอให้อาจารย์ปล่อยให้คนที่สอบตกผ่านเกณฑ์โดยไม่ต้องสอบอีก นอกจากนักศึกษาจะใช้กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่งที่ขึ้นต้นด้วยคำกริยาแล้ว จากการศึกษาข้อมูลผู้วิจัยยังพบกลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่งที่ขึ้นต้นด้วยโครงสร้าง [อย่า+คำกริยา] ดังข้อมูล (95) – (98)

การแสดงเหตุผลร่วมกับการสั่งที่ขึ้นต้นด้วยโครงสร้าง [อย่า+คำกริยา]

ข้อมูล

(95) นักศึกษา : อาจารย์ ผมยังแฮงค์อยู่ อย่าเพิ่งสอนเยอะ

(96) นักศึกษา : เมื่อคืนผมดึก อย่าสอนเยอะนะ

(97) นักศึกษา : อย่าสั่งงานเยอะนะ เสาร์อาทิตย์นี้ไม่ว่าง

(98) นักศึกษา : 'จารย์ รอแป๊บนะ อย่าเพิ่งสอน เพื่อนกินหมูปิ้งอยู่ข้างล่าง

จากข้อมูล (95) - (98) นั้นเป็นสถานการณ์เกี่ยวกับการสอนและงานที่อาจารย์มอบหมาย ข้อมูล (95) นักศึกษาสั่งอาจารย์ผู้สอนว่าอย่าเพิ่งสอนโดยให้เหตุผลว่าตนเองยังมีอาการแฮงค์อยู่ เพื่อแสดงเจตนาให้อาจารย์ผู้สอนรู้ว่านักศึกษายังไม่พร้อมที่จะเรียน ส่วนข้อมูล (96) นักศึกษาสั่งอาจารย์ผู้สอนว่าอย่าสอนเยอะ โดยแสดงเหตุผลว่าเมื่อคืนตนเองนอนดึก เพื่อแสดงเจตนาให้รู้ว่าตนเองไม่พร้อมที่จะเรียน ข้อมูล (97) นักศึกษาสั่งอาจารย์ผู้สอนว่าอย่าสั่งงานเยอะ โดยให้เหตุผลว่าช่วงเสาร์อาทิตย์ตนเองไม่ว่าง เพื่อแสดงเจตนาว่าต้องไม่การให้อาจารย์มอบหมายงานให้นักศึกษาอีก แ ข้อมูล (98) นักศึกษาสั่งอาจารย์ผู้สอนว่าอย่าเพิ่งสอน โดยให้เหตุผลว่าเพื่อนนักศึกษายังกินข้าวอยู่ เพื่อแสดงเจตนาว่านักศึกษายังไม่พร้อมที่จะเรียน

จากผลการศึกษาข้อมูล (90) – (98) การที่นักศึกษาใช้กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่งเพื่อมีเจตนาให้อาจารย์ผู้สอนทำตามที่ตนเองบอกนั้น บราวน์และเลวินสันได้ระบุไว้ว่าการสั่งเป็นการคุกคามหน้าด้านลบของผู้ฟัง ดังนั้นเมื่อนักศึกษาพูดสั่งอาจารย์ผู้สอนก็ถือว่าคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนเช่นกัน แม้ว่าจะมีการแสดงเหตุผลประกอบก็ตาม รวมทั้งมีการใช้อนุภาคบอกความเล็ก 'หน่อย' เพื่อลดขนาดการสั่งให้เป็นเรื่องเล็กน้อย รวมถึงการใช้คำเรียกขาน 'อาจารย์' และ คำลดรูป ''จารย์' เมื่อนักศึกษาต้องการแสดงความสนิทสนม แต่ก็ยังคงแสดงถึงความไม่สุภาพและไม่เคารพต่ออาจารย์ผู้สอนอยู่ดี เนื่องจากในสังคมไทย การถูกสั่งจากผู้ที่อาวุโสน้อยกว่ายังเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม

1.2.2 **กลวิธีกลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับวิจารณ์หรือตำหนิ** เป็นการพูดชี้แจงข้อเท็จจริงในประเด็นหรือหัวข้อที่คู่สนทนากำลังกล่าวถึงร่วมกับการกล่าวถ้อยคำที่ชี้ผู้ฟังเห็นข้อไม่ดีหรือข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข รูปภาษาที่พบในการแสดงเหตุผลคือ 'ยังทำของเก่าไม่เสร็จ' และ 'ยังเรียนไม่รู้เรื่องเลย' ส่วนรูปภาษาที่ใช้ในการวิจารณ์หรือตำหนิคือ คำว่า 'อีกละ' ประเด็นที่นักศึกษากล่าวแสดงเหตุผลร่วมกับการวิจารณ์หรือตำหนิคือ งานที่ได้รับมอบหมาย และการสอบ ดังข้อมูล (99) – (100)

ข้อมูล

(99) อาจารย์จะสั่งงานนักศึกษา นักศึกษาพูดกับเพื่อนต่อหน้าอาจารย์ว่า "ยังทำของเก่าไม่เสร็จเลย มีของใหม่อีกละ"

(100) นักศึกษา : ยังเรียนไม่รู้เรื่องเลย จะสอบอีกละ

จากข้อมูล (99) อาจารย์ผู้สอนมีการมอบหมายงานให้นักศึกษาทำเพื่อพัฒนาความรู้ที่ได้เรียนไปอยู่สม่ำเสมอ เมื่ออาจารย์สั่งงานชิ้นใหม่ นักศึกษาจึงหันไปพูดกับเพื่อนว่างานที่ได้รับมอบหมายมาก่อนหน้านี้ยังทำไม่เสร็จเลย วันนี้ต้องทำงานที่อาจารย์มอบหมายให้ใหม่อีก เพื่อแสดงเจตนาว่าตนเองไม่อยากให้อาจารย์ผู้สอนมอบหมายงานเพิ่มโดยมีการให้เหตุผลว่าเพราะงานเก่ายังทำไม่เสร็จร่วมกับการใช้คำว่า 'อีกละ' เพื่อกล่าววิจารณ์แสดงความบกพร่องของอาจารย์เกี่ยวกับความถี่ในการมอบหมายงานของอาจารย์ผู้สอนซึ่งนักศึกษาไม่สามารถทำงานเสร็จทันได้ ส่วนข้อมูล (100) อาจารย์ผู้สอนนัดนักศึกษาสอบแต่นักศึกษารู้สึกว่าตนเองยังไม่พร้อมที่จะสอบจึงพูดขึ้นมาลอย ๆ พร้อมแสดงเหตุผลว่ายังเรียนไม่รู้เรื่องร่วมกับการใช้คำว่า 'อีกละ' เพื่อกล่าววิจารณ์แสดงความบกพร่องของอาจารย์ในการจัดสอบที่มีความถี่เกินไปจนนักศึกษาไม่สามารถเตรียมตัวสอบได้ทัน ทำให้อาจารย์ผู้สอนสามารถเข้าใจได้ว่านักศึกษามีเจตนาบอกว่านักศึกษาไม่ต้องการสอบ

1.2.3 **กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีใช้คำไม่สุภาพ** เป็นการกล่าวถ้อยคำที่ชี้ผู้ฟังเห็นข้อไม่ดีหรือข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขร่วมกับการใช้ถ้อยคำสื่อความไม่สุภาพ หรือสื่อความหมายในแง่ที่ไม่ดี จากการศึกษาพบรูปภาษาในการกล่าววิจารณ์หรือตำหนิคือ คำกริยาคุณศัพท์ 'ยาก' ร่วมกับการใช้คำไม่สุภาพคือคำว่า 'ชิบ' ที่ตัดคำมาจากคำว่า 'ชิบหาย' ประเด็นที่นักศึกษากล่าววิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับการใช้คำไม่สุภาพคือ งานที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ผู้สอน ดังข้อมูลต่อไปนี้

ข้อมูล

(101) อาจารย์ : งานที่สั่งไปส่งสัปดาห์หน้านะ

นักศึกษา : วุ้ย สั่งอะไรก็ไม่รู้ ยากชิบ

จากข้อมูล (101) นักศึกษาได้รับมอบหมายงานจากอาจารย์ผู้สอนจึงกล่าวขึ้นม ลอย ๆ เกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมาย โดยนักศึกษาใช้คำกริยาคุณศัพท์ด้านลบ คือ ‘ยาก’ เพื่อพูดวิจารณ์เกี่ยวกับงานที่อาจารย์มอบหมาย ปรากฏร่วมกับการใช้คำไม่สุภาพ ‘ชิบ’ ที่ตัดคำมาจากคำว่า ‘ชิบหาย’ ท้ายประโยค ซึ่งเป็นคำบ่งบอกความหมายว่า ‘มาก’ การพูดวิจารณ์อาจารย์ผู้สอนร่วมกับการใช้คำไม่สุภาพเช่นนี้ แม้ว่าจะเป็นการกล่าววิจารณ์เกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายไม่ได้กล่าววิจารณ์อาจารย์ผู้สอนโดยตรง แต่อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ที่มอบหมายงานย่อมถือว่าเกี่ยวข้องกับถ้อยคำที่นักศึกษากล่าววิจารณ์ออกมาด้วยเช่นกัน รวมทั้งการกล่าววิจารณ์ของนักศึกษาไม่ได้ใช้ในการสนทนากับอาจารย์ผู้สอนโดยตรง เป็นการกล่าวขึ้นมาลอย ๆ แต่อาจารย์ผู้สอนอยู่ในระยะที่ได้ยินชัดเจน การที่อาจารย์ผู้สอนถูกวิจารณ์เช่นนี้ก็ถือว่าถูกคุกคามหน้าด้วยเช่นกัน ซึ่งบราวน์และเลวินสันได้ระบุไว้ว่าการถูกวิจารณ์หรือตำหนิเป็นการถูกคุกคามหน้าด้านบวก อีกทั้งในกรณีนี้นักศึกษากล่าววิจารณ์ร่วมกับการใช้คำไม่สุภาพ ในสังคมไทยถือว่าเป็นการใช้ถ้อยคำไม่สุภาพหรือถ้อยคำหยาบคายในการพูดคุยกับผู้อาวุโสหรือบุคคลที่มีความสนิทสนมกันน้อย ฉะนั้นการกล่าววิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับการใช้คำไม่สุภาพของนักศึกษาในการพูดถึงอาจารย์ผู้สอนถือเป็นการแสดงความไม่สุภาพอย่างยิ่ง

1.2.4 **กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีขอร้อง** เป็นการกล่าวถ้อยคำที่ชี้ผู้ฟังเห็นข้อไม่ดีหรือข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขร่วมกับการพูดเพื่อสื่อความหมายและมีการคาดหวังให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้หรืออนุญาตให้ผู้ผู้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ รูปภาษาที่พบในการวิจารณ์หรือตำหนิคือ ‘โห กว่าจะเจอ หนูไปหาอาจารย์ที่ห้องพักอาจารย์ตั้งหลายรอบ อาจารย์ไม่เคยอยู่เลย’ ร่วมกับรูปภาษาที่พบในการขอร้องคือ คำว่า ‘ขอ’ ขึ้นต้นประโยคที่แสดงเจตนาขอร้อง ประเด็นที่นักศึกษากล่าววิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับการขอร้องคือ การติดต่อขอแก้ผลการเรียน I ดังข้อมูลต่อไปนี้

ข้อมูล

(101) นักศึกษา : อาจารย์ โห กว่าจะเจอ หนูไปหาอาจารย์ที่ห้องพักอาจารย์ตั้งหลายรอบ อาจารย์ไม่เคยอยู่เลย หนูจะขอแก้ I ขอเทอมที่แล้วค่ะ

ส่วนข้อมูล (101) นักศึกษามาติดต่อขอแก้ผลการเรียน I ในภาคการศึกษาที่ผ่านมาล่าช้า จึงเลือกใช้การกล่าววิจารณ์หรือตำหนิอาจารย์ผู้สอนว่านักศึกษาเคยไปรอพบอาจารย์ที่ห้องพักอาจารย์หลายครั้ง แต่ไม่เคยพบอาจารย์เลยเนื่องจากอาจารย์ไม่อยู่ โดยมีเจตนาในการพูดเพื่อเพิ่มข้อบกพร่อง

ของอาจารย์ผู้สอนและลดข้อบกพร่องของตนเองลง ก่อนจะตามด้วยการกล่าวขอร้องซึ่งวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของตนเองออกไปว่าต้องการมาขอติดต่อแก้ผลการเรียน I ในรายวิชาที่เคยเรียนกับอาจารย์ผู้สอนในภาคการศึกษาที่ผ่านมา อย่างก็ดี แม้ว่าจะเป็นการกล่าวถ้อยคำที่มีการวิจารณ์หรือตำหนิอาจารย์ผู้สอน ผู้วิจัยยังพบการใช้คำเรียกขาน 'อาจารย์' เพื่อแสดงความเคารพต่ออาจารย์ผู้สอนด้วย

การคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยนั้นมีทั้งการใช้กลวิธีทางภาษาที่เป็นกลวิธีเดี่ยวและกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน สถานการณ์ที่เกิดการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนก็มีทั้งคุกคามโดยตรงคือนักศึกษาสนทนากับอาจารย์โดยตรง และคุกคามหน้าโดยอ้อมคือการที่นักศึกษาพูดลอย ๆ ขึ้นมาหรือสนทนากับเพื่อนโดยอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระยะที่ได้ยินชัดเจน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักศึกษามักพูดคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนโดยตรงมากกว่าคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนโดยอ้อม กลวิธีภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนโดยตรงได้แก่ กลวิธีปฏิเสธ กลวิธีแสดงเหตุผล กลวิธีขอร้อง กลวิธีเตือนความจำ กลวิธีประชดประชัน กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว กลวิธีต่อว่ากลับ กลวิธีกล่าวแย้ง กลวิธีสั่ง กลวิธีตัดบทสนทนา กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีขอร้อง และกลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่ง ส่วนกลวิธีทางภาษาที่มีทั้งการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนโดยตรงและโดยอ้อมได้แก่ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ กลวิธีใช้คำไม่สุภาพ กลวิธีล้อเลียน กลวิธีแสดงความรู้สึกแง่ลบของผู้พูด กลวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีการใช้คำไม่สุภาพ และกลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ จากการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าแม้ถ้อยคำที่นักศึกษาพูดกับอาจารย์ผู้สอนจะเกิดการคุกคามหน้าอาจารย์ และทำให้อาจารย์เสียหน้า รวมถึงเป็นการแสดงความไม่สุภาพของตัวนักศึกษาเอง แต่นักศึกษายังเลือกใช้ถ้อยคำเหล่านี้ในการสนทนากับอาจารย์ผู้สอนโดยตรงเนื่องจากสามารถรักษาผลประโยชน์ของตนเองไว้ได้ เช่น นักศึกษาสามารถปฏิเสธจากการถูกขอร้องหรือถูกสั่ง สามารถขอร้องให้อาจารย์ทำตามที่นักศึกษาคาดหวัง หรือสามารถเตือนให้อาจารย์ผู้สอนทำให้สิ่งที่นักศึกษาต้องการ ส่วนกลวิธีที่มีการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนทั้งโดยตรงและโดยอ้อมนั้น บางครั้งนักศึกษาอาจต้องการเพียงแค่ใช้ถ้อยคำเพื่อพูดระบายความรู้สึกของตนเอง หรือแค่อยากให้อาจารย์รับรู้หรือได้ยินเท่านั้น ไม่ได้คาดหวังว่าตนเองจะได้รับผลประโยชน์จากสิ่งที่พูด

จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนครั้งนี้ยังพบว่านักศึกษามีการใช้คำเรียกขาน (vocative) คือคำว่า 'อาจารย์' บ่อยครั้ง เพื่อแสดงความเคารพบุคคลที่มีสถานภาพสูงกว่าตนเอง และบางครั้งพบการใช้คำว่า 'จารย์ เป็นคำเรียกขานอาจารย์ผู้สอนแบบลดรูปเพื่อแสดงความสนิทสนม รวมทั้งยังปรากฏการใช้คำแสดงความสุภาพ 'ครับ/คะ/ค่ะ' ท้ายประโยคเพื่อแสดงความสุภาพของในการพูดของนักศึกษาผู้มีสถานภาพต่ำกว่า นอกจากนี้ยังพบการใช้คำแสดงคำถามท้าย

ประโยคเพื่อให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกว่าไม่ถูกผูกมัดจากคำพูดที่นักศึกษาพูดออกมา รวมทั้งมีการใช้อนุภาคบอกความเล็กเพื่อลดขนาดเรื่องที่รบกวนหรือคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนเป็นดูเป็นเรื่องเล็กน้อย

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยคิดว่าการที่นักศึกษาใช้ถ้อยคำต่าง ๆ คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน อาจเนื่องมาจากนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนมีทัศนคติเกี่ยวกับระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษาต่างกัน เมื่อทั้งสองฝ่ายมีทัศนคติเกี่ยวกับระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษาต่างกันอาจทำให้เกิดการเลือกใช้ภาษาไม่เหมาะสมต่อคู่สนทนาและส่งผลให้คู่สนทนารู้เสียหน้าได้ ยิ่งนักศึกษาเลือกใช้ภาษาที่มีระดับความไม่เหมาะสมในการสนทนากับอาจารย์ผู้สอนมากเท่าไหร่ ก็มีความเป็นไปได้ว่าอาจารย์ผู้สอนจะถูกคุกคามหน้าในระดับรุนแรงมากขึ้นเท่านั้น ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์กลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของถ้อยคำในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน เพื่อเปรียบเทียบการตีค่าความรุนแรงระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ว่าอาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับน้ำหนักความรุนแรงของภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร โดยจะได้นำเสนอในหัวข้อต่อไป

2. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน

จากที่ผู้วิจัยได้นำเสนอกลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ที่นักศึกษาใช้คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนทั้งกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีเดี่ยวและกลวิธีภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกันตามที่ได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อที่ผ่านมา ในหัวข้อนี้จะนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนเพื่อเปรียบเทียบการตีค่าความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาว่าเหมือนหรือต่างกันเช่นไร ผู้วิจัยนำข้อมูลทางภาษาทั้งหมด 102 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อาจารย์ที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นผู้สอนในรายวิชาพื้นฐานการใช้ภาษาอังกฤษ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ไปทำแบบสอบถามความคิดเห็นในการใช้ภาษาของนักศึกษาต่ออาจารย์ผู้สอน กลุ่มตัวอย่างในการทำแบบสอบถามครั้งนี้คือนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 100 คนที่ได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากกลุ่มประชากรคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ภาคปกติทั้งหมด และอาจารย์ทุกคนของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง โดยการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้มีอาจารย์ผู้ที่ยินดีให้ข้อมูลจำนวน 32 คน โดยทั้งนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนให้คะแนนระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าผู้ฟังที่ได้กำหนดไว้ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด แต่เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าการกำหนดหัวข้อแบบสอบถามด้วยข้อความที่ว่า “ระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน” จะเป็นการใช้คำศัพท์ที่เฉพาะเจาะจงเกินไป และจะทำให้มีผลต่อการแสดงความคิดเห็นในการให้คะแนนระดับ

ความรุนแรงของถ้อยคำที่แสดงการคุกคามหน้าที่ได้กำหนดไว้ในแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงปรับใช้คำว่า “ระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษา” แทน เพราะเป็นคำที่มีความหมายกลาง ที่ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจได้ง่าย ไม่ใช้ถ้อยคำที่เฉพาะเจาะจงเกินไป จากนั้นผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้คะแนนระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษาต่ออาจารย์ผู้สอนของนักศึกษา ซึ่งแบ่งระดับความเหมาะสมเป็น 5 ระดับ ได้แก่

ระดับ 5 หมายถึง ระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษามากที่สุด ตีความได้ว่า ระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์น้อยที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษามาก ตีความได้ว่า ระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์น้อย

ระดับ 3 หมายถึง ระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษาปานกลาง ตีความได้ว่า ระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษาน้อย ตีความได้ว่า ระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์มาก

ระดับ 1 หมายถึง ระดับความเหมาะสมในการใช้ภาษาน้อยที่สุด ตีความได้ว่า ระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์มากที่สุด

จากนั้นนำผลที่ได้มาจากแบบสอบถามไปคำนวณหาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนเพื่อเปรียบเทียบการให้ค่าของน้ำหนักความรุนแรงในการใช้ภาษาคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนจากความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ความสัมพันธ์ของแต่ละกลวิธีกับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนแสดงจะให้เห็นในลำดับต่อไป โดยผู้วิจัยเริ่มนำเสนอจากกลวิธีเดี่ยวก่อน ซึ่งมีทั้งหมด 14 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีปฏิเสธ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ กลวิธีแสดงเหตุผล กลวิธีขอร้อง กลวิธีเตือนความจำ กลวิธีใช้คำไม่สุภาพ กลวิธีล้อเลียน กลวิธีประชดประชัน กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว กลวิธีต่อว่ากลับ กลวิธีกล่าวแย้ง กลวิธีแสดงความรู้สึกแง่ลบของผู้พูด กลวิธีสั่ง และกลวิธีตัดบทสนทนา แล้วจึงนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน ซึ่งมีทั้งหมด 4 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่ง กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีการใช้คำไม่สุภาพ และกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีขอร้อง ตามลำดับ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนพบว่ามี 13 กลวิธี ที่อาจารย์และนักศึกษาให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนอยู่ระดับมากเหมือนกัน แบ่งเป็นกลวิธีเดี่ยว 11 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีปฏิเสธ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ กลวิธีแสดงเหตุผล กลวิธีขอร้อง กลวิธี

เตือนความจำ กลวิธีใช้คำไม่สุภาพ กลวิธีล้อเลียน กลวิธีประชดประชัน กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว กลวิธีต่อว่ากลับ และกลวิธีสั่ง ส่วนกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกันมี 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ และกลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่ง ส่วนกลวิธีที่อาจารย์และนักศึกษาให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน คือ กลวิธีแสดงความรู้สึกแง่ลบของผู้พูด

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยยังพบว่ามีบางกลวิธีที่อาจารย์และนักศึกษาให้ค่าระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ แต่เมื่อนำค่าเฉลี่ยไปแปลความหมายจากช่วงการวัดค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนก็พบว่ามี 3 กลวิธีที่มีระดับช่วงความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนแตกต่างกัน ได้แก่ กลวิธีกล่าวแย้ง กลวิธีตัดบทสนทนา และกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีใช้คำไม่สุภาพ โดยกลวิธีกล่าวแย้งอาจารย์ให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับมาก แต่นักศึกษาให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนกลวิธีตัดบทสนทนาอาจารย์ให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับมาก แต่นักศึกษาให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับปานกลาง และกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีใช้คำไม่สุภาพ อาจารย์ให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับปานกลาง แต่นักศึกษาให้ระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับน้อย จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กลวิธีการใช้ภาษากับระดับความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน พบว่ามีบางกลวิธีเท่านั้นที่อาจารย์กำหนดระดับความรุนแรงของกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าแตกต่างจากนักศึกษา โดยกลวิธีส่วนใหญ่ที่อาจารย์กำหนดระดับความรุนแรงของกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้า อาจารย์ผู้สอนไม่แตกต่างจากนักศึกษา มี 13 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีปฏิเสธ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ กลวิธีขอร้อง กลวิธีเตือนความจำ กลวิธีใช้คำสุภาพ กลวิธีล้อเลียน กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว กลวิธีต่อว่ากลับ กลวิธีสั่ง กลวิธีตัดบทสนทนา กลวิธีสั่งร่วมกับกลวิธีแสดงเหตุผล และกลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีปฏิเสธกับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนพบว่า มีบางกลวิธีที่อาจารย์และนักศึกษาให้ค่าระดับความรุนแรงแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ และมีบางกลวิธีที่อาจารย์และนักศึกษาให้ค่าระดับความรุนแรงไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ แสดงให้เห็นดังตาราง (4)

ตาราง 4 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน

กลวิธี	อาจารย์		นักศึกษา		t	Sig. (2 tailed)
	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation		
กลวิธีเดี่ยว						
ปฏิเสธ	36.06	8.60	37.62	12.46	.792	.431
วิจารณ์หรือตำหนิ	32.38	7.37	34.00	11.05	.951	.344
แสดงเหตุผล	28.09	6.20	31.50	10.81	2.212	.029
ขอร้อง	20.41	4.65	21.58	6.26	.977	.330
เตือนความจำ	10.16	2.64	10.82	3.89	.901	.369
ใช้คำไม่สุภาพ	9.84	3.02	10.35	3.79	.689	.492
ล้อเลียน	8.03	2.18	8.73	3.23	1.391	.168
ประชดประชัน	8.22	2.12	9.28	2.93	1.896	.060
พูด/ถามเรื่องส่วนตัว	5.66	2.04	5.84	2.71	.352	.725
ต่อว่ากลับ	6.19	1.94	6.12	2.84	-.152	.880
กล่าวแย้ง	7.78	2.42	7.95	2.60	.325	.746
แสดงความรู้สึกแง่ลบของผู้พูด	5.81	1.77	2.26	2.81	1.065	.290
สั่ง	4.22	1.29	4.67	1.94	1.509	.135
ตัดบทสนทนา	4.84	1.05	5.32	1.77	1.854	.067
กลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน						
สั่งร่วมกับแสดงเหตุผล	18.34	4.56	19.67	6.56	1.063	.290
แสดงเหตุผลร่วมกับวิจารณ์หรือตำหนิ	3.75	1.30	4.07	2.16	1.016	.312
วิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับใช้คำไม่สุภาพ	1.69	.74	1.87	1.19	1.035	.304
วิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับขอร้อง	2.72	1.05	3.51	1.07	3.658	.000

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน ซึ่งประกอบด้วยกลวิธีเดี่ยว จำนวน 14 กลวิธี และกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน จำนวน 4 กลวิธี รวมเป็น 18 กลวิธี จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มี 16 กลวิธีที่อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนไม่แตกต่างกันในทางสถิติ หมายถึง อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนของแต่ละกลวิธีไม่แตกต่างกัน แบ่งเป็นกลวิธีเดี่ยว 13 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีปฏิเสธ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ กลวิธีขอร้อง กลวิธีเตือนความจำ กลวิธีใช้คำไม่สุภาพ กลวิธีล้อเลียน กลวิธีประชดประชัน กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว กลวิธีต่อว่ากลับ กลวิธีกล่าวแย้ง กลวิธีแสดงความรู้สึกแง่ลบของผู้พูด กลวิธีสั่ง และกลวิธีตัดบทสนทนา กลวิธีหลายกลวิธีร่วมกันที่อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนไม่แตกต่างกันในทางสถิติ มี 3 กลวิธี ได้แก่ วิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่ง กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ และกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีใช้คำไม่สุภาพ ส่วนกลวิธีที่อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายถึง อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนของแต่ละกลวิธีแตกต่างกัน มี 2 กลวิธี แบ่งออกไปกลวิธีเดี่ยว คือ กลวิธีแสดงเหตุผล และกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน คือ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีขอร้อง

จากการนำค่าเฉลี่ยไปแปลความหมายจากช่วงการวัดค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนพบว่ามี 13 กลวิธี ที่มีช่วงความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนอยู่ระดับมากเหมือนกัน แบ่งเป็นกลวิธีเดี่ยว 11 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีปฏิเสธ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ กลวิธีแสดงเหตุผล กลวิธีขอร้อง กลวิธีเตือนความจำ กลวิธีใช้คำไม่สุภาพ กลวิธีล้อเลียน กลวิธีประชดประชัน กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว กลวิธีต่อว่ากลับ และกลวิธีสั่ง และกลวิธีหลายกลวิธีมี 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ และกลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่ง ส่วนกลวิธีที่มีช่วงความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน คือ กลวิธีแสดงความรู้สึกแง่ลบของผู้พูด ซึ่งตีความได้ว่านักศึกษารู้ว่าถ้อยคำส่วนใหญ่ที่ใช้มีระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนเช่นเดียวกับอาจารย์ แต่นักศึกษาก็ยังเลือกใช้ถ้อยคำดังกล่าวในการสนทนากับอาจารย์ผู้สอน

อย่างไรก็ดี ผลการศึกษายังพบว่าเมื่อนำค่าเฉลี่ยกลวิธีทางภาษาทั้ง 16 กลวิธีที่อาจารย์และนักศึกษาจะให้ค่าระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนไม่แตกต่างกันในทางสถิติไปแปลความหมายจากช่วงการวัดค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนก็พบว่ามี 3 กลวิธีที่มีช่วงความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนแตกต่างกัน ได้แก่ กลวิธีกล่าวแย้ง กลวิธีตัดบท

สนทนา และกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีใช้คำไม่สุภาพ โดยกลวิธีกล่าวแย้งอาจารย์ให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับมาก แต่นักศึกษาให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนกลวิธีตัดบทสนทนาอาจารย์ให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับมาก แต่นักศึกษาให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับปานกลาง และกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีใช้คำไม่สุภาพ อาจารย์ให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับปานกลาง แต่นักศึกษาให้ระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับน้อย ทำให้เห็นว่า เมื่อนักศึกษาให้ค่าระดับความรุนแรงของกลวิธีภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนในกลวิธีใดแตกต่างจากอาจารย์ มักจะอยู่ในระดับที่น้อยกว่าเสม สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามีความตระหนักด้านการใช้ภาษาให้เหมาะสมตามวัฒนธรรมของสังคมไทยน้อยกว่าอาจารย์

บทที่ 5
สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน : การศึกษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ และความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน โดยศึกษาจากข้อมูลภาษาที่คุกคามหน้าซึ่งรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนรายวิชาพื้นฐานการใช้ภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาคปกติ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง จากนั้นนำข้อมูลภาษาที่รวบรวมได้ทั้งหมด 102 ข้อมูล มาวิเคราะห์จำแนกกลวิธีภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนโดยใช้แนวคิดแนวคิดวัจนกรรมคุมคามหน้า (Face Threatening Act) ของบราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson. 1987) และแนวคิดการแสดงความสุภาพต่อตนเอง (Self-politeness) ของเฉิน (Chen. 2001) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลภาษาทั้งหมด 102 ข้อมูล ไปทำแบบสอบถามเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน ผู้ตอบแบบสอบถามคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาคปกติ จำนวน 100 คน โดยการสุ่มอย่างง่ายจากกลุ่มประชากรนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาดังกล่าวทั้งหมด และอาจารย์จากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่งที่ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจำนวน 32 คน

ผลการศึกษาแบ่งเป็น 2 หัวข้อได้แก่ กลวิธีการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน และความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน

1. กลวิธีการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน

จากการศึกษากลวิธีการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน พบการใช้ถ้อยคำที่คุกคามหน้าจำนวน 102 ข้อมูล จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบประเภทกลวิธี 2 ประเภท คือ กลวิธีเดี่ยว จำนวน 89 ข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 78.25และกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน จำนวน 13 ข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 12.75 แต่ละประกอบด้วยกลวิธีย่อยดังต่อไปนี้

1.1 กลวิธีเดี่ยว

จากการศึกษาพบว่าการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีเดี่ยวมีจำนวน 14 กลวิธี กลวิธีที่นักศึกษาเลือกใช้มากที่สุดคือ กลวิธีปฏิเสธ (ร้อยละ 20.22) รองลงมาคือ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ (ร้อยละ 16.85) กลวิธีแสดงเหตุผล (ร้อยละ 15.73) กลวิธีขอร้อง (ร้อยละ 10.11) กลวิธีเตือนความจำ และกลวิธีใช้คำไม่สุภาพ (ร้อยละ 5.62) กลวิธีล้อเลียน และกลวิธีประชดประชัน (ร้อยละ 4.49) กลวิธีพูด/

ถามเรื่องส่วนตัว กลวิธีต่อว่ากลับ และกลวิธีกล่าวแย้ง (ร้อยละ 3.37) กลวิธีที่ใช้ในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนน้อยที่สุดคือ กลวิธีแสดงความรู้สึกแง่ลบของผู้พูด กลวิธีสั่ง และกลวิธีตัดบทสนทนา (ร้อยละ 2.25)

การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน พบว่า กลวิธีที่ใช้มากที่สุดคือ กลวิธีปฏิเสธ พบรูปแบบการพูดปฏิเสธทั้งหมด 4 รูปแบบ ได้แก่ การกล่าวปฏิเสธโดยสิ้นเชิง การกล่าวปฏิเสธโดยให้เหตุผล การกล่าวปฏิเสธร่วมกับคำบอกอนุภาคความเล็ก และการกล่าวปฏิเสธด้วยการเสนอทางเลือกอื่น รูปภาษาที่ใช้ในการกล่าวปฏิเสธโดยสิ้นเชิงคือ 'ยัง' รูปภาษาที่ใช้ในการกล่าวปฏิเสธโดยให้เหตุผล คือ 'หนูรีบไป' 'มองเห็น' 'มันต้องใช้เวลานะคะ' 'หนูไม่ได้เอามา' 'หนูไม่ได้ภาษาอังกฤษ' 'หนูไม่มี' 'เขียนไม่เป็น' 'ไม่ไหวล่ะ' 'แม่บ้านก็มีอยู่แล้ว เดี๋ยวเขาก็มาเก็บเองแหละ' 'ชายเสื้อมันสั้น' 'ภาษาไทยยังพูดไม่ค่อยจะถูกเลย' 'หิวแล้ว' 'ไม่มีกางเกง ไม่ได้ซื้อ' รูปภาษาที่ใช้ปฏิเสธโดยการใช้อนุภาคบอกความเล็กคือ 'แค่' 'แป๊บเดียว' และ 'ก็พอ' และรูปภาษาที่ใช้ในการปฏิเสธโดยการเสนอทางเลือกอื่น คือ 'คนอื่นเหอะ' ประเด็นที่นักศึกษาใช้กลวิธีพูดปฏิเสธอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับ การเรียน การแต่งกาย การถูกขอร้อง การถูกสั่ง และการถูกห้ามให้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในห้องเรียนร่วมกับการใช้คำเรียกขาน 'อาจารย์' และการใช้คำแสดงความสุภาพ 'ค่ะ/ครับ' ท้ายประโยคเพื่อลดระดับความไม่สุภาพ อย่างไรก็ดี จากผลการศึกษาพบว่านักศึกษามีการใช้คำว่า 'ต้อง' เพื่อเพิ่มน้ำหนักความจำเป็นที่เป็นเหตุผลในการปฏิเสธซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษากลวิธีการปฏิเสธของนักศึกษาไทยใ ภาษาไทยของธนพรรษ สายหรุ่น (2542) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษากลวิธีการปฏิเสธในภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเท กลวิธีปฏิเสธนี้พบว่านักศึกษาใช้พูดกับอาจารย์ผู้สอนโดยตรงเสมอ อาจเนื่องด้วยเป็นกลวิธีที่นักศึกษาสามารถปฏิเสธการถูกรบกวน ขอร้อง หรือคำสั่งอาจารย์ผู้สอนได้ ในทางกลับกันอาจารย์ผู้สอนซึ่งเป็นผู้ถูกปฏิเสธคำขอร้องหรือคำสั่งจากนักศึกษาก็อาจรู้สึกเสียหน้าได้

กลวิธีรองลงมาคือ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ นักศึกษามีการใช้รูปภาษาในการวิจารณ์หรือตำหนิ 3 รูปแบบ คือการใช้วลี การใช้รูปประโยคบอกเล่า และการใช้รูปประโยคคำถาม การใช้วลีในการวิจารณ์หรือตำหนิพบคำว่า 'อีกละ' และ 'หัวบัง' ประโยครูปบอกเล่าที่ใช้ในการวิจารณ์หรือตำหนิพบคำว่า 'วันนี้อาจารย์แต่งตัวไม่สวยเลย' 'อาจารย์ใส่ชุดนี้เหมือนคนท้องเลย' 'อาจารย์มาสาย 15 นาที' 'ผมอ่านลายมืออาจารย์ไม่ออก' 'อาจารย์ก็จำได้แต่ชื่อหัวหน้าห้องคนเดียวนั่นแหละ' และ 'งานตั้งเยอะ ให้แค่สิบคะแนนเอง' ส่วนการวิจารณ์หรือตำหนิด้วยรูปประโยคคำถามพบการใช้คำแสดงคำถามที่ปรากฏต้นประโยค คือคำว่า 'ทำไม' และคำแสดงคำถามที่ปรากฏท้ายประโยค คือคำว่า 'ไหน' 'หรือเปล่า' รวมทั้งการใช้คำลงท้ายแสดงการถาม คือคำว่า 'คะ' ประเด็นที่พบว่านักศึกษาพูดวิจารณ์หรือตำหนิอาจารย์ผู้สอนมี 9 หัวข้อได้แก่ การแต่งกาย รูปร่าง การสอบ/ข้อสอบ การเข้าสอนสาย

ลายมืออาจารย์ การจำชื่อนักศึกษา ความสามารถของอาจารย์ วิธีการสอน และกิจกรรม/งานที่ได้รับมอบหมาย การใช้กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิกับอาจารย์ผู้สอนนั้น จากการศึกษายังพบว่าการพูดวิจารณ์หรือตำหนิของนักศึกษานั้น นักศึกษามีการพูดวิจารณ์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แสดงให้เห็นว่าเมื่อนักศึกษาต้องการกล่าววิจารณ์หรือตำหนิอาจารย์ผู้สอนแล้วนักศึกษารู้สึกว่าเป็นการแสดงความไม่สุภาพต่ออาจารย์ผู้สอน นักศึกษาจะใช้การกล่าวโดยอ้อม เช่น พูดลอย ๆ หรือพูดกับเพื่อนนักศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ผู้สอนและอยู่ในบริเวณที่อาจารย์ผู้สอนได้ยินชัดเจน ในบางครั้งมีการกล่าววิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับใช้คำแสดงการถาม และการใช้คำแสดงความสุภาพคือ ‘ค่ะ’ ท้ายประโยคเพื่อลดความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วย อย่างไรก็ดี พบว่านักศึกษามีการใช้คำเรียกขานแบบลดรูป ’จารย์ จากคำว่า ‘อาจารย์’ เพื่อแสดงความสนิทสนมระหว่างตนเองกับอาจารย์ผู้สอนด้วย

นอกจากนั้นยังพบกลวิธีแสดงเหตุผลเป็นกลวิธีภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนอยู่ในลำดับที่สาม รูปภาษาที่นักศึกษาใช้ในการแสดงเหตุผลได้แก่ ‘ตื่นสาย’ ‘ตกรถ’ และ ‘ตื่นเช้าไม่ไหว’ เกี่ยวกับเรื่องมาเข้าเรียนสาย ‘ไม่มีกางเกง’ ‘ไม่มีตังค์’ ‘ไม่มีรองเท้าผ้าใบ’ ‘มันหายไปแล้ว’ ‘ชุดไม่แห้ง’ ‘กางเกงไม่แห้ง’ และ ‘มันเป็นสิทธิ’ เกี่ยวกับการแต่งกายผิดระเบียบ และ ‘ยังไม่ได้ซื้อ’ เกี่ยวกับอุปกรณ์ในการเรียน นอกจากนี้ยังพบรูปภาษาที่อ้างบุคคลอื่นหรือสถานที่อื่น ได้แก่ ‘เพื่อน’ ‘เพื่อนคนอื่น’ ‘อาจารย์…(ชื่อ)’ ‘ที่อื่น’ และ ‘กระเทยอีกห้องหนึ่ง’ เพื่อเพิ่มน้ำหนักให้กับแสดงเหตุผลด้วยการของนักศึกษาด้วย รวมทั้งยังปรากฏการใช้คำแสดงความสุภาพ ‘ครับ/ค่ะ’ ท้ายประโยคอีกด้วย กรณีที่นักศึกษาถูกอาจารย์ผู้สอนตำหนิเรื่องมาเรียนสาย แต่งกายผิดระเบียบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่ถูกต้อง และไม่เตรียมอุปกรณ์เรียนให้พร้อมนั้น ไม่พบการกล่าวขอโทษหรือยอมรับผิด แต่นักศึกษาเลือกใช้การแสดงเหตุผลในการชี้แจงความผิดของตนเองแทน แต่เหตุผลของนักศึกษาที่ใช้ในการชี้แจงนั้นไม่สมเหตุสมผลต่อการกระทำผิดจึงกลายเป็นการแสดงให้เห็นถึงความไม่รับผิดชอบของนักศึกษามากกว่า ในบางครั้งการแสดงเหตุผลของนักศึกษามีการอ้างบุคคลอื่นหรือสถานที่อื่น เพื่อเพิ่มน้ำหนักให้กับการแสดงเหตุผลของนักศึกษาว่าเป็นเหตุสมควรที่สามารถปฏิบัติได้ แม้นักศึกษาจะรู้สึกว่าตนเองไม่เสียหน้าอะไรและมีสิทธิพูดได้ แต่กลับทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกว่านักศึกษาแสดงความไม่สุภาพและไม่แสดงความเคารพต่ออาจารย์แม้จะปรากฏการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ และคำแสดงความสุภาพ ‘ครับ/ค่ะ’ ท้ายประโยคก็ตาม

ลำดับต่อมาคือ กลวิธีขอร้อง จากผลวิจัยพบว่ามีการใช้กลวิธีขอร้องทั้งหมด 4 รูปแบบ ได้แก่ การขอร้องอย่างตรงไปตรงมา การขอร้องเชิงสั่ง การขอร้องอย่างมีเงื่อนไข และการขอร้องแบบอ้อม มีการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ ก่อนรูปประโยคขอร้องเสมอ รูปภาษา พบในการขอร้องอย่างตรงไปตรงมาคือคำกริยาแสดงการกระทำที่แสดงความหมายของการขอร้อง ได้แก่คำว่า ‘ช่วย’ และ ‘ฝาก’ และผู้พูดไม่ละประธานของประโยคที่ผู้พูดแสดงการกล่าวถ้อยคำขอร้องออกมา รูปภาษาที่พบใน

การขอร้องเชิงสั่งผู้พูดจะแสดงการขอร้องโดยละประธานของประโยคที่ผู้พูดแสดงการกล่าวถ้อยขอร้อง และมีคำลงท้าย ‘สิ’ ‘นักสิ’ ‘ด้วยนะ’ และ ‘หน่อยเด่ะ’ ปรากฏร่วมอยู่ โดยคำว่า ‘เด่ะ’ เป็นการปรับเปลี่ยนทางเสียงจากคำว่า ‘ดิ’ ที่ได้ปรับเสียงมาจากคำว่า ‘ซิ/สิ’ อีกทีหนึ่ง การปรับเสียง ซ /s/ เป็น ด /d/ นั้นก็เพื่อแสดงความสนิทสนม (Vongvipanond. 1998 : 69) และการใช้คำลงท้ายเช่นนี้มักใช้กับคนที่สนิทกันเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบรูปภาษาที่ใช้ในการขอร้องอย่างมีเงื่อนไข เป็นกล่าวขอร้องด้วยการสร้างเงื่อนไขเพื่อให้อาจารย์ทำตาม โดยคำกล่าวขอร้องเป็นประโยคความซ้อน พบคำว่า ‘ช่วย’ ในการแสดงเจตนาขอร้อง การพบรูปภาษาที่ใช้ในการขอร้องอย่างมีเงื่อนไขนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาโครงสร้างและกลวิธีการขอร้องในภาษาไทยและภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน ของปิยะวัลย์ วุรุฬหชัยพงษ์ (2543) รวมทั้งยังพบรูปภาษาที่ใช้ในการขอร้องแบบอ้อม ซึ่งเป็นการขอร้องด้วยการบอกเป็นนัย พบคำว่า ‘หิวข้าวแล้ว’ เนื่องจากนักศึกษาไม่ต้องการพูดขอร้องอาจารย์ผู้สอนว่าให้ปล่อยพักไปทานข้โดยตรง แต่ใช้ถ้อยคำที่กล่าวเป็นนัยโดยระบุสิ่งหรือเรื่องที่ต้องการขอร้องไว้ในถ้อยคำนั้น ๆ ด้วย พบการใช้กลวิธีขอร้องร่วมกับคำแสดงการถาม ‘ได้มั้ย’ รวมทั้งปรากฏการใช้อนุภาค ‘หน่อย’ ซึ่งเป็นอนุภาคที่ใช้เพื่อลดขนาดของการรบกวนผู้ฟังที่ถูกขอร้องให้ช่วยเหลือให้ฟังเหมือนเรื่องที่ถูกขอให้ช่วยนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อย และเพื่อให้อาจารย์รู้สึกว่าไม่ถูกผูกมัดในการให้ความช่วยเหลือต่อนักศึกษา เนื่องจากการขอความช่วยเหลือเป็นการรบกวนความเป็นส่วนตัว บราวน์และเลวินสัน (1987) ถือเป็นการคุกคามหน้าด้านลบของผู้ฟัง ส่วนประเด็นที่นักศึกษาพูดขอร้องอาจารย์ผู้สอนให้ช่วยเหลือได้แก่ งานที่ได้รับมอบหมาย การฝากของ การฝากข้อความ คะแนนสอบ การขอให้หยิบของ วิธีการสอน และการถูกขอร้อง

กลวิธีที่พบในลำดับรองลงมาคือ กลวิธีเตือนความจำ รูปภาษาที่ปรากฏในการเตือนความจำมี 3 รูปแบบ คือการใช้รูปประโยคบอกเล่าร่วมกับคำว่า ‘อย่าลืม’ การใช้รูปประโยคคำถามร่วมกับคำว่า ‘เมื่อไหร่’ และการใช้รูปประโยคคำถามร่วมกับคำว่า ‘ตรวจ…หรือยัง’ จากการศึกษาพบการใช้คำว่า ‘อย่าลืม’ เพื่อเตือนความจำเรื่องการบอกคะแนนและการส่งงาน ส่วนคำว่า ‘เมื่อไหร่’ ใช้เตือนเรื่องกำหนดการบอกคะแนนเก็บ และคำว่า ‘ตรวจ…หรือยัง’ ใช้เตือนเรื่องการตรวจโครงการและข้อสอบ นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ นำหน้ารูปประโยคเตือนความจำส่วนใหญ่ ส่วนประเด็นที่นักศึกษาใช้พูดเตือนอาจารย์ผู้สอนมักเกี่ยวกับเรื่องงานที่ต้องส่งอาจารย์หรือคะแนนจากงานและข้อสอบ เนื่องจากเป็นผลประโยชน์และสิทธิของนักศึกษาแต่ละคน บราวน์และเลวินสัน (1987) ได้จัดระบุให้กลวิธีพูดสั่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่คุกคามหน้าผู้ฟัง การพูดเตือนโดยแฝงเจตนาสั่งโดยเฉพาะในกรณีนี้นักศึกษาพูดกับอาจารย์จึงเป็นการแสดงความไม่สุภาพอย่างยิ่ง ดังนั้นในการเตือนอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับสิ่งที่อาจารย์ผู้สอนควรจะทำ จึงปรากฏการใช้คำแสดงความสุภาพท้ายประโยคเพื่อเป็นการแสดงความเคารพ

กลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนที่พบอีกกลวิธีหนึ่ง คือกลวิธีใช้คำไม่สุภาพ รูปภาษาที่ปรากฏในกลวิธีนี้มี 4 รูปแบบ ได้แก่ การใช้คำศัพท์ 'ขี้' ใช้แทนคำว่าอุจจาระ การใช้คำสรรพนาม 'มึง' ใช้เรียกขานเพื่อน การใช้คำลงท้าย 'วะ' เมื่อพูดกับเพื่อน โดยการใช้คำลงท้ายที่ไม่สุภาพนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รุ่งอรุณ ใจซื่อ (2549) ที่ศึกษาเรื่องวัจนกรรมแสดงความไม่พอใจในภาษาไทย : กรณีนิสิตนักศึกษา รวมทั้งพบการใช้คำอุทาน 'แม่ง' ซึ่งคำว่า 'แม่ง' เป็นคำที่กลืนเสียงมาจากคำว่า 'แม่+มึง' และในปัจจุบันความหมายของคำว่า 'แม่ง' นำมาใช้แทนคำว่า 'มัน' เมื่อผู้พูดต้องการแสดงความไม่พอใจ อย่างไรก็ดีจากผลการศึกษาพบการใช้คำอุทานเพื่อให้ผู้ฟังรู้ตัว คือคำว่า 'เฮ้ย' เพิ่มเติม ด้วย สถานการณ์ที่นักศึกษามักจะใช้กลวิธีพูดคำไม่สุภาพคือ พูดเกี่ยวกับเรื่องของเพื่อนหรือเมื่อคุยกับเพื่อน การที่นักศึกษาเลือกใช้คำไม่สุภาพในการสนทนากับอาจารย์ รวมทั้งการสนทนาด้วยคำไม่สุภาพกับเพื่อนนักศึกษาในบริเวณที่อาจารย์สามารถได้ยินชัดเจน ก็ถือเป็นการคุกคามหน้าอาจารย์ได้เช่นเดียวกัน แม้ว่าจะไม่ได้พูดกับอาจารย์โดยตรงแต่ก็ถือว่าไม่เหมาะสม เพราะย่อมหมายถึงนักศึกษาไม่ให้เกียรติต่อผู้ที่มีบทบาทเป็นอาจารย์ และถือเป็นการคุกคามหน้าอาจารย์อีกด้วย

กลวิธีล้อเลียน ถ้อยคำที่นักศึกษานำมาพูดล้อเลียนคือ 'โหด' 'ขาโหด' 'จะหมดสิทธิ์สอบ' และ 'กินนมเยอะ ๆ' ประเด็นที่พูดล้อเลียนคือ นิสัยของอาจารย์ผู้สอน การตัดสิทธิ์ในการเข้าสอบ และส่วนสูงของอาจารย์ผู้สอน แต่การล้อเลียนของนักศึกษานั้นอาจต้องการแสดงความสนิทสนมกับอาจารย์ผู้สอน แต่บางครั้งอาจเป็นเรื่องที่การทำลายความมั่นใจของอาจารย์ผู้สอน ซึ่งทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกเสียหน้าได้

กลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีประชดประชัน รูปภาษาที่ใช้ในการประชดประชัน คือคำว่า 'ไม่เข้าใจทั้งหมด' 'เรียนไปก็โง่เหมือนเดิม' 'โคตรชอบ' และคำว่า 'ว่าจะไม่มาแล้ว' ประเด็นที่นักศึกษาพูดประชดประชันมี 2 ประเด็นคือ การเรียน และการมาสาย โดยรูปภาษาที่มีความนัยเกินจริงที่ใช้ในการประชดประชันเหล่านี้ ไกรซ์ (1975) ได้กำหนดว่าเป็นการละเมิดหลักคุณภาพ (The maxim of quality) ของหลักความร่วมมือในการสนทนา เมื่อมีการละเมิดหลักความร่วมมือในการสนทนาก็ถือว่าเป็นการแสดงความไม่สุภาพต่อคู่สนทนาเช่นกัน ผลการศึกษาการใช้กลวิธีประชดประชันของนักศึกษานั้นล้วนมาจากสถานการณ์ที่นักศึกษาถูกตำหนิในเรื่องที่กระทำผิด เมื่อถูกอาจารย์ผู้สอนตำหนิ นักศึกษาอาจรู้สึกเสียหน้าจึงใช้กลวิธีนี้เพื่อเป็นการรักษาหน้าตนเอง แต่ในทางกลับกันคู่สนทนาซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนอาจรู้สึกว่านักศึกษาแสดงความไม่สุภาพต่ออาจารย์ด้วยการตอบคำถามด้วยการประชดประชันมากกว่า รวมทั้งส่งผลให้อาจารย์ผู้สอนถูกคุกคามหน้าจากภาษาที่นักศึกษาใช้เช่นกัน

กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว รูปภาษาที่ปรากฏจะเป็นคำที่บ่งบอกถึงหัวข้อหรือประเด็นที่เป็นเรื่องส่วนตัว ได้แก่ ชื่อเล่น เบอร์โทรศัพท์ และการไปในสถานที่ท่องเที่ยวยามราตรี เช่น ผับ และมีการ

ใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ ทุกครั้งเมื่อต้องการพูดหรือถามเรื่องส่วนตัว การที่ถูกพูด/ถามถึงเรื่องส่วนตัวจากนักศึกษาแบบนี้ อาจารย์อาจรู้สึกถูกก้าวก่ายความเป็นส่วนตัวมากเกินไป

กลวิธีต่อว่ากลับ รูปภาษาที่พบในการใช้กลวิธีต่อว่ากลับของนักศึกษาคือรูปประโยคบอกเล่าและประโยคคำถามที่สื่อความว่าเป็นความผิดของอาจารย์ผู้สอนในประเด็นที่เกี่ยวกับการที่นักศึกษาคุยระหว่างการเรียน นักศึกษาแต่งกายผิดระเบียบ และงานที่มอบหมายให้นักศึกษาทำ การเลือกใช้กลวิธีต่อว่ากลับเพื่อรักษาหน้าตนเองจากการถูกคุกคามหน้าของนักศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับว่านักศึกษารู้สึกว่าตนเองเสียหน้ามากเพียงใด แม้ว่าจะเลือกใช้กลวิธีต่อว่ากลับเพื่อรักษาหน้าตนเอง แต่กลวิธีนี้กลับเป็นกลวิธีที่แสดงการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาเองด้วยเช่นกัน เนื่องจากเป็นการกระทำที่สังคมยังไม่สามารถยอมรับได้ โดยเฉพาะเมื่อผู้พูดเป็นนักศึกษาต่อกว่ากลับอาจารย์ผู้สอนซึ่งมีความอาวุโสมากกว่า ทำให้เป็นการแสดงความก้าวร้าวที่ไม่สุภาพอย่างยิ่ง รวมทั้งไม่ยังเป็นการเคารพต่อบทบาทในสังคมของอาจารย์อีกด้วย

กลวิธีลำดับต่อมาคือกลวิธีกล่าวแย้ง รูปภาษาที่ใช้กล่าวแย้งจะอยู่ในรูปแบบโครงประโยคบอกเล่าและประโยคคำถาม ซึ่งแสดงความเห็นต่างโดยอ้อมโดยใช้เหตุผลบอกแทน ไม่ปรากฏการใช้ประโยคปฏิเสธและคำกล่าวแย้งโดยตรง เช่น ‘ผม/หนูไม่เห็นด้วย’ แสดงให้เห็นว่าแม้นักศึกษาต้องการแสดงความเห็นที่ไม่ตรงกับอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาจะเลือกใช้การแสดงความเห็นทางอ้อมมากกว่าเพื่อแสดงความสุภาพต่ออาจารย์และลดความไม่สุภาพของนักศึกษาที่เป็นผู้พูดลง รวมถึงปรากฏการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ ในการกล่าวแย้งด้วย ประเด็นที่นักศึกษากล่าวแย้งกับอาจารย์มี 2 ประเด็นคือ วิธีการสอนของอาจารย์ และ เรื่องการทาสีเล็บ จากผลการศึกษากลวิธีกล่าวแย้งนี้พบการใช้คำถามแย้งอาจารย์ผู้สอน ที่มีโครงสร้าง [ผิด+หรือเปล่า] เพื่อสื่อว่านักศึกษาไม่เห็นด้วยกับอาจารย์ผู้สอน แต่ไม่กล่าวว่าผิดอย่างตรงไปตรงมา สอดคล้องกับผลการวิจัยของปวีณา วัชรสุวรรณ (2547) เรื่องกลวิธีทางภาษาในการแสดงวัจนกรรมการกล่าวแย้งของนักเรียนเมื่อครูกล่าวผิด

กลวิธีภาษาที่คุกคามอาจารย์ผู้สอนที่พบน้อยที่สุดคือ กลวิธีแสดงความรู้สึกแง่ลบของผู้พูด กลวิธีสั่ง และกลวิธีตัดบทสนทนา โดยกลวิธีแสดงความรู้สึกแง่ลบของผู้พูด รูปภาษาที่ใช้ในการพูดแสดงความรู้สึกด้านลบคือคำว่า ‘ไม่ชอบ’ และ ‘เบื่อ’ โดยใช้พูดแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับรายวิชาที่ต้องเรียน จากผลการศึกษากลวิธีแสดงความรู้สึกในแง่ลบของผู้พูดนี้ ผู้วิจัยพบคำที่แสดงความรู้สึกในด้านลบของนักศึกษาคือคำว่า ‘ไม่ชอบ’ สอดคล้องกับผลการวิจัยของรุ่งอรุณ ใจซื่อ (2549) เรื่องวัจนกรรมแสดงความไม่พอใจในภาษาไทย : กรณีนิสิตนักศึกษา อย่างไรก็ดี พบการใช้กลวิธีแสดงความรู้สึกด้านลบของผู้พูดที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม อาจเนื่องด้วยเมื่อนักศึกษาต้องการแสดงความรู้สึกแง่ลบที่ไม่รุนแรงนักศึกษาจะเลือกพูดโดยตรงกับอาจารย์ผู้สอน เช่นคำว่า ‘ไม่ชอบ' แต่

เมื่อนักศึกษาต้องการแสดงความรู้สึกแง่ลบที่รุนแรงมากขึ้น เช่นคำว่า ‘เบื่อ’ นักศึกษาจะเลี่ยงจากการพูดกับอาจารย์โดยตรงเป็นพูดลอย ๆ หรือพูดกับเพื่อนแทน

ส่วนกลวิธีสั่ง รูปภาษาที่ใช้ในกลวิธีสั่งที่นักศึกษาใช้มี 2 รูปแบบคือ การสั่งอย่างตรงไปตรงมาและการสั่งอย่างมีเงื่อนไข นอกจากนี้ยังพบคำลงท้ายประโยคการสั่งด้วยคำว่า ‘นักเลย’ และ ‘เลยนะ’ ท้ายประโยค ส่วนประเด็นที่นักศึกษาพูดสั่งอาจารย์ผู้สอนพบ 2 ประเด็นคือ การแต่งกายผิดระเบียบและการเลิกชั้นเรียน บราวน์และเลวินสันยังกำหนดไว้ว่าการสั่งเป็นการคุกคามหน้าด้านลบของสนทนา ดังนั้นเมื่อนักศึกษาใช้ถ้อยคำแสดงการสั่งกับอาจารย์ผู้สอนยิ่งเป็นการเพิ่มความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนเนื่องจากมีปัจจัยด้านสถานภาพทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น อายุ อาชีพ ดังนั้นจึงพบว่านักศึกษามักเลือกใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ ก่อนเริ่มโครงสร้างประโยคคำสั่งส่วนใหญ่เพื่อแสดงความสุภาพและลดระดับความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนลง

กลวิธีกลวิธีตัดบทสนทนา รูปภาษาที่พบในการใช้กลวิธีตัดบทสนทนาของนักศึกษา คือ ‘ไม่อยากคุยกับอาจารย์แล้ว’ และ ‘ไม่เป็นไร’ ในสถานการณ์ที่ไม่ต้องการสนทนากับอาจารย์ผู้สอนต่อไปหรือต้องการจบการสนทนากับอาจารย์ผู้สอนในเวลานั้นทันที ประเด็นที่นักศึกษาเลือกใช้กลวิธีตัดบทสนทนาคือ การขอส่งงานแก้ผลการเรียน I และการโดนหักคะแนนจิตพิสัย อย่างไรก็ดีพบการใช้คำแสดงความสุภาพ ‘ครับ’ ท้ายประโยคปรากฏร่วมอยู่ในการใช้กลวิธีนี้ด้วย การที่นักศึกษาใช้การตัดบทสนทนากับอาจารย์ผู้สอนนั้น นอกจากจะไม่ช่วยให้นักศึกษาลดความเสี่ยงในการเสียหน้าจากการถูกอาจารย์ตำหนิแล้ว ยังแสดงถึงความไม่สุภาพและไม่ให้ความเคารพต่ออาจารย์ผู้สอนอีกด้วย

1.2 กลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน

จากการศึกษาพบว่ากลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกันที่นักศึกษาเลือกใช้มากที่สุด คือ กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่ง (ร้อยละ 69.23) รองลงมาคือกลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ (ร้อยละ 15.38) และกลวิธีที่พบการใช้น้อยที่สุด คือ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีการใช้คำไม่สุภาพ และกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีขอร้อง (ร้อยละ 7.69) โดยกลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่งที่นักศึกษาเลือกใช้มากที่สุดนั้น อาจเนื่องด้วยเมื่อนักศึกษามีเจตนาต้องการให้อาจารย์ผู้สอนกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ การเลือกกล่าวถ้อยคำที่มีเจตนาสั่งนั้น นักศึกษาจึงมีการคำนึงถึงความเหมาะสมในการใช้ภาษากับอาจารย์ผู้สอน หากนักศึกษาเลือกกล่าวถ้อยคำแสดงการสั่งเพียงอย่างเดียวกับอาจารย์ผู้สอน จะยิ่งเป็นการแสดงความไม่สุภาพของตนเอง อาจารย์ผู้สอนที่ถูกนักศึกษาพูดสั่งก็จะรู้สึกไม่ดีและอาจเสียหน้าจากการถูกคุกคามได้ ซึ่งโดยบราวน์และเลวินสันได้ระบุไว้ว่าการพูดสั่งเป็นการคุกคามหน้าด้านลบของผู้ฟังหรือคู่สนทนา ดังนั้น

จึงปรากฏการใช้การแสดงเหตุผลประกอบการพูดสั่งเพื่อเพิ่มน้ำหนักความเหมาะสมในการกล่าวถ้อยคำที่มีเจตนาสั่งกับอาจารย์ผู้สอน

การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน กลวิธีที่พบมากที่สุดคือ กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่ง รูปภาษาที่พบในการแสดงเหตุผลคือ ‘อธิบายเร็วไป’ ‘หิว’ ‘หนูจะรีบไป เดี๋ยวไม่ทันรถ’ ‘มันทำงานดึก’ ‘สอบกี่ครั้งก็เหมือนเดิม’ ‘ยังแฮงค์อยู่’ ‘เมื่อคืนผมดึก’ ‘เสาร์อาทิตย์นี้ไม่ว่าง’ และ ‘เพื่อนกินหมูปิ้งอยู่ข้างล่าง’ ส่วนรูปภาษาที่พบในการสั่งคือ การสั่งที่ขึ้นต้นด้วยคำกริยา ได้แก่ ‘ช้า’ ‘ปล่อย’ ‘ตรวจ’ ‘ให้’ และการสั่งที่ขึ้นต้นด้วยโครงสร้าง [อย่า+คำกริยา] ได้แก่ ‘อย่าสอน’ ‘อย่าเพิ่งสอน’ และ ‘อย่าสั่ง’ นอกจากนี้ยังพบการใช้คำลงท้าย ในการสั่งคือคำว่า ‘ได้แล้ว’ ‘เหอะ’ และ ‘นะ’ มีการใช้อนุภาคบอกความเล็ก ‘หน่อย’ เพื่อลดขนาดการสั่งให้เป็นเรื่องเล็กน้อย รวมทั้งพบการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ และ คำลดรูป ‘จารย์’ เมื่อนักศึกษาต้องการแสดงความสนิทสนม ประเด็นที่นักศึกษาใช้ในการแสดงเหตุผลร่วมกับการสั่งมี 6 หัวข้อ ได้แก่ การสอน การเลิกชั้นเรียน การตรวจงาน การถูกขอร้อง การสอบ และงานที่ได้รับมอบหม กลวิธีที่พบรองลงมาการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาใช้กลวิธีพูดอ้างถึงบุคคล/สถานที่อื่น ในประเด็นที่นักศึกษาถูกอาจารย์ผู้สอนตำหนิเรื่องการแต่งกาย และงานที่ได้รับมอบหมาย พบรูปภาษาในการอ้างถึงบุคคลหรือสถานที่ได้แก่ ‘อาจารย์ท่านหนึ่ง’ ‘เพื่อนคนอื่น’ ‘กระเทยอีกห้องนึง’ ‘เพื่อน’ และ ‘ที่อื่น’ การใช้กลวิธีอ้างบุคคล/สถานที่อื่นเช่นนี้ เพราะนักศึกษาต้องการบอกอาจารย์ผู้สอนว่าไม่ใช่ตนคนเดียวที่ทำผิด หรือสิ่งที่ตนทำเป็นเรื่องปกติที่คนอื่นก็ทำเช่นเดียวกันการที่นักศึกษาใช้กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่งเพื่อมีเจตนาให้อาจารย์ผู้สอนทำตามที่ตนเองบอกนั้น บราวน์และเลวินสันได้ระบุไว้ว่าการสั่งเป็นกาคุกคามหน้าด้านลบของผู้ฟัง ดังนั้นเมื่อนักศึกษาพูดสั่งอาจารย์ผู้สอนก็ถือว่าคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนเช่นกันแม้ว่าจะมีการแสดงเหตุผลประกอบก็ตาม เนื่องจากในสังคมไทย การถูกสั่งจากผู้ที่อาวุโสน้อยกว่ายังเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม

นอกจากนี้ยังพบกลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับวิจารณ์หรือตำหนิ รูปภาษาที่พบในการแสดงเหตุผลคือ ‘ยังทำของเก่าไม่เสร็จ’ และ ‘ยังเรียนไม่รู้เรื่องเลย’ ส่วนรูปภาษาที่ใช้ในการวิจารณ์หรือตำหนิคือ คำว่า ‘อีกละ’ ประเด็นที่นักศึกษากล่าวแสดงเหตุผลร่วมกับการวิจารณ์หรือตำหนิคือ งานที่ได้รับมอบหมาย และการสอบ กลวิธีนี้แม้ว่านักศึกษาจะมีการแสดงเหตุผลประกอบการวิจารณ์หรือตำหนิอาจารย์ผู้สอน แต่การที่อาจารย์ผู้สอนโดนนักศึกษาวิจารณ์เกี่ยวกับงานที่มอบให้นักศึกษา หรือการจัดสอบก็ยังเป็นการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนอยู่ดี

กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีใช้คำไม่สุภาพ รูปภาษาในการกล่าววิจารณ์หรือตำหนิคือคำกริยาคุณศัพท์ ‘ยาก’ ร่วมกับการใช้คำไม่สุภาพคือคำว่า ‘ชิบ’ ที่ตัดคำมาจากคำว่า ‘ชิบหาย’ ประเด็นที่นักศึกษากล่าววิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับการใช้คำไม่สุภาพคือ งานที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์

ผู้สอน แม้ว่าจะเป็นการกล่าววิจารณ์เกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายไม่ได้กล่าววิจารณ์อาจารย์ผู้สอนโดยตรง แต่อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ที่มอบหมายงานย่อมถือว่าเกี่ยวข้องกับถ้อยคำที่นักศึกษากล่าววิจารณ์ออกมาด้วยเช่นกัน รวมทั้งการกล่าววิจารณ์ของนักศึกษาไม่ได้ใช้ในการสนทนากับอาจารย์ผู้สอนโดยตรง เป็นการกล่าวขึ้นมาลอย ๆ แต่อาจารย์ผู้สอนอยู่ในระยะที่ได้ยินชัดเจน การที่อาจารย์ผู้สอนถูกวิจารณ์เช่นนี้ก็ถือว่าถูกคุกคามหน้าด้วย ซึ่งบราวน์และเลวินสันได้ระบุไว้ว่าการถูกวิจารณ์หรือตำหนิเป็นการถูกคุกคามหน้าด้านบวก อีกทั้งในกรณีนี้นักศึกษากล่าววิจารณ์ร่วมกับการใช้คำไม่สุภาพในสังคมไทยยังไม่ยอมรับการใช้ถ้อยคำไม่สุภาพหรือถ้อยคำหยาบคายในการพูดคุยกับผู้อาวุโสหรือบุคคลที่มีความสนิทสนมกันน้อย ฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นการกล่าววิจารณ์ การตำหนิ หรือการใช้คำไม่สุภาพของนักศึกษาในการพูดถึงอาจารย์ผู้สอนถือเป็นการแสดงความไม่สุภาพและแสดงความไม่เคารพต่ออาจารย์ผู้สอน

กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีขอร้อง รูปภาษาที่พบในการวิจารณ์หรือตำหนิคือ ‘ไปหาอาจารย์หลายรอบ อาจารย์ไม่เคยอยู่เลย’ ร่วมกับรูปภาษาที่พบในการขอร้องคือ คำว่า ‘ขอ’ ขึ้นต้นประโยคที่แสดงเจตนาขอร้อง ประเด็นที่นักศึกษากล่าววิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับการขอร้องคือ การติดต่อขอแก้ผลการเรียน I

2. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนเมื่อเปรียบเทียบจากการแสดงความคิดเห็นระหว่างอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาจากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมในการใช้ภาษาของนักศึกษาต่ออาจารย์ผู้สอน พบว่า จากกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนที่ผู้วิจัยได้จำแนกไว้จำนวน 18 กลวิธี แบ่งออกเป็นกลวิธีเดี่ยว 14 กลวิธี และกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน 4 กลวิธี พบ 13 กลวิธีที่อาจารย์และนักศึกษาให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนอยู่ระดับมากเหมือนกัน แบ่งเป็นกลวิธีเดี่ยว 11 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีปฏิเสธ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ กลวิธีแสดงเหตุผล กลวิธีขอร้อง กลวิธีเตือนความจำ กลวิธีใช้คำไม่สุภาพ กลวิธีล้อเลียน กลวิธีประชดประชัน กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว กลวิธีต่อว่ากลับ และกลวิธีสั่ง และกลวิธีหลายกลวิธีมี 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ และกลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่ง ส่วนกลวิธีที่อาจารย์ผู้สอนให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน คือ กลวิธีแสดงความรู้สึกแง่ลบของผู้พูด ซึ่งตีความได้นักศึกษารู้ว่าถ้อยคำส่วนใหญ่ที่ใช้มีระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนเช่นเดียวกับอาจารย์ แต่นักศึกษาก็ยังเลือกใช้ถ้อยคำดังกล่าวในการสนทนากับอาจารย์ผู้สอน

ผลการศึกษายังพบอีกว่า มี 16 กลวิธีที่อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนไม่แตกต่างกันในทางสถิติ หมายถึง อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนของแต่ละกลวิธีไม่แตกต่างกัน ประกอบด้วย กลวิธีเดี่ยว 13 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีปฏิเสธ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ กลวิธีขอร้อง กลวิธีเตือนความจำ กลวิธีใช้คำไม่สุภาพ กลวิธีล้อเลียน กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว กลวิธีต่อว่ากลับ กลวิธีกล่าวแย้ง กลวิธีประชดประชัน กลวิธีแสดงความรู้สึกแง่ลบของผู้พูด กลวิธีสั่ง และกลวิธีตัดบทสนทนา กลวิธีหลายกลวิธีร่วมกันที่อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนไม่แตกต่างกันในทางสถิติ มี 3 กลวิธี ได้แก่ วิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีสั่ง กลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ และกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีใช้คำไม่สุภาพ ส่วนกลวิธีที่อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายถึง อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนของแต่ละกลวิธีแตกต่างกัน มี 2 กลวิธี แบ่งออกไปกลวิธีเดี่ยว คือ กลวิธีแสดงเหตุผล และกลวิธีหลายกลวิธีร่วมกัน คือ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีขอร้อง

อย่างไรก็ดี พบว่าบางกลวิธีที่อาจารย์และนักศึกษาให้ค่าระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนไม่แตกต่างกันในทางสถิติ เมื่อนำค่าเฉลี่ยไปแปลความหมายจากช่วงการวัดค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนก็พบว่ามี 3 กลวิธีที่มีช่วงความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนแตกต่างกัน ได้แก่ กลวิธีกล่าวแย้ง กลวิธีตัดบทสนทนา และกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีใช้คำไม่สุภาพ โดยกลวิธีกล่าวแย้งอาจารย์ให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับมาก แต่นักศึกษาให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนกลวิธีตัดบทสนทนาอาจารย์ให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับมาก แต่นักศึกษาให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับปานกลาง และกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิร่วมกับกลวิธีใช้คำไม่สุภาพ อาจารย์ให้ค่าความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับปานกลาง แต่นักศึกษาให้ระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับน้อย ทำให้เห็นว่า เมื่อนักศึกษาให้ค่าระดับความรุนแรงของกลวิธีภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนในกลวิธีใดแตกต่างจากอาจารย์ มักจะอยู่ในระดับที่น้อยกว่าเสมอ สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามีความตระหนักด้านการใช้ภาษาให้เหมาะสมตามวัฒนธรรมของสังคมไทยน้อยกว่าอาจารย์

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กลวิธีการใช้ภาษากับระดับความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน พบว่ามีบางกลวิธีเท่านั้นที่อาจารย์กำหนดระดับความรุนแรงของกลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าแตกต่างจากนักศึกษา โดยกลวิธีส่วนใหญ่ที่อาจารย์กำหนดระดับความรุนแรงของกลวิธี

ทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนไม่แตกต่างจากนักศึกษา มี 13 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีปฏิเสธ กลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ กลวิธีขอร้อง กลวิธีเตือนความจำ กลวิธีใช้คำสุภาพ กลวิธีล้อเลียน กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว กลวิธีต่อว่ากลับ กลวิธีสั่ง กลวิธีตัดบทสนทนา กลวิธีสั่งร่วมกับกลวิธีแสดงเหตุผล และกลวิธีแสดงเหตุผลร่วมกับกลวิธีวิจารณ์หรือตำหนิ จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีปฏิเสธกับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนพบว่า มีบางกลวิธีที่อาจารย์และนักศึกษาให้ค่าระดับความรุนแรงแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ และมีบางกลวิธีที่อาจารย์และนักศึกษาให้ค่าระดับความรุนแรงไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน : การศึกษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ พบว่ากลวิธีภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนมากที่สุด คือ กลวิธีปฏิเสธ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ว่ากลวิธีภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนที่พบมากที่สุดคือ กลวิธีสั่ง โดยแต่แรกผู้วิจัยตั้งสมมติฐานจากการสังเกตการใช้ภาษาของนักศึกษาในสถานการณ์จริงระหว่างการเรียนการสอน เหตุที่กลวิธีปฏิเสธพบมากที่สุดในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนอาจเนื่องด้วยเป็นกลวิธีที่นักศึกษาสามารถใช้ปฏิเสธการถูกรบกวน ขอร้อง หรือคำสั่งอาจารย์ผู้สอนได้ เพราะจากการวิเคราะห์ข้อมูลภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนผู้วิจัยพบว่า นอกจากนักศึกษามีการกล่าวถ้อยคำที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนเป็นประจำเองแล้ว บางสถานการณ์การใช้ถ้อยคำที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้ส ของนักศึกษายังเกิดจากนักศึกษาต้องการรักษาหน้าตนเองเมื่อรู้สึกว่าถูกคุกคามจากอาจารย์ผู้สอนด้วยการขอร้อง สั่ง หรือตำหนิ ดังนั้นเมื่อนักศึกษาใช้ถ้อยคำเพื่อรักษาหน้าตนเองในขณะเดียวกันถ้อยคำนั้นก็สามารถคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนกลับด้วยเช่นกัน

2. ความสัมพันธ์กลวิธีภาษากับระดับความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนโดยเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาพบว่า มีบางกลวิธีที่อาจารย์และนักศึกษาให้ค่าระดับความรุนแรงแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ และมีบางกลวิธีที่อาจารย์และนักศึกษาให้ค่าระดับความรุนแรงไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ โดยกลวิธีส่วนใหญ่อาจารย์และนักศึกษาให้ค่าความรุนแรงในการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับมากเหมือนกัน แสดงให้เห็นว่านักศึกษารู้ว่าภาษาที่ตนใช้กับอาจารย์ผู้สอนนั้นไม่เหมาะสมแต่นักศึกษาก็ยังเลือกใช้

3. การคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนเกิดได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม การคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนเกิดโดยตรง เมื่อนักศึกษาใช้ถ้อยคำคุกคามหน้าอาจารย์โดยการสนทนากับอาจารย์โดยตรง และการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนเกิดโดยอ้อม เมื่อนักศึกษาใช้ถ้อยคำคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนโดยการสนทนากับเพื่อนแต่อยู่ในระยะที่อาจารย์ได้ยินชัดเจน แสดงให้เห็นว่าการคุกคามหน้าไม่ได้เกิดในเฉพาะสถานการณ์ที่ผู้ถูกคุกคามเป็นบุคคลที่อยู่ในวงสนทนาเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นได้ในฐานะที่เป็นบุคคลที่สามได้อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบุคคลที่สามเป็นบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมอยู่ในฐานะที่บุคคลอื่นควรให้ความเคารพ การใช้วาจาของคู่สนทนาที่แสดงถึงความสำรวมจึงแสดงถึงการให้เกียรติต่อบุคคลที่สามนั้นด้วย ทำให้เห็นว่า ‘หน้า’ ของคนในสังคมไทยไม่ใช่เป็นเพียง ‘ภาพลักษณ์ตนเอง’ แต่เป็น ‘ภาพลักษณ์สาธารณะ’ ดังที่เหมา (Mao. 1994) ได้กล่าวไว้ เนื่องจากในบริบทที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนนี้ ทำให้เห็นว่าภาพลักษณ์ของผู้ที่ประกอบอาชีพ ‘ครู/อาจารย์’ ก็ต้องการการยอมรับและให้ความสำคัญจากคนในสังคมเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ดี การศึกษาในครั้งนี้พบว่า ‘หน้า’ ของคนไทยมีความหมายครอบคลุมทั้งหน้าด้านบวกและด้านลบเหมือนที่บราวน์และเลวินสันได้กล่าวไว้ และยังสนับสนุนแนวคิดของโจวจุ้น จี้ (Shoajun Ji. 2000) ที่ศึกษาเรื่อง หน้าและลักษณะวาจาสุภาพในวัฒนธรรมจีน ที่ว่า “ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมใดย่อมมีการกระทำคุกคามหน้าด้านลบทั้งนั้นไม่ว่ามากหรือน้อย เช่น การขอให้ผู้อื่นช่วยเหลือหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ เป็นต้น”

4. นักศึกษามีการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยกลวิธีต่าง ๆ แต่ก็ยังปรากฏการใช้คำแสดงคำถามท้ายประโยค เช่น ทำไม หรือเปล่า เพื่อลดการถูกผูกมัดในการถูกวิจารณ์ของอาจารย์ผู้สอน รวมทั้งเพื่อลดการแสดงความไม่สุภาพของนักศึกษาต่ออาจารย์ผู้สอนลง สอดคล้องกับแนวคิดของ ฮิรากะและเทิร์นเนอร์ (Hiraga and Turner. 1996) ที่ศึกษาความแตกต่างการรับรู้เรื่องหน้าระหว่างนักเรียนชาวอเมริกันและนักเรียนชาวญี่ปุ่นในบริบทวิชาการ โดยเน้นศึกษาการคุกคามหน้า (FTA) ที่เกิดจากถ้อยคำในการวิจารณ์ การแนะนำ และการขอร้องกับผู้สอนว่า คนสังคมเอเชียพยายามเลี่ยงการใช้ภาษาคุกคามหน้าผู้ฟังโดยเฉพาะผู้ฟังที่มีความอาวุโสและมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่า และหากอยู่ในสถานการณ์ที่ไ อาจเลี่ยงการพูดคุกคามหน้าผู้ฟังได้ ผู้พูดจะใช้ถ้อยคำสามารถลดความรุนแรงต่อการกระทำคุกคามหน้าลง เพราะต้องการจะรักษาหน้าของผู้ฟังนั่นเอง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบการใช้อนุภาคบอกความเล็ก (diminutive particle) คือคำว่า ‘หน่อย’ เพื่อลดขนาดของการรบกวนหรือการคุกคามอาจารย์หน้าอาจารย์จากการขอร้องของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับปนันดา เลอเลิศยุติธรรม (2549) ที่ศึกษาความสุภาพวัจนกรรมขอร้องในภาษาไทย โดยรวบรวมข้อมูลจาบทสนทนาจริง บทสนทนาทางโทรทัศน์ และแบบสอบถาม แล้วพบการใช้อนุภาคบอกความเล็กในการแสดงวัจนกรรมขอร้องเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบการใช้คำแสดงความสุภาพท้ายประโยค

‘คะ/ค่ะ/ครับ’ เพื่อแสดงความเคารพต่ออาจารย์ผู้สอน รวมทั้งพบการใช้คำเรียกขาน ‘อาจารย์’ และพบการใช้คำลดรูป ’จารย์ จากคำว่า ‘อาจารย์’ เมื่อนักศึกษาต้องการแสดงความสนิทสนมระหว่างตนเองกับอาจารย์ด้วย

5. ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดวัจนกรรมคุมคามหน้าของบราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson. 1987) และแนวคิดการแสดงความสุภาพต่อตนเองของเฉิน (Chen. 2001) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ามีบางกลวิธีที่ผู้วิจัยพบเพิ่มเติม ซึ่งไม่ได้ถูกกำหนดไว้ในทฤษฎี เช่น กลวิธีล้อเลียน กลวิธีพูด/ถามเรื่องส่วนตัว กลวิธีต่อว่ากลับ และกลวิธีกล่าวแย้ง นอกจากนี้พบว่ามีบางกลวิธีที่ทฤษฎีกำหนดไว้แต่ไม่ปรากฏการใช้ในสถานการณ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ผู้สอนคือ การบอกข่าวร้ายของผู้ฟัง หรือพูดอวดอ้างข่าวดีของตนเอง การที่ไม่พบกลวิธีดังกล่าวนักศึกษาอาจคิดว่าไม่มีความจำเป็นและไม่ได้ประโยชน์จากการบอกข่าวร้ายของอาจารย์หรืออวดอ้างข่าวดีของนักศึกษาให้อาจารย์รู้ นอกจากนี้ยังไม่พบการพูดถึงหัวข้อที่ทำให้เกิดการถกเถียง เช่นเรื่องศาสนา หรือเรื่องการเมือง เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทางภาษาในการวิจัยครั้งนี้มาจากการเรียนการสอนในรายวิชาพื้นฐานการใช้ภาษาอังกฤษ ซึ่งอาจารย์ผู้สอนไม่ได้เน้นเรื่องศาสนาหรือการเมือง อีกทั้งยังไม่พบการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยการพูดขัดจังหวะอีกด้วย ซึ่งอาจเนื่องจากอาจารย์ผู้สอนไม่ได้ให้ความสำคัญว่าการพูดขัดจังหวะของนักศึกษาเป็นการคุกคามหน้าเท่าไหร่นัก รวมทั้งไม่พบ การพูดข่มขู่ ตักเตือน ท้าทายในแง่ลบ เนื่องจากกลวิธีดังกล่าวไม่เหมาะกับบริบทในระหว่างการเรียนการสอน

นอกจากนี้ยังไม่ปรากฏกลวิธีคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอนด้วยการที่ผู้พูดเสนอตัวทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ เนื่องจากค่านิยมในสังคมไทยมองว่า การที่ผู้น้อย เช่น นักศึกษา เสนอตัวทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้อาจารย์หรือผู้อาวุโสกว่าเป็นคนที่มีน้ำใจ ถือเป็นเรื่องที่น่าชื่นชม จึงไม่ปรากฏว่าการพูดเพื่อเสนอตัวทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เป็นการคุกคามหน้าแต่อย่างใด รวมทั้งไม่ปรากฏ การสัญญา และการพูดส่อเจตนาว่าตนอยากได้สิ่งของที่ผู้ฟังครอบครองอยู่ เช่น การชม การแสดงความอิจฉา และการใช้คำพูดแสดงความรู้สึกไม่ดีต่อผู้ฟัง เนื่องด้วยการใช้กลวิธีดังกล่าวไม่เหมาะต่อการสนทนาระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ซึ่งมีปัจจัยสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกันและคนไทยยังคงให้ความสำคัญต่อความอาวุโสของบุคคลเป็นหลัก

จากการปรากฏและไม่ปรากฏการใช้กลวิธีทางภาษาตามแนวคิดวัจนกรรมคุมคามหน้าของบราวน์และ เลวินสัน และแนวคิดการแสดงความสุภาพต่อตนเองของเฉินที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น เนื่องด้วยกลวิธีคุกคามหน้าของบราวน์และเลวินสัน และกลวิธีรักษาหน้าของเฉินไม่สามารถใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาได้ครอบคลุมในทุกบริบท โดยเฉพาะในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษากลวิธีทางภาษา

ที่แสดงวัจนกรรมคุกคามหน้าซึ่งเป็นบริบทเฉพาะในการสนทนาระหว่างอาจารย์และนักศึกษา จึงแสดงให้เห็นว่าความต่างของบริบทจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเกิดกลวิธีทางภาษาที่แตกต่างออกไป

6. จากการศึกษาการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน : การศึกษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาขาดความตระหนักในการเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับสถานภาพของคู่สนทนา อาจเนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันสถานศึกษาเน้นส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพเป็นหลักจึงบกพร่องในการสอดแทรกเรื่องค่านิยมด้านการใช้ภาษาที่เหมาะสมในสังคมไทย ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาด้านการใช้ภาษานี้อาจส่งผลให้การสื่อสารระหว่างนักศึกษากับบุคคลอื่นไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมกับกาลเทศะอาจทำให้นักศึกษาไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมได้ ดังนั้นผลการศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นแนวทางให้ผู้สนใจนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาการใช้ภาษาของนักเรียน/นักศึกษา และสร้างความตระหนักด้านการใช้ภาษาของนักเรียน/นักศึกษาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย

ข้อเสนอแนะ

1. **ข้อเสนอแนะทั่วไป**

สถานศึกษาทุกระดับชั้นควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นวิชาการ/วิชาชีพควบคู่ไปกับสร้างความตระหนักเรื่องค่านิยมด้านการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของสังคมไทย

2. **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป**

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้ ในสถานการณ์อื่น เช่น การสนทนานอกห้องเรียน แชทผ่าน Facebook หรือการสนทนาผ่านโปรแกรม Line เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรต่าง ๆ เช่น เพศ และอายุ ที่มีผลต่อการใช้กลวิธีการใช้ภาษาที่คุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์; และธีรนุช โชคสุวณิช. (2551). *วัจนปฏิบัติศาสตร์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทรงธรรม อินทจักร. (2550). *แนวคิดพื้นฐานด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์.* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา. (2541). *วัจนกรรมการขอโทษในภาษาไทย.* วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

----------. (2553, พฤษภาคม-สิงหาคม). บทวัฒนธรรมของการขอโทษในภาษาไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์.* 27(2): 28–47.

----------. (2554). ปัจจัยที่ใช้ตัดสิน “ความสุภาพ” ในการสนทนาของเพศชายและเพศหญิงในกลุ่มตัวอย่างระดับอุดมศึกษาของไทย. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. 51(3): 141-166.

นันทนา วงษ์ไทย. (2553). คำอ้างถึงตนเองของผู้หญิงกับคู่สนทนาที่ไม่คุ้นเคย. *วารสาร The Journal*. 5(2): 121-136.

นันธิกานต์ จันทร์อภิบาล. (2554). *การใช้คำเรียกขานคู่สนทนาที่ไม่คุ้นเคย.* สารนิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาศาสตร์การศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นุชนารถ เพ็งสุริยา. (2549). *การใช้ภาษาเพื่อแสดงการตำหนิของคนไทย.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

ปนันดา เลอเลิศยุติธรรม. (2549). *การศึกษาความสุภาพในการขอร้องและการปฏิเสธในการติดต่อธุรกิจทางจดหมายในภาษาไทยตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์.* วิทยานิพนธ์ อ.ด. (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ประจวบ ยิ้นเสน. (2548, กรกฎาคม-ธันวาคม). การแสดงความสุภาพในภาษาเกาหลี. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 1(1): 46-73.

ปวีณา วัชรสุวรรณ. (2548). กลวิธีทางภาษาในการแสดงวัจนกรรมการกล่าวแย้งของนักเรียนเมื่อครูกล่าวผิด. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย.* 21: 99-121.

ปิยะวัลย์ วิรุฬหชัยพงษ์. (2543). *โครงสร้างและกลวิธีการขอร้องในภาษาไทยและภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน : การศึกษาวัจนปฏิบัติศาสตร์เปรียบต่าง.* วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ. (2550, ธันวาคม –2551, พฤษภาคม). คำที่แสดงความสุภาพในภาษาไทย : นัยเรื่องเพศสภาพและการแสดงอำนาจ. *วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย*. 1(2): 106-117.

มณทิรา ตาเมือง; และพิชญา เพ็งศรี. (2554). *โครงการเพศสภาพในวาทกรรมการศึกษา: กรณีศึกษาการมีปฏิสัมพันธ์ทางภาษาระหว่างผู้สอนและผู้เรียนต่างเพศ*. รายงายวิจัย. พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

วรวรรณา เพ็ชรกิจ. (2549). กลวิธีการตอบคำถามของบุคคลสาธารณะกับการรักษาหน้าตนเอง. ใน *พลวัตของภาษาไทยปัจจุบัน*. หน้า 187–214. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2551). การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์. (2549). กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตักเตือนในภาษาไทย: กรณีศึกษาครูกับศิษย์. *วารสารภาษาและวรรณคดีไท*. 22: 172-219.

สุจริตลักษณ์ ดีผดุง. (2549). *วัจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุภางค์ จันทวานิช. (2531). *การจัดช่วงชั้นทางสังคม : เกียรติภูมิของอาชีพต่างๆ ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2533). *ภาษาศาสตร์สังคม*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bargiela-Chiappini, F; & Harris, S. (1996). Request and status in business correspondence. *Journal of Pragmatics*. 28: 635-662.

Beebe, L. (1974). *Socially Conditioned Variation in Bangkok Thai*. Dissertation (Ph.D). School of linguistics. University of Michigan.

Brown, P; & Levinson, S.C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.

Chen, R. (2001). Self- politeness: A proposal. *Journal of Pragmatics*. 33: 87-106.

Culpeper, J. (2011). *Impoliteness: Using language to cause offence*. Cambridge: Cambridge University Press.

Fukada, A; & Asato, N. (2004). Universal politeness theory: application to the use of Japanese honorifics. *Journal of Pragmatics*. 36: 1991-2002.

Goffman, E. (1967). *Interaction Ritual: Essays on Face to Face Behavior*. Garden City: Doubleday.

Grice, H.P. (1975). Logic and Conversation. In Core and Morgan, eds. *Speech Acts*. New York: Academic Press.

Hiraga, M. K.; & Turner, J. M. (1996). Different Perceptions of Face in British and Japanese Academic Settings. *Language Sciences*. 18: 605–627.

Ide, S. (1989). Formal forms and discernment: two neglected aspects of universals of linguistic politeness. *Multilingua*. 8(2): 223-248.

Ji, S. (2000). Face and Polite verbal behaviors in Chinese culture. *Journal of Pragmatics*. 32(7): 1059–1062.

Ladegaard, H. (2012). Rudeness as a discursive strategy in leadership discourse: Culture, power and gender in Hong Kong workplace. *Journal of Pragmatics*. 44: 1661–1679.

Lakoff, R. (1973). The logic of politeness; or minding your P's and Q's. *Papers from the ninth regional meeting of the Chicago Linguistic Society*. 292-305. Chicago.

Leech, G. (1983). *Principles of Pragmatics*. Seventh published. New York: Longman.

Liao, C; & Bresnahan, M. (1996). A Contrastive Pragmatics study on American English and Mandarin refusal strategies. *Language Sciences*. 18: 703-726.

Limberg, H. (2009). Impoliteness and threat responses. *Journal of Pragmatics*. 41: 1376-1394.

Mao, L. (1994). Beyond politeness theory: 'face' revisited and renewed. *Journal of Pragmatics*. 21: 451–486.

Mey, J. (1993). *Pragmatics : An Introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Morris, C. (1938). *Foundations of the Theory of Signs*. Chicago: Chicago University Press.

Vongvipanond, P. (1998). Phonological varaiation and attitudinal meaning: A case study of discourse markers in Thai. *Language and Linguistics*. 17.1 (July – December 1998) 69-90.

Wodak, R. (1996). *Disorder of Discourse*. New York: Longman.

ภาคผนวก

แบบสอบถามความคิดเห็นในการใช้ภาษาของนักศึกษาต่ออาจารย์ผู้สอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย✓หน้าข้อมูลที่ตรงกับตัวท่าน

1. **เพศ** ☐ ชาย ☐ หญิง
2. **อาชีพ** ☐ นักศึกษา ☐ อาจารย์
3. **อายุ** ..... ปี
4. **สังกัดคณะ** ☐ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
   ☐ครุศาสตร์
   ☐เทคโนโลยีการเกษตร
   ☐วิทยาการจัดการ
   ☐วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการใช้ภาษาของนักศึกษาต่ออาจารย์ผู้สอน

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ในช่องระดับความเหมาะสมของการใช้ภาษา

เลือกระดับ 5 หมายถึง การใช้ภาษาของนักศึกษาต่ออาจารย์มีความเหมาะสมมากที่สุด

เลือกระดับ 4 หมายถึง การใช้ภาษาของนักศึกษาต่ออาจารย์มีความเหมาะสมมาก

เลือกระดับ 3 หมายถึง การใช้ภาษาของนักศึกษาต่ออาจารย์มีความเหมาะสมปานกลาง

เลือกระดับ 2 หมายถึง การใช้ภาษาของนักศึกษาต่ออาจารย์มีความเหมาะสมน้อย

เลือกระดับ 1 หมายถึง การใช้ภาษาของนักศึกษาต่ออาจารย์มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อมูลทางภาษา	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	นักศึกษา : วันนี้อาจารย์แต่งตัวไม่สวยเลย					
2	หลังการสอบเสร็จสิ้น นักศึกษา : อาจารย์อย่าลืมเอาคะแนนมาบอกด้วยนะคะ					
3	นักศึกษา : อาจารย์คะ พรุ่งนี้หนูเอางานไปให้อาจารย์ช่วยแปลให้ได้มั้ยคะ					
4	นักศึกษา . อาจารย์คะ หลังเลิกเรียนเย็นนี้อาจารย์ช่วยดูงานให้หน่อยได้มั้ยคะ					
5	อาจารย์ : นักศึกษา ช่วยอาจารย์ถือของไปที่ห้องพักอาจารย์หน่อยได้มั้ยคะ นักศึกษา : หนูรีบไปค่ะอาจารย์					

ข้อ	ข้อมูลทางภาษา	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
6	อาจารย์ : พร้อมจะเรียนหรือยัง นักศึกษา : ยัง					
7	ขณะที่อาจารย์อธิบายเนื้อหาในบทเรียน นักศึกษา : ทำไมอาจารย์ไม่อธิบายตรงนี้ก่อน					
8	อาจารย์ : เงียบ ๆ หน่อยนักศึกษาคนนั้นน่ะ คุยทุกคาบเลย นักศึกษา : อาจารย์ก็ว่าแต่ผม อาจารย์มีอคติกับผม					
9	นักศึกษา : อาจารย์ หนูฝากของไว้ให้อาจารย์...(ก)...หน่อยค่ะ					
10	อาจารย์ : เธอ แต่งตัวให้เรียบร้อย อย่าปล่อยชายเสื้อออกมา นักศึกษา : ชายเสื้อมันสั้น					
11	นักศึกษา : อาจารย์อ้วนขึ้นหรือเปล่าคะ					
12	นักศึกษา : อาจารย์ชื่อเล่นชื่ออะไรคะ					
13	นักศึกษา : อ๋อ อาจารย์นี่เองที่เขาบอกว่าโหด					
14	นักศึกษา : เมื่อไหร่หนูจะรู้คะแนนเก็บละคะ					
15	เมื่ออาจารย์เดินเข้ามาในห้องเรียน นักศึกษาคนหนึ่งพูดว่า “อาจารย์มาสาย 15 นาที”					
16	อาจารย์ : ทำไมมาสาย นักศึกษา : ตื่นสายครับ					
17	ขณะที่อาจารย์เขียนบรรยายเนื้อหาบนกระดาน นักศึกษาพูดว่า “อาจารย์คะ เขียนคำศัพท์ผิดหรือเปล่า”					
18	เมื่ออาจารย์กำลังเดินเข้าห้องเรียน นักศึกษาพูดกับเพื่อนว่า “ขาโหดมาแล้วว่ะ”					
19	นักศึกษา : อาจารย์บอกคะแนนสัปดาห์หน้าด้วยนะคะ					
20	ขณะที่อาจารย์เขียนบรรยายเนื้อหาบนกระดาน นักศึกษาพูดว่า “อาจารย์ ผมอ่านลายมืออาจารย์ไม่ออก”					
21	ระหว่างการเรียนการสอน นักศึกษาคนหนึ่งถามคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ซึ่งผู้สอนตอบไม่ได้ นักศึกษาจึงพูดว่า “ทำไมอาจารย์ไม่รู้ล่ะ”					

ข้อ	ข้อมูลทางภาษา	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
22	เมื่ออาจารย์พูดตักเตือนนักศึกษาทั้งห้องว่า ใครขาดเรียนเกิน 3 ครั้ง จะหมดสิทธิ์สอบ มีนักศึกษาคนหนึ่งพูดเลียนแบบว่า “จะหมดสิทธิ์สอบ”					
23	อาจารย์ได้ตักเตือนนักศึกษาที่ทำสีผมผิดระเบียบ แต่นักศึกษากลับพูดว่า “อาจารย์ ...(ท่านหนึ่ง).. ทำสียิ่งกว่าสีผมของหนูอีก”					
24	ขณะที่อาจารย์กำลังสอนอยู่ นักศึกษาพูดว่า “อาจารย์หิวข้าวแล้ว”					
25	อาจารย์นัดนักศึกษาสอบในสัปดาห์ถัดไป นักศึกษาพูดว่า “อีกละ”					
26	อาจารย์ถามชื่อนักศึกษาคนหนึ่งเนื่องจากจำชื่อนักศึกษาไม่ได้ นักศึกษาคนนั้นจึงพูดว่า “อาจารย์ก็จำได้แต่ชื่อหัวหน้าห้องคนเดียวนั่นแหละ”					
27	อาจารย์ : ไปแต่งกายให้เรียบร้อยก่อนที่จะเข้าห้องเรียน นักศึกษา : ผมเรียนจบ ป.ตรี จากที่อื่นมาแล้วอาจารย์					
28	นักศึกษาพูดต่อหน้าอาจารย์ที่สอนวิชาการเขียนภาษาอังกฤษว่า “ผมไม่ชอบเรียนภาษาอังกฤษ”					
29	เมื่ออาจารย์พูดชวนให้นักศึกษาเริ่มเรียนภาษาอังกฤษในสัปดาห์แรกของการเปิดเทอม มีนักศึกษาพูดแทรกขึ้นว่า “หนูไม่ได้ภาษาอังกฤษ”					
30	นักศึกษาพูดว่า “อาจารย์ ขอเบอร์ด้วย” เมื่อเจอกันครั้งแรกของการเปิดเทอมใหม่					
31	นักศึกษา : อาจารย์ ผมยังแฮงค์อยู่ อย่าเพิ่งสอนเยอะ					
32	นักศึกษา : เมื่อคืนผมดึก อย่าสอนเยอะนะ					
33	นักศึกษา : อาจารย์ อย่าสอนยากนักสิ					
34	อาจารย์กำลังสั่งงาน นักศึกษาพูดว่า “หนูทำไม่ทันหรอก มันต้องใช้เวลานะคะ”					
35	อาจารย์ : คนที่สอบไม่ผ่าน ตามสอบแก้ตัวด้วยนะ นักศึกษา : สอบไม่ผ่านก็ไม่เรียนแม่งละ					
36	อาจารย์เข้าสอนสาย 10 นาที นักศึกษา : ทำไมอาจารย์มาสายได้ทีนักเรียนมาสายไม่ได้					

ข้อ	ข้อมูลทางภาษา	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
37	นักศึกษา : อย่าสั่งงานเยอะนะ เสาร์อาทิตย์นี้ไม่ว่าง					
38	นักศึกษา : อาจารย์ปล่อยได้แล้ว หิว					
39	นักศึกษา : อาจารย์ตรวจให้หนูก่อน หนูจะรีบไป เดี๋ยวไม่ทันรถ					
40	อาจารย์ : คราวหน้าถ้าใส่รองเท้าดำให้มันถูกระเบียบมาเข้าเรียนด้วย นักศึกษา : หนูไม่มีค่ะ					
41	นักศึกษา : อาจารย์หยิบปากกาให้หน่อยเด่ะ					
42	ขณะที่อาจารย์กำลังเขียนกระดาน นักศึกษา : จารย์ หัวบัง					
43	นักศึกษา : จารย์รอแป๊บนะ อย่าเพิ่งสอน เพื่อนกินหมูปิ้งอยู่ข้างล่าง					
44	อาจารย์ : งานที่สั่งไปส่งสัปดาห์หน้านะ นักศึกษา : วุ้ย สั่งอะไรก็ไม่รู้ยากชิบ					
45	นักศึกษา : อาจารย์สอนไรก็ไม่รู้ เบื่อ					
46	นักศึกษา : อาจารย์ โห กว่าจะเจอ หนูไปหาอาจารย์ที่ห้องพักอาจารย์ตั้งหลายรอบ อาจารย์ไม่เคยอยู่เลย หนูจะขอแก้ ! ขอเทอมที่แล้วค่ะ					
47	อาจารย์ : เนื่องจากวิชานี้เป็นวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน อาจารย์จะพยายามสนทนากับนักศึกษาด้วยภาษาอังกฤษง่าย ๆนักศึกษาลองพยายามตอบด้วยภาษาอังกฤษนะคะ จะตอบคำถามสั้น ๆ ก็ได้ นักศึกษา : ภาษาไทยยังพูดไม่ค่อยจะถูกเลย					
48	นักศึกษา : อาจารย์ค่ะ ตรวจผิดหรือเปล่า ทำไมข้อนี้ของเพื่อนถูกแล้วของหนูผิดอ่ะ อาจารย์ : อ๋อค่ะ อาจารย์พลาดเอง ข้อนี้ถูกนะคะ นักศึกษา : (หันไปพูดกับเพื่อน) อาจารย์ตรวจผิดว่ะ					
49	อาจารย์ : นักศึกษารับงานคืนไปทำมาใหม่ค่ะ คัดลอกมาจากอินเทอร์เน็ตแบบนี้ ไม่ตรวจค่ะ นักศึกษา : เพื่อนคนอื่นก็ทำเหมือนหนูไม่เห็นต้องทำใหม่เลย					

ข้อ	ข้อมูลทางภาษา	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
50	อาจารย์ : ทำไมมาสาย นักศึกษา : ตกรถครับ อาจารย์ : ตกรถทุกอาทิตย์เลยหรือไง นักศึกษา : ครับ					
51	อาจารย์ : จากที่อาจารย์อธิบายไปเมื่อกี้ มีใครไม่เข้าใจตรงไหนจะให้อธิบายเพิ่มมั้ยคะ นักศึกษา : ไม่เข้าใจทั้งหมดเลยค่ะ					
52	นักศึกษา : อาจารย์ เมื่อคืนไปผับมาเหรอ เห็นนะๆ					
53	อาจารย์ : เธอมาสายทุกคาบแบบนี้ รู้มั้ยว่าโดนหักคะแนนจิตพิสัยจนจะหมดอยู่แล้วนะ นักศึกษา : ไม่เป็นไรครับ					
54	อาจารย์ : ทำไมใส่ยีนส์มาเรียน นักศึกษา : ไม่มีกางเกงครับ อาจารย์ : ไม่มีก็ซื้อสิคะ นักศึกษา : ไม่มีตังค์ครับ					
55	อาจารย์ : ทาเล็บด้วยสีที่ไม่เหมาะสมกับชุดนักศึกษาเลยนะคะ นักศึกษา : มันเป็นสิทธิ					
56	อาจารย์ : คนที่สอบไม่ผ่านให้ไปอ่านหนังสือทบทวนมาสอบใหม่คราวหน้า นักศึกษา : สอบที่ครั้งก็เหมือนเดิมแหละอาจารย์ ให้ผ่าน ๆ ไปเหอะ					
57	อาจารย์ : วันหลังห้ามทาเล็บสีแดงแบบนี้มาเรียนอีกนะคะ ให้เกียรติชุดนักศึกษาที่ใส่บ้าง นักศึกษา: สีชมพูค่ะอาจารย์					
58	นักศึกษา : อาจารย์ใส่ชุดนี้เหมือนคนท้องเลย					
59	อาจารย์ : ออกมาเขียนยกตัวอย่างประโยคบนกระดาน 1 ประโยคค่ะ นักศึกษา : อาจารย์ ทำไมต้องผมด้วยล่ะ คนอื่นเหอะ					

ข้อ	ข้อมูลทางภาษา	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
60	อาจารย์ : นักศึกษาออกมาลองเขียนแก้ไขประโยคภาษาอังกฤษประโยคนี้บนกระดานหน่อยคะ นักศึกษา : เขียนไม่เป็นครับ					
61	อาจารย์ : เรียนก็ไม่ตั้งใจ การบ้านก็ไม่ทำ งานก็ไม่ส่ง จะเรียนจบมั้ย นักศึกษา : เรียนไปก็โง่เหมือนเดิมแหละ					
62	อาจารย์ : นักศึกษาปี 1 ทำไมใส่รองเท้าสีดำมา นักศึกษา : หนูไม่มีรองเท้าผ้าใบค่ะ อาจารย์ : ตอนมาปฐมนิเทศก็ต้องมีใส่มาอยู่แล้ว ทำไมบอกว่าไม่มี นักศึกษา : มันหายไปแล้วค่ะ					
63	อาจารย์ : นักศึกษาไปแก้ไขงานตรงนี้มาใหม่อีกรอบค่ะ นักศึกษา : อีกแล้วเหรอคะ หนูแก้หลายรอบแล้วนะ หนูไม่เอาคะแนนตรงนี้แล้วก็ได้ เอาเท่าที่ส่งแล้วผ่านมาแล้วก็พอ					
64	อาจารย์ : ทำไมมาสายทุกคาบเลย นักศึกษา : ผมตื่นเช้าไม่ไหว					
65	อาจารย์ : ใต้เก้าอี้ใครมีเศษขยะเก็บไปทิ้งด้วยค่ะ นักศึกษา : ทำไมต้องเก็บคะอาจารย์ แม่บ้านก็มีอยู่แล้ว เดี๋ยวเขาก็มาเก็บเองแหละ					
66	อาจารย์ : หมดเวลาพัก 10 นาทีแล้ว ช่วยไปตามเพื่อนที่อยู่ด้านนอกเข้ามาเรียนต่อหน่อย นักศึกษา : อาจารย์บอกให้หัวหน้าไปตามสิคะ					
67	อาจารย์ : วันนี้เรานัดกันสอบย่อยใช่มั้ยคะ นักศึกษา : อาจารย์ สอบเสร็จ แล้วปล่อยเลยนะ					
68	อาจารย์ : ช่วยปลุกเพื่อนข้าง ๆ ที่หลับหน่อยคะ นักศึกษา : ปล่อยมันเหอะอาจารย์ มันทำงานดึก					
69	อาจารย์ : ก่อนหมดคาบเรียน เดี๋ยวทวนที่เรียนกันวันนี้อีกทีนะคะ นักศึกษา : หิวแล้วอาจารย์					

ข้อ	ข้อมูลทางภาษา	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
70	อาจารย์ : งานที่มอบหมายไปส่งสัปดาห์หน้านะคะ ไม่ส่งไม่มีคะแนนให้ นักศึกษา : งานตั้งเยอะให้แค่สิบคะแนนเอง					
71	อาจารย์ : คนที่นั่งข้างสวิตซ์ไฟ เปิดไฟหน่อยค่ะ นักศึกษา : ไม่ต้องเปิดหรอกอาจารย์ มองเห็น					
72	อาจารย์ : ก่อนเริ่มเรียนเดี๋ยวช่วยกันจัดเก้าอี้ให้เรียบร้อยก่อน นักศึกษา : (จัดแค่เฉพาะเก้าอี้ที่ตัวเองนั่ง) อาจารย์ : เก้าอี้ที่เหลือก็จัดให้เป็นระเบียบด้วย นักศึกษา : จัดแค่พอนั่งก็พอแล้วอาจารย์					
73	อาจารย์ : นักศึกษาผู้หญิงวันหลังใส่กระโปรงมานะคะ ไม่อนุญาตให้ใส่กางเกง นักศึกษา : ทำไมกะเทยอีกห้องนึงอาจารย์ให้ใส่กระโปรงได้ล่ะ					
74	อาจารย์ : เก็บขวดน้ำใต้เก้าอี้ออกไปทิ้งด้วยค่ะ นักศึกษา : ไม่ใช่ของหนู หนูไม่ได้เอามา					
75	อาจารย์ : ทำไมนักศึกษาใส่กางเกงยีนส์เข้ามาเรียน นักศึกษา : กางเกงไม่แห้ง					
76	อาจารย์ : เดี๋ยววันนี้แบ่งกลุ่มศึกษาตามหัวข้อแล้วออกมานำเสนอหน้าชั้นทีละกลุ่มนะคะ นักศึกษา : อีกละ					
77	อาจารย์ : ทำไมนักศึกษาคนเมื่อกี้ขอไปห้องน้ำตั้งนานแล้วยังไม่กลับเข้ามาอีก นักศึกษา : มันปวดขี้อาจารย์					
78	อาจารย์ : นักศึกษาวางโทรศัพท์ก่อนค่ะ หรือไม่ก็ออกไปโทรนอกห้อง นักศึกษา : แป๊บเดียว'จารย์					
79	อาจารย์ : ทำไมมาสายตั้งชั่วโมง นักศึกษา : ว่าจะไม่มาแล้ว					
80	อาจารย์ : ใส่ยีนส์มาเรียนอีกแล้วนะ ไม่อนุญาตให้เข้าเรียนค่ะ นักศึกษา : ชุดไม่แห้ง อาจารย์					

ข้อ	ข้อมูลทางภาษา	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
81	อาจารย์ : คราวหน้าใส่กางเกงที่ถูกระเบียบมาด้วย ห้ามใส่ยีนส์มา นักศึกษา : ไม่มีกางเกง ไม่ได้ซื้อ					
82	อาจารย์ : เป็นนักศึกษาปี 1 ต้องใส่รองเท้าผ้าใบขาวไม่ใช่หรือคะ ทำไมใส่รองเท้าดำมา นักศึกษา : อาจารย์อย่าเคร่งนักเลย					
83	ในระหว่างการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาพูดกับเพื่อนต่อหน้าอาจารย์ผู้สอนว่า “แปลว่าอะไรวะ”					
84	นักศึกษา : อาจารย์ อธิบายเร็วไป ช้า ๆ หน่อย					
85	อาจารย์ : หนังสือของตัวเองอยู่ไหน ทำไมต้องใช้ร่วมกับเพื่อนตลอด นักศึกษา : ยังไม่ได้ซื้อ					
86	อาจารย์ : หนังสือเราไปไหน ทำไมไม่หยิบมาทำแบบฝึกหัด นักศึกษา : ลืมไว้บ้านเพื่อน เพื่อนมันไม่ยอมเอามาให้					
87	นักศึกษา : ขออนุญาตไปเข้าห้องน้ำครับ อาจารย์ : ไม่อนุญาตค่ะ เพิ่งเข้าห้องมาได้แค่ 5 นาที รอให้ถึงเวลาพักก่อน นักศึกษา : ไม่ไหวล่ะ (เดินออกไปนอกห้องเรียน)					
88	อาจารย์ : วันหลังถ้าแต่งตัวผิดระเบียบมาอีกก็ไม่ต้องเข้าห้องเรียนนะคะ นักศึกษา : มีแต่อาจารย์ที่แหละเคร่งอยู่คนเดียว					
89	นักศึกษาพูดเกี่ยวกับการสั่งงานของอาจารย์ว่า “อาจารย์สอนแค่วิชาเดียว ผมต้องทำการบ้านตั้งหลายวิชา ถ้าอาจารย์สอนหลายวิชาบ้างล่ะ”					
90	อาจารย์จะสั่งงานนักศึกษา นักศึกษาพูดกับเพื่อนต่อหน้าอาจารย์ว่า “ยังทำของเก่าไม่เสร็จเลย มีของใหม่อีกละ”					
91	นักศึกษา : อาจารย์ตรวจข้อสอบหรือยังคะ					
92	นักศึกษา : อาจารย์อย่าลืมส่งงานให้หนูทางเฟซนะคะ					
93	นักศึกษา : อาจารย์ตรวจโครงการให้หนูหรือยัง					

ข้อ	ข้อมูลทางภาษา	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
94	เมื่อเห็นอาจารย์แต่งกายด้วยชุดที่มีแบบคล้ายกันแต่คนละสี นักศึกษาจึงพูดว่า “ชุดอาจารย์แบบนี้นี่ซื้อมากี่สีกันแน่คะ”					
95	นักศึกษา : อาจารย์คะ ฝากบอกอาจารย์...(ก)...หน่อยคะว่าหนูวางของไว้ให้บนโต๊ะแล้ว					
96	เมื่อเห็นอาจารย์เป็นคนไม่ค่อยสูงมากนัก นักศึกษาพูดว่า “กินนมเยอะ ๆ”					
97	นักศึกษา : ยังเรียนไม่รู้เรื่องเลย จะสอบอีกละ					
98	นักศึกษา : ข้อสอบจะยากไปไหน					
99	อาจารย์ : ชอบเรียนภาษาอังกฤษมั้ย นักศึกษา : โคตรชอบเลย					
100	อาจารย์ : นักศึกษามาสอบ ควรจะแต่งกายให้เรียบร้อย ไม่ใช่ใส่รองเท้าแตะมาแบบนี้ นักศึกษา : ไม่สอบก็ได้วะ (เดินออกจากห้องเรียน)					
101	อาจารย์ : ทำไมเพิ่งมาติดต่อขอแก้ ! ตอนนี้ ผ่านมาจนจะหมดเทอมแล้ว จะหมดกำหนดแล้วเนี่ย ให้งานไป เธอจะทำส่งครูทันมั้ย นักศึกษา : หนูไม่อยากคุยกับอาจารย์แล้ว (เดินออกจากห้องเรียน)					
102	อาจารย์ (ถามนักศึกษา 1) : นักศึกษาที่นั่งตรงนั้นชื่ออะไรคะ นักศึกษา 2 : เฮ้ย อาจารย์ถามมึงน่ะ ว่าชื่ออะไร					

ตารางแสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับระดับความรุนแรงของการคุกคามหน้าอาจารย์ผู้สอน

	อาชีพ	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
กลวิธี1	1.00	100	37.6200	12.46148	1.24615
	2.00	32	36.0625	8.59834	1.51999
กลวิธี2	1.00	100	34.0000	11.05267	1.10527
	2.00	32	32.3750	7.36929	1.30272
กลวิธี3	1.00	100	31.5000	10.81105	1.08110
	2.00	32	28.0938	6.20281	1.09651
กลวิธี4	1.00	100	21.5800	6.25579	.62558
	2.00	32	20.4063	4.64799	.82166
กลวิธี5	1.00	100	10.8200	3.88569	.38857
	2.00	32	10.1563	2.64098	.46686
กลวิธี6	1.00	100	10.3500	3.78827	.37883
	2.00	32	9.8438	3.01726	.53338
กลวิธี7	1.00	100	8.7300	3.22508	.32251
	2.00	32	8.0313	2.17737	.38491
กลวิธี8	1.00	100	9.2800	2.92699	.29270
	2.00	32	8.2188	2.12108	.37496
กลวิธี9	1.00	100	5.8400	2.71442	.27144
	2.00	32	5.6563	2.04165	.36092
กลวิธี10	1.00	100	6.1200	2.84012	.28401
	2.00	32	6.1875	1.94169	.34325
กลวิธี11	1.00	100	7.9500	2.60293	.26029
	2.00	32	7.7813	2.41947	.42771
กลวิธี12	1.00	100	6.2600	2.80915	.28091
	2.00	32	5.8125	1.76777	.31250
กลวิธี13	1.00	100	4.6700	1.93873	.19387
	2.00	32	4.2188	1.28852	.22778
กลวิธี14	1.00	100	5.3200	1.77457	.17746
	2.00	32	4.8438	1.05063	.18573
กลวิธี15	1.00	100	19.6700	6.56137	.65614

	2.00	32	18.3438	4.55511	.80524
กลวิธี16	1.00	100	4.0700	2.16144	.21614
	2.00	32	3.7500	1.29515	.22895
กลวิธี17	1.00	100	1.8700	1.18624	.11862
	2.00	32	1.6875	.73780	.13043
กลวิธี18	1.00	100	3.5100	1.06832	.10683
	2.00	32	2.7188	1.05446	.18640

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
									95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
กลวิธี1	Equal variances assumed	4.908	.028	.658	130	.512	1.5575	2.36757	-3.12645	6.24145
	Equal variances not assumed			.792	75.936	.431	1.5575	1.96551	-2.35721	5.47221
กลวิธี2	Equal variances assumed	5.371	.022	.777	130	.438	1.6250	2.09086	-2.51152	5.76152
	Equal variances not assumed			.951	78.892	.344	1.6250	1.70842	-1.77559	5.02559
กลวิธี3	Equal variances assumed	9.988	.002	1.693	130	.093	3.4063	2.01247	-.57518	7.38768
	Equal variances not assumed			2.212	93.035	.029	3.4063	1.53985	.34844	6.46406
กลวิธี4	Equal variances assumed	2.806	.096	.977	130	.330	1.1737	1.20078	-1.20185	3.54935
	Equal variances not assumed			1.137	69.992	.260	1.1737	1.03270	-.88591	3.23341
กลวิธี5	Equal variances assumed	2.940	.089	.901	130	.369	.6638	.73682	-.79396	2.12146
	Equal variances not assumed			1.093	77.221	.278	.6638	.60741	-.54570	1.87320

กลวิธี6	Equal variances assumed	1.793	.183	.689	130	.492	.5062	.73510	-.94805	1.96055
	Equal variances not assumed			.774	64.985	.442	.5062	.65422	-.80032	1.81282
กลวิธี7	Equal variances assumed	4.981	.027	1.144	130	.255	.6988	.61104	-.51012	1.90762
	Equal variances not assumed			1.391	77.799	.168	.6988	.50216	-.30102	1.69852
กลวิธี8	Equal variances assumed	3.596	.060	1.896	130	.060	1.0612	.55981	-.04626	2.16876
	Equal variances not assumed			2.231	71.928	.029	1.0612	.47567	.11299	2.00951
กลวิธี9	Equal variances assumed	3.813	.053	.352	130	.725	.1837	.52198	-.84892	1.21642
	Equal variances not assumed			.407	69.068	.685	.1837	.45160	-.71715	1.08465
กลวิธี10	Equal variances assumed	6.988	.009	-.125	130	.901	-.0675	.53896	-1.13376	.99876
	Equal variances not assumed			-.152	76.718	.880	-.0675	.44551	-.95468	.81968
กลวิธี11	Equal variances assumed	1.355	.247	.325	130	.746	.1688	.52001	-.86004	1.19754
	Equal variances not assumed			.337	55.818	.737	.1688	.50068	-.83431	1.17181
กลวิธี12	Equal variances assumed	5.410	.022	.848	130	.398	.4475	.52786	-.59680	1.49180

	Equal variances not assumed			1.065	84.139	.290	.4475	.42020	-.38810	1.28310
กลวิธี13	Equal variances assumed	4.960	.028	1.231	130	.221	.4512	.36661	-.27405	1.17655
	Equal variances not assumed			1.509	79.174	.135	.4512	.29912	-.14411	1.04661
กลวิธี14	Equal variances assumed	10.387	.002	1.437	130	.153	.4763	.33133	-.17925	1.13175
	Equal variances not assumed			1.854	89.960	.067	.4763	.25688	-.03408	.98658
กลวิธี15	Equal variances assumed	2.584	.110	1.063	130	.290	1.3263	1.24760	-1.14197	3.79447
	Equal variances not assumed			1.277	75.421	.206	1.3263	1.03871	-.74278	3.39528
กลวิธี16	Equal variances assumed	9.005	.003	.792	130	.430	.3200	.40405	-.47937	1.11937
	Equal variances not assumed			1.016	88.795	.312	.3200	.31486	-.30564	.94564
กลวิธี17	Equal variances assumed	5.025	.027	.820	130	.414	.1825	.22262	-.25792	.62292
	Equal variances not assumed			1.035	85.236	.304	.1825	.17630	-.16802	.53302
กลวิธี18	Equal variances assumed	.125	.725	3.658	130	.000	.7912	.21631	.36331	1.21919
	Equal variances not assumed			3.683	52.922	.001	.7912	.21485	.36030	1.22220

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวรัชนีวรรณ ประยงค์กุล
วันเดือนปีเกิด	17 ตุลาคม 2525
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	99/9 หมู่ 3 ตำบลป่าเลา อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2543 มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนราชสาส์นวิทยา
	พ.ศ. 2548 ครุศาสตร์บัณฑิต (ภาษาอังกฤษ)
	มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
	พ.ศ. 2558 การศึกษามหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์การศึกษา)
	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ